TÜRKİYE İŞÇİ

DEVRİM

"IDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ,, GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalık Gazete
Sayı: 17 - 10 Şubat 1970 - 150 Kr.

Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü : Uluç Gürkan

İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara Telefon : 12720

Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dir. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santimi 40 TL.

Ankara'da Murat Matbeasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbeasında basılmıştır.

Demirel Washington'a gidebilecek mi?

Ankara siyasî çevrelerinde hâlen en çok konuşulan konu, Demirel'in Mart ayında Beyaz Saray'da Nixon ile buluşup buluşamıyacağıdır. ABD.'de hâlen bu ziyaretin hazırlıkları yapılmaktadır. Geçen ay Washington'daki Türk Büyükelçiliğinde şerefine verilen bir ziyafette, ABD. Dışişleri Bakanı Rogers, «Türkiye ile yakın ilişkileri ABD. için ne kadar önemli olduğunu» belirtmiştir. Büyükelçi Esenbel de, «Değişen çağın şartlarına göre ilişkileri yeniden düzenlemek» ten söz etmiştir. Esenbel'in bu edebî lâflarının ötesinde, Demirel'in Beyaz Saray'da başta ekonomik güçlükler olmak üzere, ABD.'den askerî ve siyasi alanlarda anlayış ve destek isteyeceği bellidir.

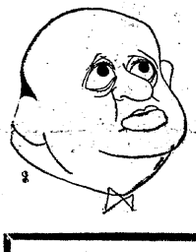

Fakat Demirel, Washington'a gidebilecek midir?. Zira bir iki güne kadar Meclis'te başlayacak olan bütçe müzakerelerinde «72'ler» den 29'unun kırmızı oyu dahi, Demirel'i istifa zorunda bırakabilir. Nitekim 13 Şubat 1965'te önünü Meclis'te arzuladığı desteği görmeyince, derhal istifasını vermişti. Şimdi Demirel'in de aynı akibete uğrayıp uğramıyacağı merakla beklenmektedir. Demirel'in borazanı Son Havadis, «6'lar Demirel'i ikti

(Sonu S. 7'de)

Demirel'in düzeltilecek dediği 13 anlaşma

Demirel, basın toplantısında, Temel Anlaşma ile 23 Haziran 1954 tarihli Askeri Kolaylıklar Anlaşmasının yürürlükten kaldırılacağını ve bu anlaşmadan güç alan 13 anlaşmaya uygulanacak bir prensipler manzumesi, bir model getirildiğini söylediği. Ama bu anlaşmaların ne olduğunu açıklamadı.

Gözden geçirilecek bu 13 anlaşmanın listesi şudur:

1 — Askeri Kolaylıklar Anlaşmasına

(Sonu S. 6 da)

BAŞBAKAN VE NATO

Başbakan Demirel, kamuoyunu aydınlatmak için değil, kamuoyunun bilmediği bir konuda ikti darına puan toplamak için bir basın toplantısı yaptı. ABD bütün dün yada üs ve askerlerinin sayısını azaltmaktaydı. Türkiye, şiddetle karşı çıkan dahi, Amerika bildiğini yapacaktı. Ama Demirel ,basın toplantısında ,Amerika'nın bâzı de mode tesisleri terketmesini iktidarının başarısı olarak

(Sonu S. 7'de)

bakış

DEMİREL NEYİ SAVUNUYOR?

doğan avcıoğlu

Başbakan, bütün ikili anlaşmaları Nato'ya bağladı ve Amerikan üsleri, radar tesisleri ve İncirlik'teki nükleer silâhlarla yüklü Amerikan uçakları için «Nato'da oluşun bir neticesidir» dedi.

Ne var ki, bütün Nato ülkeleri, böyle bir durumu, Demirel tavekkülüyle «Nato'da bulunmanın kaçınılmaz sonucu» saymıyorlar. Fransa Nato üyesi, ama askeri örgütün dışında, Nato'lu Kuzey Avrupa ülkelerinin çoğu, topraklarında nükleer silâhlar ve Amerikan üsleri bulunmasını reddediyorlar. Nato'da olmak, Amerika'nın Türkiye'nin güvenliğini hiçe sayarak, kendi güvenliği için arzuladığı askeri tesisleri kurabilmesi anlamına gelmiyor. İkili anlaşmaların dayandırıldığı Kuzey Atlantik Antlaşmasında da böyle bir yükümlülük yok. Ortak savunmadan söz edilse de, nihayet ülkenin savunmasına yardımcı olunması söz konusu.

Geçmişte işlerin böyle geçmediği açık: Türkiye'nin ikili anlaşmalar yüzünden ne büyük tehlikeler atlattığı çok yazıldı. İşte bu yüzden, Türk kamuoyu, son Temel Anlaşma ile bu tehlikelerin ortadan kaldırılmasını ve anlaşmaların ABD'nin güvenliğine değil, Türkiye'nin güvenliğine öncelik tanınmasının sağlanmasını istiyordu. Savunulacak ülke, Türk ülkesiydi. O halde hangi konularda, nerelerde ve ne gibi savunma tesislerı kurulacağına Türk Genelkurmayının isteğiyle Türk Hükümeti karar verebilmeliydi. ABD, bizim verdiğimiz kararın uygulanmasında yardımcı olmalıydı. Yıllardır tartışılan ikili anlaşmalar sorununun can alıcı noktası buydu.

Temel Anlaşma, bu noktada hiçbir değişiklik getirmemektedir. Anlaşma, Amerika'nın Türkiye'de kurduğu ve kuracağı tesisleri esas almaktadır. Tesislerin kuruluş nedenini, yerini, kapsamını, işleyişini ve nihayet kullanma kararını vermek, Türk Hükümetine ait değildir. Bu kararları Amerika almakta dır Herşey Amerika'nın güvenlik ihtiyaçlarına göre düzenlenmektedir. Türk Hükümetine, Amerikan kararlarını onaylamak kalmaktadır. Fiiliyatta da bu onaylama kayıtsız şartsız bir onaylamadır. Başka türlü olsaydı, Temel Anlaşma'nın 3 maddesinde «tasvip eder» yerine, «Türk Hükümeti tâyin eder» ibaresi yer alırmasıdır» yazılırdı. Üstelik Temel Anlaşma, bir kez müsaade alındıktan sonra, onaylanan amaçlara ve faaliyetlere uygun olmak şartıyla, önceden haber vermeye ve müsaade almaya lüzum kalmadan ortak savunma tesislerinin düzenlenmesi ve teçhizatının yenilenmesi konusunda Amerika'ya tam serbesti tanımaktadır.

Görüldüğü gibi, ülkemizde kurulan tesislerin amacı, Türkiye'nin güvenliğinin değil, ABD'nin güvenliğinin sağlanması dır. Bunlara «ortak savunma tesisi» adı verilmesi, tebessüm le karşılanacak bir aldatmacadır. DEVRİM'in geçen sayısında açıklanan TUSLOG ile ilgili belge dahi bunu göstermeye yeterlidir. Zira ortak savunma tesislerinin idaresi, Almanya'daki Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı TUSLOG'a ait tir. TUSLOG, Türkiye'deki Amerikan tesislerinin harekât, istihbarat, eğitim ve lojistik karargâhıdır. Tesisler sözde ortaktır, tesislerin bağlı olduğu karargâh ise Amerikan Hava Kuvvetlerinin bir kuruluşudur, ortak savunmayla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Ve hiçbir anlaşmaya dayanmadan Ankara'nın gö

(Sonu S. 7'de)

Bildirici subaylara 5 yıl hapis!

Atatürkçü bir tepki olan 69'lar bildirisi üzerine, Askeri Ceza Kanununda acele de ğişiklik yapılmasını öngören tasarı, Milli Savunma Komisyonunda görüşüldü. Tasarıya, bildiri yayınlayan subaylara beş yıl ağır hapis cezası verilebilecekti. Tasarıyı Suna Tural şiddetle eleştirdi ve geri alınmasını istedi: «Hapis cezası subayların şerefi ve taşıdığı rütbenin haysiyetiyle asla telif edilemez, işlenen cürümlerle verilen ceza arasında denge olması gerekir» diyen Bayan Tural, tasarının «Orduda zaten yüksek olan tansiyonu daha da yükselte ceğini» söyledi. «Kumandanların kendi selâhiyet ve otoritelerine gölge düşürecek böyle bir karara asla varılmamalıdır» uyarısını yaptı .

Sezai Orkunt ,Orhan Kabibay gibi CHP'li askerlerin de bulunduğu toplantıda, muhalefet bu görüşe katıldı ve disiplin cezalarıyla yetinilmesini istedi. Oylama 7 lehte, 7 aleyhte oyla sonuçlandı. AP'li Başkan Hazım Dağlı'nın oyu, iki oy sayıldığından tasarının 7'ye karşı 8 oyla kabul edildiği belirtildi.

Tasarının Mecliste hayli güçlükle koparacağı anlaşılmaktadır.

Armatörler Mafia'sının Savaşı

"Türkiyenin Onasisi,, denen Manioğlu'nu kimler öldürdü?

öldürülen armatör Seviket Manioğlu

Armatörler arasında «Türkiye'nin Onasis'i» ve «Armatörler Kralı» diye anılan Şevket Manizâde, geride bıraktığımız yaz aylarında, bir kiralık katil tarafından öldürüldü. Kiralık katili kiraladığı anlaşılan Osman Kotan ise bir türlü bulunamadı. İçişleri Bakanı Menteşeoğlu, «Beş aydan beri nasıl yakalanamaz» diyordu, ama hakkında tevkif kararı olan Osman Kotan yakalanamadı ve nihayet son günlerde öldürüldü. İstanbul polisi, bu haber üzerine, Hürriyet gazetesinin deyimiyle, «Kotan'ın üzerinde üç tabanca ile 20 bin lira bulundu. Manioğlu cinayeti tam bir çıkmaza girdi. İş artık Allah'a kaldı» dedi.

Kiralık katil ise, yakalandığı sırada verdiği çok farklı ifadelerle, bir ara Manioğlu'nun öldürülmesinin, Armatör Ziya Kalkavan'ın eseri olduğunu ileri sürdü. Armatör Kalkavan, Emniyet Müdürlüğüne giderek olayı yalanladı. 18 Ağustos 1969 tarihli Akşam gazetesi, olaya adı karışan Ziya Kalkavan'ın Başbakan Demirel'le görüşmek üzere uçakla An-

(Sonu S. 7'de)

YOLSUZLUK... YOLSUZLUK...

POLİTİKA KULİSİ

SUNAY PAŞA'NIN AKTİVİZMİ

Başkan Sunay, pederşahi sempatikliğini kullanarak, Ankara'daki belli başlı bütün birlikleri ziyarete koyuldu. Subayların gözlerine baktı, gözlerinin içindeki ni anlamaya çalıştı... Şubat ayının sonlarına doğru, bütün birliklerine temsilcileri

— genç subaylar da dâhil —, eşleriyle birlikte, Başkan Sunay'ın davetlisi olarak Çankaya'da toplanacaklar.

Öte yandan Sayın Sunay'ın, Kemal Taran aracılığıyla, arşivlerde yazısıyla yazılmış bâzı belgeleri toplattığı söyleniyor.

«BİT» SORUNU

Diyanet İşleri Başkanı Lütfi Doğan, hacı adayının ihramda enfi olmayan hayvan kesemiyeceğini, av avlayamıyacağını, kuş yumurtası dahi kıramıyacağını açıkladı. Ama mızır hayvanların öldürülebileceğini söyledi. İhramda iken bir hayvan öldürülürse, sadakadan kurban kesmeye kadar değişen bir kıymetin ödenmesi gerekmekteydi, Lütfi Doğan'ın açıklanmasından yalnız bir noktapek iyi anlaşılamadı : Akrep, yılan ve kuduza yakalanan köpek gibi mızır hayvanların öldürülmesi caizdi. Bunlar öldürülünce dahi, sadaka vermek gerekli miydi? Eğer gerekmiyorsa — ki açıklamadan biz o anlamı çıkardık — bit mızır hayvan sayılmıyor demektedir. Zira Dinayet İşleri Başkanımına göre, bit öldürülünce sadaka vermek gerekiyor.

İkili anlaşmalarından daha çok ilgi çeken bit konusu, böylece uzayıp gideceğe benziyor. Konu, bir sözlü soruyla Meclis'e bile getirildi ...

DİN SUBAYI

Adana İmam Hatip Okulu sahnesinde yapılan Yüksek İslam Enstitüleri Talebe Konfederasyonu Genel Kurulunda, İslâm Enstitüsü mezunlarının ordu din subayı yapılması istendi. Toplantıda partî liderleri Ecevit, Türkeş ve Erbakan'ın çektikleri başarı telgrafları okundu..

DUPÇEK NEDEN TÜRKİYE'YE YOLLANMIŞ?.

Time dergisi Dubçek için Türkiye'nin seçilişini şöyle açıklıyor :

(Sonu S. 3'de)

Eski müteahhit Demirel'in müteahhitlere hediyesi!..

CHP Milletvekilleri, başta Osman Soğukpınar, 300 milyon lirayı bulduğu ileri sürülen bir yolsuzluk hikâyesini Millet Meclisi'ne getirdiler. Hikâye, kısaca şudur : 1965 ve daha önceki yıllar rayicine göre, Devlet Su İşlerince ihale edilmiş işlerin sözleşmelerı iptal olunmuş, fakat bu işlerin çoğu yine eski müteahhitlerine tatlı fiyatlarla yeniden verilmiştir. Hürriyet gazetesinin yazdığına göre, bu «hülle oyunu» yüzünden, devletin 118 milyon 567 bin lirası müteahhitlere hediye edilmiştir. Ayrıca, müteahhitlerin kat'i teminatları da serbest bırakıldığından ve kendilerinden tazminat da alınmadığından devletin zararının 300 milyon liraya ulaştığı hesaplanmaktadır.

Sayıştay, bu tasfiye ve yeniden ihale işleminin tamamen muallet olduğunu ileri sürmüş ve durumu bir raporla Millet Meclisi'ne bildirmiştir. Enerji ve Tabiî Kaynak

(Sonu S. 7'de)

Demirel'ler milyarderlik yolunda!..

Adını saklı tuttuğumuz bir okurumuz, müteahhit Süleyman Demirel'in Orta Doğu Üniversitesi su tesisleri ve Ereğli Demir — Çelik ojman işlerinden çok daha verimli bir teşebbüsünden 45 milyon lira maliyetli Maden Tetkik — Arama binası inşaatı olduğunu yazıyor. Demirel Hükümetinin Orta Doğu Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığına getirdiği MTA Genel Müdürü Sadrettin Alpan. bu inşaat sırasında Demirel'in gözüne girmiş.

(Sonu S. 6'da)

Her Türk ailesi, yılda 275 Tl. dış borç ödüyor

1970 Bütçesinin en ciddi eleştirmesini, her yıl olduğu gibi, bu yıl da Millî Birlikçiler yaptı. Millî Birlik Grubu adına bu yıl Suphi Gürsoytrak tarafından yapılan Bütçe eleştirisinin bir özelliği, 1960-1970 ve 1965 — 1970 dönemlerindeki ekonomik durumu, toplu olarak ortaya koymasıydı. Gürsoytrak, kamu fonlarıyla gittikçe azalan ölçüde gelir yaratıldığını dış kredilerin Türk ekonomisine gittikçe pahalıya malolduğunu, mukayeseli rakamlarla açıkladı ve borçlardaki artışa dikkati çekti : «1965 yılı sonunda, iç ve dış borçlarımız toplam olarak 26

(Sonu S. 6 da)

Devalüasyon "an meselesi,,

İzmir Ticaret gazetesinin Almanya muhabirinin yazdığına göre, İsviçre bankalarından gelen telefonlarla, Türkiye'de devalüasyonun her an beklendiği bildirilmiştir. Haber üzerine Mark, derhal 385 kuruşa yükselmiştir. Burada, uygulanan çeşitli kur sistemine kesinlikle karşı çıkan Batılıların başkalarına Türkiye'nin uzun süre dayanamıyacağına inanmamaktadır.

Adı geçen gazetenin Anka-

(Sonu S. 7'de)

İŞÇİYE KOÇAKLAMA

Ağzı avurdu iri pek
Bilinmiş çağlar boyu tek.
En son karşına gelecek,
Sömürgen herkesi yense.
Ak elleri ndün nasırlı
Ak ellerin bu gün kalın.
Ak ellerin yarın büyük,
Çekeceksin bir el ense.
Serdin öcün, düremedi,
Atı sencek süremedi.
Aç kodu öldüremedi,
Doyurdun öldürdün sense.
Gel söyle bu destanı, yaz,
Yağını verdi uçtu kaz.
Dağlara taşlara sığmaz,
Gücün yazılsa söylense

Fazıl Hüsnü Dağlarca

(Mahkeme kararıyla yayınladığımız tekzip)

Y.G.Ö.'den Gocunanlar

Türk Hukuk Kurumunun, Baroların üzerinde bir tutumla yetkisiz seçimini, gelecek yıla ilişkin bir çeşit tehdidini önergeyle Baroya bildirdim. Seçenler, seçilenlerle ilgili kişisel sorunum yoktur. Kurumla karşı değilim. Konu meslek, Baro onuru konusudur. Baronun karşısında hiçbir çabam olmamıştır. Baro bildirisinden Cumhuriyet Gazetesi ve radyo — televizyon aracılığıyla haberdar oldum. Uluslararası yayınlaması etkim dışındadır. Nereden ne isteneceğini bilirim.

Rahmi Mağat patronum de ğildir, İkimiz ODTU'nde aynı yetki, aynı sıfatla çalışıyoruz. Başkanlık patronluksa, sahibinizin de patronudur. Kişileri

(Sonu S. 7'de)

Bira skandalı ya da Nato ne işe yarar ?

ilhan selçuk

Bay Süleyman Demirel'in başkanlığındaki Bakanlar Kurulu 10 Ocak 1967 günü, Mr. Randall'ın meşhur yabancı sermaye kanununa dayanarak bir imtiyaz daha veriyordu. Alınan kararla Danimarka'nın ünlü Tuborg birası Türkiye pazarına giriyordu. Yabancı iş adamı yerli ortaklarla birlikte ülkemizde Tuborg biralarını ve bira imalinde kullanılan malt maddesini yapacaktı. Bu amaçla kurulacak şirketin sermayesi 35.000.000 lira idi. Yabancı ortak yüzde 60 paya sahipti. 2.258.333 dolar nakdi sermaye ile 75.000 dolarlık ayni sermaye koyuyordu.

Beheri 10.000 T.L değerindeki 3500 hisseden 2100 ade di Tuborg'undu. 175 hisse Durmuş Yaşar, 855 hisse Selçuk Yaşar, 175 hisse Selman Yaşar, 175 hisse Lütfi Korın, 10 hisse Zuhal Yaşar ve 10 hisse de Güler Ramazanoğlu na aitti.

Şirket ünvanında «Türk» kelimesi kullanılmasına izin verilmişti Bakanlar kurulu kararıyla... Türk Tuborg Bira ve Malt Sanayii A. Ş. idi yerli firmanın adı...

Ne var ki, 1967 yılında verilen kararda, şirket kârının dışarı transfer edilmesi için bir kayıt konmuştu : Bira istihsalinde kullanılacak maltın iki mislinden ve 600.000 bin dolardan az olmamak üzere ihracat yapılması...

Görünüşte olumlu sayılabilecek bu kaydın hemen ardından Bay Süleyman Demirel kabinesi şu hükmü de koyuyordu :

«— Türkiye'deki NATO kuvvetlerine yapılan satış ihracata dahildir.»

Demek ki yabancı kumpanya Türkiye topraklarındaki tesislerde satış yapacak, ama bu satışlar dövizle olduğundan ihracat sayılacaktı. Kararın veriliş tarzı, yabancı kumpanyanın daha önce NATO ile anlaşmış bu lunduğunu da gösteriyordu.

Türkiye'nin savunması için topraklarımızda bulunduğu iddia edilen NATO, Türkiye'de yabancı bir kumpan yanın daha iç pazarı ele geçirmesi için destek görevinde idi. Nato, Tuborg birası alırdı ama şimdiye kadar Tekel birası olmak aklına gelmemişti.

Türkiye'deki bira skandalı bu kadarla da kalmamıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğünün çıkardığı bir genelge ile «bira alkollü içki» sayılmamaktadır. Bunca yıldır devletin Tekel birası alkollü içki sayılıp heryerde satışı yasaklanırken, yabancı kumpanya için kimya bilimi de bir yana itiliyor, Emniyet Genel Müdürlüğü İçişleri Bakanından aldığı direktifle biranın alkollü içki olmadığına dair kesinlikle fetva veriyordu. Amaç, millî pazarı yabancı kumpanyalara sonuna dek açmaktı. Böylece süre gelen bira skandalı Yeni Gazete'de geçen hafta çıkan şu haberle son perdesine erişmiş görünüyor :

«NATO üslerinde artık Türk birası içilecek.»

«Ankara — (Y. G.) — NATO yetkilileri ile bir bira firması arasında yapılan anlaşma gereğince bundan böyle NATO üslerinde Türk birası içilecektir. Bugüne kadar bu üslerde Almanya'dan getirilen biralar içilmekteydi.

Öğrendiğine göre NATO üsleri 24'lük kasaları 2,6 dolar'dan satın alacaklar ve şişelerin içindeki bira tükendikten sonra şişeleri de mutlaka kırılacaktır. Böylece firmaya ait şişelerin piyasaya çıkması önlenecek ancak kırılan şişelerin parası da döviz olarak ödenecektir. Bilindiği gibi halen özel sektör tarafından yapılan biralar satış yerlerine 75 kuruşu şişe parası olmak üzere 2 liradan verilmektedir. Satış yerleri ise bunu 25 kuruş kâr koyarak satmaktadırlar. Bira firması, NATO ile yaptığı bu anlaşmadan ayrı olarak gene yurt içinde bulunan tatil köyleri ile de bir mukavele imzalamış ve buralara da döviz karşılığında bira satması kararlaştırılmıştır.»

Görüldüğü gibi Süleyman Demirel kabinesinin 1967' de verdiği «NATO'ya yapılan satış ihracata dahildir» hükmü üç yıl içinde gerçekleşmiştir. Türkiye'deki NATO karargâhlarında ve tatil köylerinde yaptığı satışları kâr olarak dışarı transfer edecek yabancı bira kumpanyaları da devletin Tekel birasını yıkmakla kalmamış, Türkiye içinde bir iktisadî üs daha kurmuşlardır. Bu durumda Türkiye'deki NATO üsleri, Türkiye içinde iktisadî yaban cı üsleri geliştirmek görevinde rol oynamaktadır. Bu işler, önceden kararlaştırılan bir takım yabancı anlaşma larını Türk hükûmetinin kararlarından geçirerek yürütülmektedir.

Komprador kapitalizmi ustadır, siyasi iktidara iste diğini yaptırmaktadır. Ve en olmayacak gibi görünen işler, kurnaz usullerle tezgâhlanmaktadır.

Böylece Amerikan gazozlarından sonra Tuborg ve Pilsen biraları da Anadolu'yu sararak, «meşrubat sanayiimiz» adamakıllı gelişmiştir.

GÖRÜŞLER

SARI DEMOKRASİ

Dursun Akçam

(TÖS İkinci Başkanı)

Konya, Düzce, Boğazlıyan, Kayseri, Boivadin... Olayların dan sonra Çorum'da da öğretmenler saldırıya uğradılar. Ortada yine bir neden yoktu. Bu kez camiiere dinamit koymayı da akıl edememişlerdi. Ama öteki hazırlıklar tamamdı. İmam Hatip Okulu öğrencilerine «Hazır Ol» emri verilmişti. Uç, dört, AP'li çıkartkan salonda yerlerini almışlar, kargaşalık çıkarmak için bahane arıyorlardı. Konuş maları anlaşamadıkları esnemelerinden anlaşılıyordu. Bir dinleyici, «Nüfusun % 72 si Tarımla uğraşan ülkemiz de tarım okulları 17 iken, İmama — Hatip Okullarının sayısı ne kadardır» diye sordu Konuşmacı Fakir Baykurt'un yanıtı kısa oldu. «Çok!» dedi. İşte bu söz, salonun bir anda karışmasına yetti. Çığırtkanlar tepinmeye başladılar, «Komünistler...! dinsizler...! Moskova'ya...! Moskova'ya...!»

Belediye binasının önünü şeriat cellatları gibi saran İmam — Hatipliler, öğretmenlerin üstüne saldırdılar, «Yuh...! Dinsizler...! Komünistler...! Moskova'ya...!» Cad de boyu, öğretmenlere taş attılar, küfrettiler, Mehter Marşı söylediler, «Allah...! Allah...!» dediler. Öğretmenler den bazılarını yaraladılar.

Beyinleri atyonlanmış bu zavallılar, kimin hesabına, niçin saldırdıklarını bilmiyorlardı. Hemen hepsi de ilâik o kullarda okuma olanağı bulamamış fakir — fukara çocuk larıydı. Onların efendileri gö rünürlerde yoktu. Gecenin ilerlemiş saatinde kimbilir ne rede, hangi tatlı kârlarını, tat lı zevklerin sarhoşluğu içindeydiler.

Devrimlere karşı tezgahlanan bu hareketlerin tohumu, Sanfransisko'dan aktarma «Cici Demokrasi» ile ekilmeye başlamıştı. Giderek emperyalizmin gölgesinde ve onun istediği çizgide gelişti. Once Köy Enstitüleri kapatıldı. Kız — oğlan köylü çocukları bu halk kurumlarından koovuldu. Mustafa Kemal dinamizmi içinde açılan Halkevleri, Halk Dersaneleri, Gece Kursları kaldırıldı. Bu laik ve halkçı kurumların yerine «Vicdan özgürlüğü... Demokrasi...» teranesiyle İmam — Hatip Okulları, Kur'an Kursları açıldı. 17 yıl içinde İmam — Hatip Okullarının sayısı 95'e yükeldi. Yoksul halk katlarını bir örümcek ağı gibi saran Kur'an Kursları 50.000 in üstüne vardı. İmamla Öğretmen karşı karşıya getirildi. Birisi, dünya dönüyor, öbürü dönmüyor, diyordu. Birisinin kitabında, yağmuru melekler yağdırıyordu, öbüründe fiziksel bir olay deniyordu. Birinde insanlar Adem Babadan, öbüründe maymun lardan üremiş, türemişlerdi Fakat hiçbirisinde üretim ilişkilerinden, yoksul halkın sömürüsünden, ağa — ırgat çelişkisinden söz edilmiyordu. Feodal yapı üstünde bu burjuva ve teokratik eğitim boğuşması, sömürü düzenin sürdürülmesine yardım ediyordu.

Politikacısı, çıkar ağzını ağa sı, eşrafı, tefecisi imamdan yana oldular. Öğretmeni yenik düşürmeye çalıştılar... Kavga bugün daha kalın çiz gilerle devrim ve karşı devrim savaşına dönüştü. Ne var ki karşı devrimciler, güçlendiler, devlet kadrolarında yerlerini alarak açıkça meydan okumaya başladılar. Köylere okul — öğretmen yerine, her köye İmam — vaiz yetiştirmek, Kur'an Kursları açmak, bu yolda halkı teşvik etmek hükûmetlerin Halk Eğitimi Politikası halıne geldi.

YEŞİL BAYRAK TAYFALARI

Öğrenim haklarından yoksun bırakılmış milyonlarca yoksul halk çocukları, çağdışı bu mistik yuvalarda morfin lenerek sömürüye şükredici kullar yetiştirilirken, saltanat larını halkın sefaleti ve bağnazlığı üstüne oturtan sümürü babalarının çocukları da, yabancı uyruklu okullarda, kolejlerde, gavur üniversitelerinde uzman, saylav, hariciye ci, ithalatçı, ihracatçı olarak siyasal gücü ellerinde tutacaklar, yoksul halk çocukları da İmam — Hatip Okulların da, Kuran Kurslarında vaiz, cer hocası, İmam olacaklar, öfü yakayacaklar, efendilerinin sağlıklarına, saltanatları na dua edecekler... Sonra da, kendilerini kurtarmak isteyen devrimci kardeşlerine, öğretmenlerine bıçakla, taşla, sopayla saldıracaklar...!

Bu oyun, büyük halk yığınlarını uyutmak, şeriat çeteleriyle devrimci güçleri etkisiz hale getirmek amaçıyle emperyalizmin ülkemizde sahnelediği başarılı bir oyun dur. İmam — Hatip Okulları, Kuran Kursları hükümetin yanı sıra «İlim Yayma Cemiyeti» nin insiyatifi ve organizesi altındadır. Anglo — Amerikan şirketlerinden ve onla rın yerli ortaklarından beslendiği söylenen bu cemiyet, bilimi de değil, şeriatı yayma ya çalışmaktadır. Türlü — Çe şitli tarikat ve mezhep mensupları devrimcilere karşı hız la örgütlenmekte ve organize edilmektedirler. Camiler, amaçları dışına itilerek Abülhamit ve Vahdettin şeriatçılığını yaşan merkezler du rumuna getirilmiştir. Sürekli yıkıcı telkinler altında kalan halkımız karşı devrim safla rına itilmektedir. Bir işaret üstüne kılınan toplu namaz lardan sonra düzenlenen kanlı saldırı olayları elbet de bir rastantı değildir.

Bütün bu oyunlar hep, «Anayasa Atatürk... Milli irade, Demokrasi...» diye diye oy namakta, Atatürk devrimlerinin de, Anayasa'nın da, gerçek demokrasinin de suyu kaynatılmaktadır. Taşrada es tirilen terör havası, halkı, ay dınları, devrimci güçleri sürekli baskı altında tutmakta dır. Fesli, Takkeli, takunyalı Yeşil Bayrak tayfaları ortalıkta dolaşmaktadırlar.

İlerici basında yayınlar ya pılıyor, dizi dizi röportajlar, makaleler yayınlanıyor. Sorumlularda ses yok. İktidarın kanadı altına girmiş küçük burjuva partilerinde, de aldırış eden yok. Onlara göre bü tün bu kara oyunlar demokrasinin, Millî İradenin bir gereğidir.

Emperyalizmin filosuna, finosuna karşı çıkan gençler de bu demokrasi adına öldürül düler, karakollarda dayak ye diler, üniversitelerinden kovuldular.27 Mayıs'ın getirdiği Kemalist hareketin adı, anlamı yine bu demokrasi adına önce okul kitaplarından çıkarıldı, sonra da temelinden tasfiye yoluna gidildi. Öğretmenler üstünde yürütülen kıyım ve zulüm işlemleri de demokrasi adına yapılmaktadır

Cici Demokrasi'nin rengi sarıdır bir de Yeşile boyanıyor. Bu ters gidişin önü alınmalıdır Emperyalizmin dolarının yeşil rengi İlâk Cumhuriyetin bağımsızlık bayrağına bulaş mamalıydı. Ülkemiz, «İstiklâl Tarı» Mustafa Kemal bağımsızlığına, dinamizmine kavuşturulsun bir. Gerçek demokrasiye gidecek yol oradan başlayacaktır çünkü.

Ben Milletvekili iken...

Sosyalist niye yalan söylesin ?

Meclis tutanaklarında Türk siyaset dünyasının gerçek yüzünü yansıtan ne kadar çok belge vardır. Ne yazık ki bu tutanaklar kimsenin ilgisini çekmeden bir sır olarak uyur kütüphane raflarında. Bizim o tutanaklardaki sözlerimizi hiç değilse savcılarla sorgu yargıçları okumuş olsalar hakkımızda hiç de o kadar çok davâ açamazlar ve yazdıklarımızın daha önceden Meclis'te de söylenmiş olduğunu görürlerdi. Ama Türkiye'de en sorumlu kişiler dahi ilgilenmezler Meclis tuanaklarıyla..

İlk konuşmam kavgaya gürültüye rağmen uzun bir konuşma olmuştu. Her şeye rağmen de söylediklerimi dinletmiştim Meclise.. Ha vayi hafiflatmek için espriler bile yapmıya çalışıyordum bazan:

Çetin Altan (Devamla) — Sermaye ne dir, sermaye nereden üıer, kimin sırtından üıer, ne nisbette üıer, ne şekilde halka döner, yahut ne şekilde dönmez, ne şekilde lâviçre bankasına döner. Ne şekilde 25 milyar bir kâğıt azınlığın emrinde olur, o apartmanlar na sıl dikilir? Yedi aile maaşlarının yarısını apartman sahibine verirse, üç buçuk aile bir ay na sıl tek adama çalışır? Bunların hesapları orta ya çıktı. Bunlara eskiden yasak denliyordu. Bun lar «neüzzübillah» böyle ortaya çıkarsa, çok fena şeyler olur, denliyordu. Bakın çıktı, çok fena şeyler olmuyor, çok iyi şeyler oluyor. (TİP sıra larından alkışlar) Birçok meseleler anlaşılıyor. Halk öğrenmeye başlıyor. Halkımız uyanıyor di ye seviniyoruz. Halkımız neye karşı uyanıyor. Tabii sömürüye karşı uyanıyor. Uyanıyor da sa bahleyin horoz öttü diye uyanmıyor. (Gülüşme ler) Kendisini çalanlara karşı uyanıyor, kendisini haksız muamelelere tabi tutmuş kişilere karşı uyanıyor.

Sonra yine o ikili anlaşmalara getirmiştim sözü:

—... Onlar NATO üsleri değildir, dediğim vakit şimdi gözüm ilişti. Sayın İlhami Sancar Beyefendi burdalar, kendisi Millî Savunma Bakanı olarak gittiği halde bu üslere sokulmak istenmemiştir ve direnip girmiştir. Ve kendisi bu tesislere giren ilk Türk bakan olmuştur. Türkiye'den kimseyi o üslere sokmazlar. Bunu açık ça bilmekte fayda vardır. Hiçbir zaman bir sos yalist yalan söylemez. (Gürültüler «Ooo..» sesleri) bir sosyalist halkın aleyhinde söylemez. Ne ye, niçin yalan söylesin sosyalist. Kendisinin bir çıkarı yoktur ki. Kendisinin çıkarı insanlığın çıkarıdır .Yani insanlık, insan olmanın zevki, tazi letidir. Ama bir kapitalist kendi kazandığını söyler mi işçisine? Vergisini saklamaz mı?..

Sosyalist yalan söylemez sözü uzun süre tartışma konusu oldu Türkiye'de.. Bu konuda kerikatürler yapıldı, makaleler yazıldı. Hani sos yalist yalan söylemezdi, diye sıkıştırma vesile leri arandı. Bir seferinde bunlardan birine:

— Sosyalist yalan söylemez ama yalancı lar sosyalistim diyebilirler, diye cevap vermiş tim.

Bu ilk konuşmamdan sonraki görüşmeler bana ve partiye hücumlarla geçti. Onları da gözden geçirmeye devam edeceğiz..

çetin altan

ANT Yayınları Sunar

GİZLİ BELGELERLE BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ

MÜSLİM ÖZBALKAN

Türkiye, 1962 yılından bu yana, Amerikan Barış Gönüllüleri'nin faaliyetle bulunduğu ge ri bıraktırılmış ülkelerden biridir. «Barışçı» görüntüsü altında Amerikan emperyalizminin, militerizminin ve düzeninin yeni bir ör gütünden başka bir şey olmayan Amerikan Barış Gönüllüleri örgütünün gerçek niteliği, amaçları, yöntemleri ve Türkiye'deki faaliyet leri hakkında bugüne kadar çok şey söylen miş, fakat bunlar bir bütün olarak belgelen memiştir. Ankara Üniversitesi S.B.F. Şahırcı Ilk Kürsüsü Asistanı Müslim Özbalkan, yıllar dır sürdürdüğü çalışmalarının ürünü olan bu eserinde yerli kaynaklardan ve özellikle Amerikalıların GİZLİ belgelerinden yararlanarak barış gönüllülerinin maskelerini düşürmekte, Amerikan emperyalizminin bu yeni misyoner ve ajanlarının anayasayı ve kanunları çiğneyerek Türkiye'ye sokulmasında rol oynayan işbirlikçileri teşhir etmektedir. Türkiye kamuoyunun gösterdiği şiddetli tepki üzerine barış gönüllülerinin taktik ve maske değiştirmeğe hazırlandıkları bir sırada yayınlanmış olması bakımından da «GİZLİ BELGELERLE BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ» büyük önem taşımaktadır. Lüks krome, beş renkli ofset kapak içinde 280 sayfa, 10 lira'dır.

GENEL DAĞITIM: ANT YAYINLARI — P.K. 701 — İSTANBUL

Devrim — 17/3

GENÇLİK

EL FETİH SABOTAJI !

Uluç Gürkan

Demirel iktidarının emniyetçi ve istihbaratçıları kısır muhayyelelerinin el verdiği ölçüde, «bomba» bir haberi piyasaya sürdüler: Diyarbakır Tıp Fakültesine sabotaj yapmak istiyen bir grup El Fetih Komandosu yakalanmıştı. Emniyetçi ve istihbaratçılar, tahkikata gizli yürütme yerine, zihinleri bulandırıcı bir sürü haberi gazetelere ulaştırmakta kusur etmediler. Sabotajcılar, bülbül gibi ve tam emniyetçi ağzıyla konuşmaktaydılar. Emniyetçilere göre bu müthiş sabotaj terübi şöyle anlaşılmıştı : Ders çalışmakta olan üç öğrenci polise gidip fakültede acaip kıyafetli yabancıların dolaştığını haber vermiş. Polis de «acaip kıyafetlileri» yakalamış, büyük bir sabotaj tertibini ortaya çıkartmıştı.

Bir bir öldürülen gençlerin katilleri bulunmazken, Diyarbakır polisinin Malatya Gaziantep, İskenderun ve Ankara'ya kadar uzanan sabotajcıları, gizledikleri silâhları kendi planlamışcasına bir şöhkta açıklaması dü şündürücüdür. Yakalananların kimlikleri sorguları yapılmadan en ince ayrıntısına kadar açıklanabilmiştir. Polisin, kimi, nerede ve nasıl yakalayacağını önceden çok iyi bildiğinde şüphe yoktur. Bu durum», olaya bir tertip havası vermektedir.

Açıktır ki, yakalananlar gerçekten bir sabotaj planlamış olsalardı, hedef, için de pek çok devriminin barındığı Tıp Fakültesi değil, Pirinçlikteki Amerikan üssü olurdu. Nitekim, bazı polis yetkilileri hedefinj Amerikan üssü olduğunu dolaylı da olsa duyurmayı denemişlerdi. de. Fakat bütün çabalara rağmen bu idialara inandırıcılık kazandırılamamıştır.

Öte yandan, gençlerin sorgularının olağanüstü güvenlik tedbirleri ve büyük bir gizlilik içinde yürütüldüğü açıklandığı halde polisin iş tediği bazı haberleri duymak mümkündür. Sızan haberlerde boş köşede Atatürk Üniversitesinden Tuncer Sümer vardır. Gençlere anarşistler mi denecektir. Sümer macera adamı olduğunu açıklamaktadır. Bol paralı görünmeleri mi lâzımdır. Jandarmalara verilen rüşvetler gündemdedir. Gizli ilişkiler mi gereklidir. Türkiye'deki yüzü aşkın El Fetih Komandosunun, bunlara yardım edenlerin, yeraltı faaliyetlerinin, silâhları teslim alacak Ankara'lı gazetecinin nedense sadece Türkiye'de gözüken fakat İsrail ve Amerikan elçiliklerivle ilişkilerini uçurmak üzere dünya ya yayıldıklarının duyurulması faydalı bulunan El Fetih Komandolarının ilgi çekici hikâyeleri Ağrılı Tuncer Sümer'de hazırdır.

OLAYIN ISTISMARI

Olayın büyük ölçüde istismar edilmek istendiği açıktır. Daha şimdiden ODTU de özerk üniversite için direnen öretim üyeleriyle öğrencilere karşı Diyarbakır Sabotajı tertibinden yarar lanmaya çalışılmaktadır. Teknik labratuarlardan, depolardan sabotajcıların malzeme kaçırdığı gerekçe siyle, vali ODTU'ni bir bakıma işgale, kendi kendine karar vermiştir. Bu hava içinde ihbarlar değerlendirilmiş ve çalanı meçhul mallar ora da burada bulunmuştur. Üniversitenin bir bütün olarak direnmesi üzerine, vakit kazanabilmek için iyice gerilmiş olan Mütevelli Heyeti de tavrını birden değiştirmiş ve görüşmeleri tam bir çıkmaza sokmuştur.

MİHRİ BELLİ NE DİYOR?.

Tertipçilerin El Fetih hikâyesiyle, Mihri Belli'ye kadar uzanan bir tertip içinde bulundukları Ankara'da ısrarla ileri sürülmektedir. Mihri Belli ise bu konuda şunları söylemektedir :

«Her Türkiye devrimcisinin görevi, Amerikan emperyalizminin vesayetine son vermek ve milli güçlerin ülkenin kaderini tayin edeceği gerçekten demokratik bir düzeni gerçekleştirmek için devrimci saflarda yer alıp mücadeleye katılmaktır. Bu mücadele zaman zaman yeknesak, usandırıcı olabilecek ginden temkin ve metanet gerektiren bir mücadele dir. Ve gerçek devrimci bu vasıfları özünde taşıyan kim sedir. Bunalımı kapılıp yurt dışında romantik mücadele biçimleri aramak gibi bir davranış Türkiye'deki devrimci safları, seyreltecek receğinden, bu konudaki tutumumuzu meselenin bu yanını göz önünde tutarak tayin etmeliyiz.

Ancak El Fetih'e katıldıkları söylenen devrimci gençleri eleştirmeden önce bun ların davranışlarına sakl o lan bunalımı yaratanlar suç lanmalıdır. El Fetih yabancı gönüllülerin de katılabildiği Filistin Milli Kurtuluş Savaş Teşkilâtıdır. El Fetih'in emperyalizme ve onun Orta Doğu'daki köprü başı İsrail'e karşı savaşı haklı bir savaştır.

Bu bakımdan El Fetih'e katılmak başka şeydir, örneğin Fransız Legionu gibi emperyalizmin mazlum halkları ezmekle görevlendirdiği askeri teşekküllere katılmak başka şeydir. Yetkili organların El Fetih konusunda bu kadar hassas ötekî konuda bu kadar umursamaz davranmaları ilginçtir.

Gazetelerde çıkan bu konuyla ilgili haberleri doğru saymağa imkân yoktur. Gazeteler polis ve MİT kaynaklarının kendilerine ulaştırdığı haberleri çok defa kaynak bildirmeden ve okuyucuyu haberin gerçeğe aykırı hiç değilse tek yanlı olabileceği konusunda uyarma dan vermişlerdir. Ayrıca Diyarbakır'da tahkikatı yürütenlerin terör metodlarına başvurdukları da anlaşılmaktadır. Bunun kanunlara aykırı olduğu bes bellidir. Demokrasimizin baş savunucusu geçinen bazı siyasilerimizin bu konuda ilgisiz davranmaları ve gerçek bir demokratları bekl lenen tepkiyi göstermemeleri de üzücüdür.

El Fetih'in Türkiye'de Amerikan üslerinde ve benzeri yerlerde sabotaj yapmak üzere yurdumuza silâhlı adamlar gönderdiği haberine ben inanmıyorum. Türkiye de Amerikan emperyalizmi ne karşı nasıl mücadele edileceği meselesi sadece Türkiye devrimcilerinin meselesidir. El Fetih'i yönetenlerin de bunu böyle bildiklerini sanıyorum.

Ben bu olayı geçenlerde Türkiye'ye gelen Amerikalı Senatör Javits'in ziyaretiyle ilgili görmek eğilmindeyim Söylentilere göre Javits Ankara bükülerine ve temas ettiği siyasilere İsraille daha yakın ilişkiler kurmamız ve bu amaçla komşu Arap ülkelerine baskıda bulunmamız yolunda telkinlerde bulunmuştur.

Javits'in ziyaretinden ne men sona Babıali basının da Suriye aleyhinde, Suriye'nin Hatay'ı istediği dersürülerek neşriyat yapılmıştır. Bazı Suriye çevreleri Hatay'ı oldu olası ister. Tıpkı bütün yeniden Viyana kapılarına gitmek istememiz gibi. Ama bu meselenin tam şu anda ele alınması ilginçtir. CHP'nin Kahire'deki Parlmanterler Toplantısına katılmayı reddetmesinin de ilginç olduğu gibi. Bu bakımdan Diyarbakır tahkikatı yukarıdaki şartlar göz önünde tutularak değerlendirilmelidir.»

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK ?

Hasan Kaya Cemal

«Bir islâm devleti kurulması şarttır»

KALİFORNİYA'DAN GELEN HACI ADAYI!.

Kaliforniya Üniversitesi asistanlarından İngiliz asıllı «müntehi» Hamit Avgar, «Hac farizasını ifa etmek için Kabe—i Şerif'e giderken» İstanbul'a da şöyle bir uğrayarak, karşı devrimci militanların yatağı MTTB'de bir konferans vermiş: «Batı'da İslam.»

«Şeriatçı» Bugün'ün yazdığına göre, 9 yıl önce müslüman olan Mister Avgar, konferansında İslam dininin fazilet lerinden söz etmiş ve İslamiyete dair Batı Aleminde dolaşan «kötü iftira ve propagandanın» önüne geçebilmenin şartını şöyece belirtmiş: «Kuvvetli, ama ter bakımdan kuvvetli bir İslam cemaati veya devletinin mevcudiyeti.»

«NE SAĞCIYIM NE DE SOLCU!!..»

Mister Avgar, Türkiye'deki politik ortama da sözü geltirmeyi ihmal etmemiş: «Türkiye'de gayet gergin bir sağ—sol mücadelesi var. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir sağ — sol kavgası yoktur. Esasen ben, Türkiye için bu sağ—sol tabirini uygun görmüyorum Çünkü müslümanlar arasında sağ — sol tefriki yoktur. Ben ne sağcıyım ne de solcuyum. Ben müslümanım.»

Şeriatçı akımların Amerikan petrol şirketlerince beslendiği, CIA ajanlarının ülkemize büyükelçi olabildiği böyle bir dönemde, Mister Avgar'ın da devletimizin niteliğine ilişkin tavsiyelerde bulunabilmesi gayet olağan!...

TUNAGÖR'ÜN YENİ MARİFETLERİ

Çorum'un Gökçam köyü halkı adına, Ulus gazetesine gönderilen bir mektup, Diyanet İşleri Başkan Vekili Tuna gör'ün yeni marifetlerini ortaya çıkarmaktadır.

Bilindiği üzere Tunagör'e ilişkin, Cumhuriyet ve Atatürk düşmanlığından tutun da, AP'nin mutemet adamı olarak Diyanet İşleri Başkanlığını Demirel'in hizmetinde nur cu'arın bir karargahı haline getirdiğine kadar bir sürü iddialar resmi belgelere dayanılaraktan ileri sürülmektedir.

Gökçam köylüleri gönderdikleri mektupta, AP millet vekili Ahmet Uysal'ın, «bu köy kızılbaştır. Bu kadar sümni köy varken, bir ölü yıkayıcı için mi kadro veriyorsunuzo de mesi üzerine, Tunagör'ün kadroyu bir başka köye naklet tirdiğini yazıyorlar Köylüler, Tunagör'ün makamına gide rek, «yapma—etme dedikse de bizi huzurundan kovdu ve bağırta bağırta kadroyu elimizden aldı» demektedirler.

Tunagür ve yakınlarının ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığında Nurculuk ve Kürtçülük propogandası yaptıkları ve bu akımları himaye ettikleri de mektupta yer almaktadır. Örneğin Tunagür'ün yakın arkadaşı Diyanet İşleri Müfettişi Hasan Mert bakkında nurculuğu yayarak «ilâkliğe aykırı propoganda yaptığı» gerekçesiyle Trabzon Savcılığınca dâva açılmış.

Tunagür'e hizmet etmediğinden görevinden uzaklaştırılan bir diğer Diyanet İşleri Müfettişi ise dâva dilekçesinde şöyle diyor: «Asıl gâye yan tesirleri (nurcu ve müfrit idea list grupları) memnun edecek, söz dinleyen bir müfettiş kadrosu kurmaktır.»

Bunun gibi Diyanet İşlerinde Tunagür'ün hışmına uğrayan öteki görevliler Diyanet İşlerinin AP'nin bir örgütü gibi çalışmakta olduğunu belirtiyorlar. Yine Teftiş Kurulu toplantılarından birinde Tunagür, Kur'an kurslarından Ata türk resminin kaldırılmasını istemiş. Görevinden uzaklaştırılan bir teftiş kurulu üyesinin bu konuda anlattıkları şunlar; «Toplantıda Kur'an kurslarının körpe dimağları zehir lemekten başka bir işe yaramadığını söyledim. Halk kursa katılanların buradan müftü, vaiz çıkacağını sanıyor. Oysa buraları oltirenler aç kalıyor.. Bana, daha başka köylerde de açacağız. Bunların kapatılmasını isteyen ve böyle fikirleri söyleyenler komünistlerdir, dediler.

Tunagür, daha da ileri giderek Kur'an kurslarından Atatürk'ün resminin kaldırılmasını istedi.»

DOĞAN AVCIOĞLU

TÜRK ORDUSU VE AMERİKA 1947–1969

Ulusal Savunma Stratejisi ve Halk Savaşı

Milli Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu, son Bütçe müzakerelerinde, esnek mukabele stratejisinin Türkiye'yi savunmasız bırakmıyacağını ileri sürmüştür. Topaloğlu ,bu iddiasını ülkemizin jeo—stratejik özelliğine dayandırmakta ve «Türkiye o kadar önemlidir ki, Batı dünyası Türkiye'yi tek başına bırakamaz» demeye getirmektedir. Topaloğlu'na göre, sınırı bir saldırı, Avrupa'nın stratejik dengesini bozacak nitelikte olduğundan, saldırgan bunu göze alamaz. Ancak Akdeniz bölgesi ile İran ve Basra Körfezi'ni kapsayan geniş bir hareketi plan lamışsa, ülkemize saldırabilir. Bu takdirde de Avrupa'ya sağlanan genel nükleer garanti, Türkiye için de işler.

Topaloğlu'nun son basın toplantısında Başbakan Demirel tarafından da tekrarlanan sözleri ilgi çekici dir: Türkiye korunacaktır, ama bu Nato ittifakının üyesi olduğu için değil, Batı çıkarları öyle gerektirse çeği için yapılacaktır. O halde ittifaka girip, bir sürü yükümlülüklere katılmanın anlamı nedir? Batı yı yalnızca jeopolitik öneminiz ha rekete geçirecekse, ittifaklar dışı bir Türkiye'nin de, aynı nedenlerle korunacağı kabul edilmelidir. Nato yu savunmak isteyen Topaloğlu, bu savunmak isteyen—stratejik özellikleri nin sağladığının ötesinde bir güven lik elde edebilmek ümidiyle girmiş tir.

Bu düşünceyledir ki, Genelkurmay «Jeo—stratejik önemimiz çok büyük. Batılılar nasıl olsa bizi korur» gibi, asker gözüyle ciddi sa yılmayan varsayımlara itibar etme yip, güvenliği daha sağlam ölçülere bağlamaya çalışmıştır. Esnek mukabele stratejisine yıl'arca karşı koy muştur. Strateji kabul edilince de, yeni güvenlik çareleri araştırılmış tır. Bir ara Türkiye'ye yerleştirilme si düşünülen nükleer mayınlar, bu güvenlik arama çabalarının sonucudur.

TAKTİK NÜKLEER SİLÂH KULLANILACAK MI ?.

Mehmet Ali Kışlalı'nın yazdığına göre, «Türk Genelkurmayı, Doğu'dan gelebilecek saldırı karşısın da savunmamızı, kayıtsız şartsız ilk planda nükleer silah kullanılması» esası üzerinde planlamıştır (1). İleri leyen hasım kuvvetlere karşı, daha başından taktik nükleer silâhlarla karşı konacak, hasmın ikmal yolla rı taktik 'nükleer silahlarla yüklü u çaklarla bombalanacaktır.

Esnek mukabele stratejisiyle, «nükleer silâhları hemen kullanmı yacağız, bekleyeceğiz» denince. Genelkurmay, Türkiye'nin savunmasın da bir boşluğun belirdiği kanısına varmıştır. Nato Nüklee Planlama Komitesinde, boşluğu doldurma yo lunda çaba gösterilmiştir.

Genelkurmay'dan sızan haberle re göre, Nato Bakanlar Konseyi'nin Aralık 1969 Brüksel toplantısında, «taktik nükleer silahların kullanıl masıyla» ilgili iki belgede, Türk Genelkurmayının 15 noktayla ilgili görüşleri yer almıştır. Nato bakanları, sekiz maddelik bir genel direktif çerçevesinde, üye ülkeler Genelkurmaylarından savunma planlarını dü zenlemelerini istemişlerdir. Bu direktiflerde, taktik nükleer silahla rın hangi şartların gerçekleşmesi halinde ve hangi mekanizma ile kul lanılabileceği belirtilmektedir. Bu direktifler çerçevesinde, Genelkur may, şartlara uygun biçimde, belli durumlarda nükleer silahların kulla nılmasını öngören planlar hazırla yarak, yetkili Nato makamlarına ile tecektir .Böylece, Türkiye'nin savun masında, hiç değilse belli durumlar da taktik nükleer silahların kullana bileceğinden emin olunmak isten mekte ve silahların kullanılmasında az çok söz hakkı elde etmeye çalışı maktadır .Ne var ki, bu yolda ciddi garantiler sağlanabildiği şüphelidir. Mehmet Ali Kışlalı, Genelkurmay'da bir grubun, Brüksel belgelerini «çok yetersiz» bulduğunu yazmakta dır. Brüksel'de atılan adımın «çok küçük» olduğu ise, genellikle kabul edilmektedir. Belgelerin, nükleer silahların kullanılmasında söz sahibi olmak hakkından epek teferruatlı ve pek huzur verici olmasa bile, ye ni unsurlar taşıdığı ancak ileri si rülebilmektedir.

ABD'nin taktik nükleer silahlar da başkalarına gerçekten söz hakkı tanıması ve bu silahların Sovyetler Birliğine karşı kullanılmasında, es kisinden daha hevesli davranması, Genelkurmaydaki bâzı iyimser çev relere rağmen, mevcut şartlarda za yıf bir ihtimal olarak gözükmekte dir. Zira ABD SALT görüşmeleriy le, nükleer savaş rizikosunu azalt ma yolunda çabalara girişmiştir. 20 Aralık 1969 tarihli Newsweek'in de yimiyle, «SALT görüşmeleri, bir or tak ABD — Sovyetler Birliği komis yonunun iki ülkenin güvenlik ihti yaçlarını derinlemesine gözden ge çirmekte olduklarını anlamına gelmek tedir.» Bu açıdan, Newsweek, Nato' nun son tutumunu şöyle değerlen dirmektedir: «Nato, yakın zamanlar da ,Batı'nın savunma stratejisini nükleer silahlara dayandırdığını bir kez daha özellikle belirtmiştir. Bu hareketi, Batı Avrupalıların daha e ğir bir savunma yükü yüklenmekte ki isteksizlikleri şartlandırmıştır. Fakat, ümit ettiğimiz gibi, SALT görüşmeleri, stratejik kuvvetin karşılıklı olarak kısıtlanması kararıyla son bulacak olursa, böyle bir stra tejinin akla uyar yanı kalmayacak tır.»

Bu şartlarda, ABD'nin Nato müttefiklerine ve özellikle kanattaki Türkiye'ye, nükleer silahların kulla nılması konusunda ciddi tavizler ve receğine inanmak güçtür. Aldatıcı tavizlerin ise, bir güvenlik sağlama dan, risklerin artırılması mümkün dür.

ULUSAL ORDU ÖZLEMİ

Öyle görünür ki, «Sam Amca, bir saldırıya uğrarsam, hemen nükleer silahlarını kullanarak beni ko rur» biçiminde yıllar boyu sürdürdüğü ısrarlarda bir fayda yoktur. Bü yük devlet, politikasını kendi çıkarlarına ve kendi savunma gerekleri ne göre çizmektedir. Bu arada da, kendi çıkarları açısından kurduğu askeri tesisler, küçük ülkeyi, savun masına pek bir katkısı olmaksızın, boş yere hedef tahtası yapabilmek tedir.

Konu bu şekilde ele alınınca, Türkiye'nin güvenliği herşeyden ön ce, uygulayacağı akıllı dış politika da yatmaktadır. Bütün ülkelerle dostluk esasına dayanan böyle bir politikanın ön şartı, İsmet Paşa'nın ısrarla belirttiği üzere, her türlü tah rikçilikten kaçınmaktır .Elektronik istihbarat şebekesi, taktik nükleer silah stokları ve Amerikan üsleri, mevcut şartlarda Türkiye'ye güven lik sağlamayan, aksine büyük rizi kolar yaratan tahrik unsurlarıdır.

Süper devletler mücadelesin de, bir tahrik unsuru olmayı reddet tiğini dosta, düşmana göstererdiği ölçüde, Türkiye'nin güvenliği artacak tır.

Akıllı bir dış politikanın tamam layıcısı ,şüphesiz ,ulusal bir savunma gücü ve stratejisi olacaktır. Bu gün dev ülkelere karşı, bile, küçük bir ülkenin, bütün halkın katıldığı gerilla savaşlarıyla karşı durabildi ği kanıtlanmıştır.

Bu gerçekler, Johnson'un «Kıbrıs yüzünden Sovyetler harekete ge çerse, Nato sizi korumaz» mealinde ki ünlü mektubu geldiği günlerde, «Türk Genelkurmayınca anlaşılmış tır. 1964'te ulusal strateljye yönelin miştir ve bu stratejide ağırlık, geril la savaşına, daha anlamlı bir deyim le, halk savaşına tanınmıştır. Bir yetkili, o günkü tutumu şöyle açık lamaktadır: «1964'te ulusal strateji yaptığımız zaman, ağırlığı gerillaya verdik. Bu strateji kabul edildi. A ma uygulamaya bir türlü geçileme di. Halk savaşı, geniş hazırlık iste yen bir işti. Barışta silahların belli yerlere yerleştirilmesi, silahların tes biti ve tedariki, mülk kuvvetlerinin teşkili ve yetiştirilmesi gerekti. Ko lay bir iş değildi. Etrafı planlara ih tiyaç vardı. Strateji çizildi, ama uy gulamada birçey yapılmadı.»

Geçerli yol bulunmuş, ama bu yolda ciddi bir adım atılamamıştır. Johnson mektubu çabuk unutula rak, enerjiler «Sam Amca'nın saldırı halinde hemen nükleer silahları nı kullanmasını» sağlama yolunda boş yere harcanmıştır. Türkiye'nin savunması bir kez daha Sam Amca' dan beklenmiştir. Ama hiç değilse, bir «ulusal ordu» özlemi doğmuştur. Bu özlem, herhalde bir gün gerçek leşecektir.

Gelecek yazı:

GERİYE BAKIŞ : Sam Amca'yı kurtarıcı gördüğümüz günler

(1) Mehmet Ali Kışlalı, Türkiye' nin Savunması ve Nato, DEVRİM, Sayı: 11.

Sandık Demokrasisinin iflâsı

Demirel, «yeni yıl mesajı»nda Padişahlık dönemi ile tek parti dönemini «otokrasi» yani despotluk, sayarak «Egemenlik kayıtsız ,şart sız ulusundur ,sloganı, kurtuluş savaşının bayrağı idi. Ama savaştan 1950'ye değin, egemenlik ulusun olmamıştır», diyerek. Padişahçılıkla Atatürkçülüğün ikisini de despotluk olarak nitleyip, Atatürk'ü egemenlik ilkesine ihanet etmiş gösterdikten sonra, son basın toplantı sında da «Atatürk'ün gerçekten en büyük eseri ve temel ilkesi ulusal egemenlik» olduğunu belirtip, bir rejim bunalımından söz edenleri Atatürk'e karşı olmakla suçlamaktadır.

Aradan elli gün geçmeden, birbirinin tâm tersi beyanlarda bulunan kimse, ya söylediğini çabuk unutuyor, ya da herkesi bellek hastalığına yakalanmış sanıyor.

Aslında, despotluk dediği Atatürk rejimi nin, bugününden daha çok hukuka dayanan, liberal olmamakla birlikte demokratik olan bir rejim olduğu; bugün ise liberal, fakat oligarşik bir sistem içersinde bulunduğumuzu, en ünlü bilginlerin görüşüdür.

Atatürk düşmanı olduğu, hükümetinin bir bakanlığının resmi raporunda bildirilen kimse için hiçbir işlem yapmayan ve hatta onu dört elle yerinde tutan kimseler, demokrasiyi kar şı — devrim arası haline sokup, saldırganlar dan korktukları için cenaze namazı kılınacak camiyi değiştirmek aczinde olduklarını itirafla, bakanları da şaşkına çeviren kaba fuvvet eylemlerini karşısında «Devlet nerede?» dedikten olayları yapanları koyunlarında besleyenler, tutumlarını yerenleri devleti ve rejimi yıpratan ortamı yaratmakla suçlamaları ve hele bu halleri ile bir de Atatürkçülük taslamaları, ciddi güldürü sanatçılarının bile kabul edemi yeceği bir davranıştır.

Egemenlik, ulus yerine, bir sömürücü takımına ve ulusal idareyi de halk yerine bir oligarşiye veren bozuk düzeni bağnazlıkla savunan ve bu tutuma karşı belîren tepkileri de resmî devlet kuvvetlerini de emrine soktukları kaba kuvvet saldırganları ile bastırmaya çalışanları, demokrasiden yana ve fakat bu tutumu yerenler ve düzeltilmesini isteyenleri de rejim düşmanı olarak gösterenlerin, dünya yı güldüren davranışlarını değiştirmedikçe Türkiye'yo ne huzur gelir ve ne de demokrasi yaşatılabilir.

Atatürkçüyüm diyebilmek için, onun «Bizim için en üstün yasa, Devrim yasasıdır» ve 1935' te de «Devrim, var olan kurumları zorla değiştirmektir. Türk ulusunu geri bırakmış olan kurumları yıkarak, yerlerine ulusun en yüksek uygar gereklere göre ilerlemesini sağlayacak kurumları koymaktır» dedikten sonra, buradaki zor'un da halka karşı değil, onu sömüren ve ezen sosyo—ekonomik kurumları yıkmak için kullanılmasını belirten sözlerine uymak gerekir.

DUVARLI DEMOKRASİ.

Çağımızın azgelişmiş ülkelerinin en belirgin niteliği, değişmedir. Bu da var olan düzenlerini tüm olarak değiştirme biçiminde yapılmaktadır. Bu düzen değişikliklerine karşı durmak, dünyanın gidişine ve ülkemizin gerçekleşirine ters durmaktır». Hele bu tutumun gerekçesi sandık kazancı olunca, demokrasiye en büyük düşmanlık yapılmış olur.

Toplumsal düzenimizde köklü değişiklikler yapılmadığı için, demokratik dönemin, bir kar şı—devrime dönüştüğü anlaşılmalıdır artık.

Geçmiş deneyler ve tarih göstermektedir ki, bir siyasal rejim, ancak halk onun erdemlerine inandığı sürece yaşar. Toplum, uygulanan rejimin erdemine inancını yitirince ve hele onun bir takım kötülüklerin paravanası haline gelmesi, yurdun temel sorunlarına çözüm getirmeyeceği kanısını uyandırması halinde, o nu değiştirme isteklerini hiçbir güç önleye mez.

Böyle bir gidişin içindeyiz bugün. Bu gidişin yarattığı tepkileri önlemek için aşırıcılar la savaşa umut bağlamak, ne yapacağını bilmeyen bir anlamsızlıktır.» Sağa sen, sola da ben duvar çekelim de rejimi yaşatalım» diyenler, yanları duvarla çevrilmiş de olsa kökünden beş leyecek bir ortam yaratılmadıkça, teneffüs edecği temiz hava sağlanmadıkça, rejim de ya şama gücünü kazanamaz. Aksine, duvarlı de mokrasi örneği vermek de bir siyasal komik lik olur.

«Aşırı uçlar ülkenin huzurunu bozuyor» demek yerine, bozuk düzen ve bozulan huzur, aşırılıkların yaşamasını sağlıyor demek, daha doğru ve çare bulmaya yönelici bir tanımlama olur.

SANDIK MI, SANDUKA MI?.

Demokraside sandık tutkusu ile, bu gerçeğe aykırı davranmek, rejimi sandukaya koy durur. Sandık mı? Sanduka mı? Bu tercihi yapmız sözle değil somut eylemlerle yapmaktır gerçekçi tutum.

Demokrasi, toplumun tüm sosyal ve siyasal kuvvetlerinden ayrılarak düşün kategorisini yansıtan grupların etiketlerinden de soyutlanarak, neredeyse muşambaya sarılarak yaşatılamaz. Böyle sargılı ve duvarlı demokrasi, onun hastalığını gösterir .Sosyalist olmayan, solu suç sayan ve iki yanı duvarlı demokrasi örneği dünyada yoktur.

Devrim Anayasasını, devrimci bir zihniyet le uygulamadıkça, bozuk düzenimiz düzeltilmeye dikçe, **büyük kitleler özgür olmadığı için de, sömürücüler yararına işleyen sandık demokrasisini bir karşı—devrim aracı olmaktan çıkar madıkça, rejimi iflâsa sürükleme vebalinden** kurtulamayız.

Ahmet Yıldız

(Milli Birlik Grubu adına Başbakanlık Bütçesi hakkında yapılan konuşmadan).

POLİTİKA KULİSİ

(Başı S. 1'de)

Prag liderleri, **siyasi entrikalara fırsat vermemekte** büyük bir ün yapmış olduğu için Türkiye'yi seçmişler dir. Türkiye, gözden düşenlerin hiddetlerinin soğutuldu ğu bir yerdir, 1930'lar başın da Stalin, Leon Troçki'nin İstanbul'a kaçmasına izin vermiştir.

ÇAĞLAYANGİL VE AVCIOĞLU

Çağlayangil'in Ortak Pazar konusunda Ataöv ve Avcıoğlu ile birlikte televizyonda boy göstermesi, AP çevrelerince eleştirilince, Çağlayangil, «Televizyonun komplosu» diye işin içinden sıyrılmaya kalktı Oysa Çağlayangil'e bu konuda imtiyaz tanınmıştı. Öteki konuşmacıların söyledikleri Dışişleri Bakanına duyurulmuş, ona cevap hakkı sağlanmıştı. Öteki konuşucular, Çağlayangil'in konuşacağından ve hele böyle bir cevap hakkı imtiyazından yararla nacağından dahi habersizdiler.

Bakanın açıkladığına göre, ona «Bâzı çevreler, Ortak Pazar'a girmek idam sehpasına oturmaktır, diyorlar, ne dersiniz» sorusu yöneltilmiştir. O da bunu ce vaplandırmıştır. Çağlayangil, her ne hikmetse, Avcıoğlu'nun «Yöneticilerimizin Ortak Pazara girme hevesleri, bir macera, bir kumardan da öte apaçık bir intihardır» sözlerini «idam sehpasına oturmak» diye anlamış. AP yöneticilerinden pa parayı yivince, «Bir açık otu rumda Dışişleri Bakanının beyanı nasıl malzeme yapılır?» diyerek, şimdi, zevahiri kurtarmaya çalışmaktadır.

Ama ne tuhaf bir tesadüftür ki, Ortak Pazar'ın ünlü Başkan Vekili Dr. Mansholt da, Türkiye'nin ortaklık hevesleri karşısında, Çağlayangil'i çok kızdıran «aşırı solcu» Avcıoğlu gibi konuşmuştur. Mansholt, «Türkiye'nin Ortak Pazar'a girmesi» ya ranlık diyor ve «ülkenin ifsâsı»ndan söz ediyor.

69'LAR BİLDİRİSİ VE AP

Milli Savunma Bütçesinde AP Grubu adına konuşan Senatör, «69 subay hakkında derhal gerekli disiplin uygulamasını AP Grubu olarak takdirle karşıladıkları» açıkladı.

TEVETOĞLU — ATATÜRK'Ü MANDACI YAPIYOR!.

Amerikancıl Tevetoğlu, Rauf Orbay'ın bir mektubu na dayanarak, Erzurum'da üniformasını çıkardığı gün lerde Atatürk'ün ,söyle konuştuğunu ileri sürdü : «Allah belâsını versin. Şu Amerikalılar manda mıdır, nedir? Bir an evvel kabul etseler de memleket de, millet de, bu hercümerçten kurtulsa.»

Bu iddiayı Amerikan mandasını savunan Rauf Orbay ileri sürüyor ve Amerikancı Tevetoğlu açıklıyor! Oysa Atatürk, Erzurum ve özlikle Sivas Kongrelerinde, Rauf Orbay gibi mandacıları etkisiz kılmak için en çetin mücadeleleri veren kişidir.

Ve Atatürk'ü çürütme amacı güden bu iddia, devlet fonlarıyla beslenen bir dergide yayınlanıyor.

İDDİA İMİŞ!

Devlet Bakanı Atabeyli'nin Senato kürsüsünde söylediği şu sözlere bakınız: «Türkiye'deki Nurculuk, Süleymancılık ve ,isimlerini ye ni öğrendiğim bâzı tarikatların var olduğu yolundaki iddialar...»

Din işleriyle görevli bakan, Nurculuk ve Süleymancılığın varlığını hâlâ bir «iddia» sayarsa ve mevcut daha bir sürü tarikatın adını yeni öğrendiğini söylerse, Türkiye'de Nurculuk, Süleymancılık, Pilâvcılık vb. elbet te kol gezer.

BAZI BELEDİYE BAŞKANLARIMIZ!

Bir gazete, Eskişehir Belediye Başkanının eski sekreteriyle olan aşkını fotoğraflarıyla yayınlıyor. İşin bu tarafını geçelim. Fakat Belediye Başkanı, sevgilisinin oturduğu ve kendisinin de sık sık gittiği eve elektrik getirmiş ve yollarını stabilize yaptırmış, eski sekreterine Şeker Fabrikasında bir iş bulmuştur. Sevgilisi işten çıkarılınca, Şeker Fabrikaları Müdürlüğü işinden attırmak için Ankara'da uğraşmış, bunda başarıya ulaşmayınca fabrikanın küspe taşıyan araçlarının Eski şehir asfaltlarından geçmesini yasaklamıştır. Bu yüzden fabrika, ikinci bir yol yaptırmak zorunda kalmış!

Daha görevine başlar başlamaz, Kavaklıdere semtinde kat sayını artırarak spekülatörlere büyük bir hediyede bulunan Ankara Belediye Başkanı Ekrem Barlas da kendini «kat yap, sat» ticaretine vermiş. Bu becerikli inşaat müteahhidinin Çankaya ve Kavaklıdere semtinde üç apartman inşa atı varmış. Yaptığı daireler 300 binden gidiyormuş...

Ulus gazetesinin yazdığına göre, Belediye Meclisinde bu müteahhitliğin açıklanması istenince, Barlas, «Atatürk Bulvarı üzerindeki inşaatların yüzde 50'si benimdir» cevabını vermiş. Ama yaptığı apartmanları, astronomik fiyatlarla satmı yormuş...

ÜRDÜN'ÜN FOSFATI

Bilindiği üzere, anlaşma imzalanmasına rağmen, yüksek fiyatı diye Urdün'den fosfat ithali durduruldu. Bilgehan, Maliye Bakanıyken döviz tahsisini engellemiş ve konu AP Grubunda tartışılmıştı. Suriye'nin El Baas gazetesi, fosfat ithalinin askıda kalması üzerine yorumluyor: «Siyonistlerin etkisi altında kalan bazı gazeteler, ithalâtın Israil'den yapılmasını sağlamak için, Urdün anlaşmasına kar şı kampanya açtılar.» Gazete ye göre, fosfat anlaşmasının Türkiye tarafından iptalini önlemek için, Urdün, Ankara daki Büyükelçiliği aracılığıy la Türk Hükümetiyle temasa geçecektir.

YALANLAMA DEĞİL. DOĞRULAMA!

Geçen sayımızda Refet Sezgin'in fındık rezaletiyle ilgili iki, Devlet Demiryollarının ise bir yalanlaması yer aldı. Biz, Devlet Demiryollarının «usulüne uygun olarak» arsasını taksitle Hacı Ali Demirel'e sattığını yazmıştık. Devlet Demiryolları bizi tamamen doğrulayarak, arsayı Hacı Ali Demirel'e 702 bin liraya sattığını, Hacı'nın peşin 100 bin lira ödediğini, 200 bin lirasını bir yıl, 400 bin lirasını da iki yıl sonra ödenmek üzere takside bağlendığını söylüyor. Demiryollarının, tabii ki, arsayı karşılık göstererek Hacı'nın Ziraat Bankasından 8 milyon lira kredi sağladığından haberi yok! Yalanlamayı yazan İşletme Genel Müdürü Ahmet Sarp, «İyi fiyata sattık» diyor. Ne var ki, T. C.D.D. yöneticileri, CHP Sinop Milletvekili Fikret Övet'in bir sorusuna Millet Meclisinde cevap vermek zorunda kalacaklar, Fikret Övet, idarenin Hacı'ya ucuz arsa sattığını, Hacı'dan ise yüksek fiyatla arsa satın aldığını ileri sürüyor.

Refet Sezgin'in fındık rezaleti yalanlamalarına gelince, «Çürük fındıkları GİMA aracılığıyla değerlendirdik. Devlete 20 milyon lira kazandırdık» iddiası, AP grubunda uzun uzun konuşuldu ve «Yeminliler» ötesinde kimseyi fikna edemedi. CHP Milletvekili Talât Orhon da konuyu Parlamentoya getirdi. Bu nedenlerle, bu yılan hikayesini uzatmıyacağız Yalnız biz Fiskobirlik Genel Müdürlüğünün «Bu satışı yaparsanız, ilerde mahkemelerde sürüntürsünüz beyler» dediğini yazmıştık. Sezgin bu konuya nedense hiç dokunmuyor.

Yalanlamacıbaşılara, «Mizrak çuvala sığmaz» gerçeğini, enînde sonunda anlatacağız.

DEVRİM

Demireller

(Başı S. 1'de)

Başbakan Yardımcısı olunca, Süleyman Bey, inşaatı kardeşi Şevket Demirel'e teretmiştir. Bundan sonra Şevket Demirel'in yıldızı, Hacı Ali Demirel'in kiği, hızla parlamıştır. En son, AP Senatörü Akyürek'in Senatodaki açıklamasından öğreniyoruz ki, Avrupa Yatırım Bankası'nın Sınai Kalkınma Bankası aracılığıyla ve esas itibariyle küçük sanatkârlara verilen 25 milyonluk kredisinin 12 milyonu, milyoner Şevket Demirel'in bir şirketine ayrılmıştır

Kredi, ORMAN (Orman Mahsulleri Enfegre Sanayi ve Ticaret A.Ş.)'ya açılmıştır. ORMAN'ın kurucuları, Terakki Kollektif Şirketi ortağı Şevket Demirel, Sedat Yıldız. Haklı Boşgelmez, Ahmet Hamdi Akyıldız'dır. Bu Konuda Yeni Gazete şu tamamlayıcı bilgiyi vermektedir :

Krediniin, yapılan kredi taleplerine göre dağıtılması uygun görülmüştür. Daha ziya de küçük esnaf kredisi olarak, sanatkâr ve esnaflara ve rilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak kredinin yarısı, Başbakan Süleyman Demirelin kardeşinin de ortak olduğu bir kuruluşa, şirket tescilini yaptırır yaptırmaz verilmiştir.

İsparta Ticaret Odası ilgilileri, ORMA adlı bir şirketin Ocak ayının ilk günlerinde kurulduğunu, ortaklar listesinin dekiilk ismin Şevket Demirel olduğunu ve Sinai Kalkınma Bankası aracılığıyla bu firmaya 12 milyon liralık kredi sağlandığını doğrulamışlardır.

Ahşap sanayii, Süleyman Beyin yeni keşfettiği bir alandır. Amerikalılar, kereste ihracından büyük para kazanıyorsunuz, demişlerdir,» ormanlarınızı özel teşebbüs ve yabancı sermaye eliyle işletin» diyen Batılı bir profesör, bu görüşü doğrulamıştır. Bunun üzerine AP iktidarı, İkinci Beş Yıllık Planı değiştirerek, orman sanayiine 3 milyar lira yatırılmasını öngörmüştür. Yatırımlar için dernal teşvik tedbirleri alınmıştır. Başarılı işadamı Şevket Demirel elbette bu yeni ve tatlı iş alanına serpilip kalamazdı. Sınai Kalkınma Bankası da ufak müteşebbislerle uğraşacak yerde, kabiliyetini milyonlarına kısa sürede milyonlar katmakla kanıtlamış Şevket Demirel'e daha şirket kurulur kurulmaz 12 milyon lira kredi açmakta haklıydı. Bu gidişle Demirel ailesi, Türkiye'nin «1» numaralı zenginiVehbi Koç'u tahtından indireceğe benzemektedir. Zira Şevket'e kıyasla ikinci sınıf «businessman» olan Hacı Ali Demirel'in dahi varlığı 50 milyon lirayı aşmıştır. Ama o da Demiryolla rından taksitle arsa alıp bunu Ziraat Bankasına karşılık göstererek 8 milyon lira kredi çekmek gibi işbilirliklerle 100 milyona doğru ilerlemektedir. Hacı Ali Demirel' in yalnız taksitle aldığı arsalar sâyesinde bol krediler sağlamakla yetinmeyip, Devlet Demiryollarıyla tatlı bir arsa alış — verişi yaptığı da ileri sürülmüştür. CHP Sinop Milletvekili Fikret Ovet, Başbakan ve Ulaştırma Bakanından, Hacı Ali Demirel'e ait bir arsanın Devlet Demiryolları nca fâhiş fiyatla satın alınıp alınmadığını sormuştur. Arsanın hangi ihtiyaç için, metrekaresi kaç liradan alındığını sormuştur. CHP Millet vekili, Hacı Ali Demirel'in Demiryollarına sattığı arsaların fiyatı ile DDY'den satın aldığı arsaların fiyatı arasında büyük fark olduğunun iddia edildiğini belirterek, şu soruyu yöneltmiştir : «Söylenenler doğru ise, bir başbakanın kardeşinin devlete ait bazı arsaları ucuz fiyatla alıp, kendisine aid arsaları yine devlete çok fâhiş fiyatla satmasını nasıl karşılıyorsunuz?»

Tabii ki, bütün bunların cevabı şimdiden hazırdır : Herşi normal ticari muameleler dir. Ama bu normal ticari mu ameleler sâyesinde, ailenin milyonları durmadan üremek tedir, «Koç krallığı» gerçekten tehlikededir.

yeni belgeler açıklanıyor

haydar tunckanat

ikili anlaşmaların içyüzü

Bütün Yurtseverlerin Başucu kitabı

368 Sayfa,15 lira

adres: Süleyman sırrı sokak 2 12 Yenişehir-ankara

ekim yayınları

PAYEL
YAYINEVİ SUNAR
V. İ. LENİN
BİZ HANGİ FİKİR MİRASINI İNKÂR EDİYORUZ
Çeviren : Şerif YULÜSİ
Halkçılığın (Popülizm'in) LENİN tarafından yapılan tenkidi
YENİ ÇIKTI
8 Lira
PAYEL YAYINEVİ — PK. 889 — İSTANBUL

SAYIN İNÖNÜ'NÜN BİR MEKTUBU ÜZERİNE..,

Köy Enstitülerinin yıkılışındaki gerçek

Engin Tonguç

Sayın İnönü, köy enstitüleri ve Yücel ile Tonguç konularında bazı suçlamaların yapıldığı bir mektuba 30.1.1970 günkü gazetelerde yayın lanan bir karşılık verdi. İnönü bu karşılığında Yücel ve Tonguç'un yanlış fikirlerinden ötürü değil, a leylilerinde devamlı olarak yapılan iftiralardan «kendilerini ve köy ens titülerini sükunete getirmek için görevlerinden ayrıldıklarını, yerleri ne gelenlerin onların eserlerine aynı azim ve inançla devam etmek kaydı ile getirildiklerini, CHP iktidarı zamanında köy enstitülerine dokunulmadığını, bunların 1950' den sonra kapatıldığını ileri sürmekte ve bu açıklaması ile «önemli saydığı bir esaslı yanlışı sağlığın da düzeltmeyi vazife saydığını» be lirtmektedir.

Haksız ve gerçeğe aykırı suçla ma ve görüşlerin yanlışlığını düzelt mek için gecikmiş çabalara girişen sayın İnönü'nün bu açıklamaları ne yazık ki bir yanlışın yerine başka bir yanlışı koymaktan öteye gitmiyor.

GERÇEKTE İKTİDAR 1950'DE DEGİL 1946'DA DEGIŞTI

Yücel ve Tonguç kendilerini ve enstitüleri iftiralardan korumak ve sükunete kavuşmak için değil, CHP' nin genel politikasındaki bir yön de ğişikliğinin gereği olarak görevlerinden ayrılmışlardır. Hemen şun söyleyelim ki, biz bu yön değişikliği ni sayın İnönü'nün kişisel tutumu na bağlıyarak, sorunu «önce kur du, yıktı», «sözünden döndü» gibi basit yargılara indirgemek istemi yoruz. Nasıl 1936'da köy enstitüleri atılımına temel olan çalışmalara girişilmesi için bir takım tarihsel, siyasal koşullar elverişli bir ortam yaratmışlarsa, 1946 da da değişik koşullar bu atılımın baltalanmasını ya rattı.

Gerçeği görebil mek için CHP'nin tekdüze olmıyan, çeşitli güçlerin ve sınıfların temsil cilerinden oluşmuş karmaşık iç ya pısını, CHP iktidarlarının her za man bir «iç koalisyon» niteliği taşı dığını hatırlamak gerekir. 1936 da CHP iktidarının iç koalisyon or takları arasında sayıları, az ama düşünce ağırlıkları güçlü ve etkili bir grup sesini duyurabiliyordu. Çeşitli inceleyicilerin çeşitli adlandırdıkları, örneğin milliyetçi devrimciler, milli burjuvazinin ileri ci kolu, bürokrat aydın tabaka gibi deyimlerle anlatılmaya çalışılan bu grubun desteği iledir ki Ata türk'ün öncülüğünde eğitim atılım larına girişilmiştir. 1946 da ise aynı iktidar ortakları arasında bu gru bun gücü azalmış, sonunda ortaklıktan ayrılmışlardır. Bu gelişmeye yol açan çeşitli siyasal ve toplumsal nedenler vardır. Örnek olarak dünya savaşının yarattığı ekonomik koşullar, tüccarı, ağayı, eşrafı, kom radoru zengin etmiş, burjuvazi güç lenmiş, CHP içindeki ortaklardan varlıklı sınıf temsilcileri seslerini yükseltebilmişlerdir. İç ve dış siya sal olayların, çok partili rejime geç meyi gerektiren gelişmelerin de güç lendirdiği bu gruplar 1946 da CHP içindeki ilerici aydınları iktidardan uzaklaştırmışlardır. Ve partinin sağ kanadı iktidara gelmiştir. Hât tâ tarihsel açıdan bir 1950 — 1960 döneminden değil, bir 1946 — 1960 dneminden söz açmak daha doğru olur. 1946 — 1950 CHP iktidarları 1946 dan önceki CHP iktidarının göre 1950 den sonraki DP iktidarlarına çok daha yakındırlar; siyasal a landa bu sonuçlarla aynı sınıfsal çıkarların savunuculuğunu yaparlar.

İşte Yücel ve Tonguç'un işbasından ayrılmalarını gerektiren asıl neden, 1946 da CHP içinde ortaya çıkan ik tidar değişikliğidir. Bu iç iktidar değişikliği gözden kaçarsa «aynı parti kurdu, aynı parti yıktı» gibi şekil bakımından doğru, ama içerik liği bakımından yetersiz sonuçlara varılabilir. Sayın İnönü'nün 1946 — 1950 CHP iktidarlarını 1946 önce si iktidarların bir devamı gibi gös termesi gerçeklere uymamaktadır. Daha önce CHP nin ilerici kanadı nın liderliğini yapmış İnönü'nün 1946 da iktidara gelen sağ kanad ile bu tarihten sonra yeni bir anlaşma ya girerek liderliğini sürdürmesi o layı bir politika anlayışı olarak tar tışma konusu yapılabilir; hâttâ ken dileri açısından böyle bir davranışı gerekli göstererecek bazı nedenler de bulunabilir. Ama bu olay hiçbir zaman CHP iktidarının aynı nitelik te devamlılığı anlamına getirile mez.

SIRER, TONGUÇLA PAZARLIGA KALKIŞIYOR

1946 da CHP nin politikasındaki yön değişikliği ve bunun görevden ayrılmayı nasıl gerektirdiği ko nusunu bir de Tonguç'un kendisin den dinleyelim : (1)

«... 1946 seçimlerinden sonra ku rulan Recep Peker kabinesinde Mi li Eğitim Bakanı olan... Reşat Şem settin Sirer ile işbirliği yapmıyaca ğımı Başbakanın Meclis'de okuduğu beyannamedeki sözlerinden kestirdiğim için vazifemden ayrılmama müsaade etmesini Bakandan rica etti. O, (ben mesiek efkârı umumiy yesi huzuruna ne yüzle çıkarım, böy le şey olmaz, beraber çalışacağız) dedi. Çok geçmeden bazı milletve killeri ile elbirliği ederek Büyük Millet Meclisi'nde aleyhime tertip ler kurmaya çalıştığını hissettim. İlk dileğimi kendisine tekrarladım. Bu defa (senden Talim ve Terbiye Kurulu üyesi olarak istifade ede ceğiz, öğretmen olarak Bakanlıktan ayrılman uygun görülmedi. Yalnız sana bir noktayı söyliyeyim : Biz Meclise tavizat olarak köy enstitü lerini bir operasyona tâbi tutacağız. Buna üzülmeyecek ve ses çıkar mıyacaksın) dedi. Kendisine cevap olarak o zaman yeni intişar etmiş İlköğretim Kavramı adlı kitabımı vermekle iktifa ettim ve (cevabım bu kitapta yazılıdır» dedim.»

Bu konuşmanın bundan sonraki gelişmesini de biz anlatalım: Bu karşılığına sinirlenen Sirer (seni çoluk çocuğunla birlikte yok edeceğim, belki kıracağım) diye bağırmaya başlar. Ama aldığı karşılık daha az sert değildir. Tartışma o hale gelir ki, özel kalem müdürü ka pının önünde titremektedir. Ne garip tecellidir ki, birkaç yıl sonra bir se çim gezisi sırasında trafik kazası geçirerek sözün tam anlamı ile beli kırılarak bu dünyadan göçen, habe ri duymca Tonguç'un kullandığı de yimle (zavallı Reşat) olur.

SİRER VE BANGUOGLU'nun MARİFETLERİ.

Bir de sayın İnönü'nün CHP ik tidarlarının köy enstitülerine do kunmadıkları iddiasına bir göz ata lım: Tonguç Sirer'in ve daha sonra ki CHP li Bakan Banguoğlunun bu konudaki çabalarını şöyle anlatı yor (2) :

«— Bakan köy enstitülerinin okuyan ve düşünen müdürlerini va zifelerinden uzaklaştırarak bunların yerine okumuyan, otomat gibi hare ket eden kimseleri tayin etti. Ayır dıkları müdürler hakkında en kötü şeyleri uydurarak etrafa yaymaya başladı. Yüksek köy enstitüsünden mezun olmadan sonra diğer ensti tülere tayin edilmiş olan gençleri... şahsi bir emirle toptan yedeksubay okuluna sevkettirdi; bunları oradan çavuş olarak çıkarttı. Şifahi emirler ile enstitülerde serbest kitap oku mayı yasak etti. Köy enstitülerin den mezun olurlarken Bakanlıkça sa tın alınarak kendilerine verilen ki tapları köylerden toplatarak maarif dairelerinin depolarına yığdırdı... Kitap yasağını dinlemiyen veya çok kitap okuduğu okul kitaplıklarında ki imzalarından anlaşılan öğretmen leri bakanlık emrine aldı veya yer lerini ve işlerini değiştirerek çoluk çocukları ile birlikte aylarca sürün dürdü... Reşat Şemsettinden sonra gelen ve onunla işbirliği yapan eski M. Eğitim Bakanlarından Tahsin Banguoğlu da aynı yolu tuttu ve haksız yapılmış işlemlerin hiçbirini düzeltmeye yanaşmadı... Şahsi is teklere göre hareket etmeleri için Talim Terbiye heyeti, Maarif Şûrası üyeleri üzerine korkunç şekilde bas kı yaptı...»

Görülüyor ki, 1946'dan sonra CHP eğitim alanında yeni bir politi ka uyguluyor; başka bir deyimle enstitüleri bozmak, yıkmak için sis tematik olarak çabahyor. Meclisde E. Soysalın milletvekili olarak yap tığı ve kısmen sorulu cevaplı Soy sal—Sirer konuşmaları şeklinde yü rütülen hücumlar, CHP'li İçişleri Bakanı Sökmensiz'in ünlü açıkta maları, Yüksek Köy Enstitüsünün kapatılması, 29.4.1947 de çıkarılan yeni Köy Enstitüleri yönetmenliği ve bunun uygulanması ile ilgili ge nelgeye göre köy enstitülerinin baş lıca ilkelerinin değiştirilmesi, yine 1947 de çıkarılan «köy enstitülerin de serbest okuma işleri» başlıklı ge nelge tipik örneklerdir. Böylece baş lıca ilkeler, iş eğitimi, üretici eği tim, özgür okuma ve tartışma, öğ rencilerin yönetime katılması, ta rım ve teknik çalışmalar bozuldu çarptırıldı. 9.9.1947 de çıkarılan 5129 sayılı yasa ile köy öğretmenlerinin maaşlarının düzeltilmesi aldatmaca sı adı altında onları tam maaşa bağ lıyarak boynu eğik devlet memuru durumuna getirmek amacı güden değişiklik olarak eyalnız öğretmen lere yeterli maaş bulmaya çalışıl yordu» dediklerî çaba bu olsa gerek Köylerdeki eğitim örgütlerinin doğ rudan doğruya Eğitim Bakanlığı ile haberleşme olanakları kaldırıldı; bunlar tekrar yerel İçişleri memur larının yönetimi altına sokuldular. 1948 yılında ilkokul programları de ğiştirildi: köyler için yapılmış proe ramlar kaldırıldı.

1950'DE ENSTİTÜLERİN YALNIZ ADI KALMIŞTI..

1950 de DP iktidara geldiği za man kendisine sadece nitelikleri ta mamen bozulmuş, amaçlarından saptırılmış bu okulların ismini de ğiştirmek gibi artık fazla bir öne mi de kalmamış bir son darbe ola rak bu sınırlenen enstitü lere dokunulmadığını öne sürdüğü dönemin CHP'li Bakanı Sirer bakı mız yaptıklarını nasıl kıvanarak an latıyor ve bu gibi yıkma işlemlerin de henüz acemi olan DP'li meslekta şı Tevfik İlerîye nasıl öğütler veri yor (3):.

«Köy enstitülerinin öğretmen o kulu haline getirileceği haberinde bir yanlışlık olacak. Çünkü bu ens titüler dört yıldanberi birer öğret men okulundan başka bir şey değil lerdir. Kuruluşlarının ilk yıllarında enstitülerin öğretmenden başka kö ye lüzümlu diğer elemanları da o nun şahsında veya ondan ayrı ola rak yetiştirmeleri düşünülmüştü. Fa kat daha ilk tecrübelerde bunun mahzurları anlaşılmış ve bu sistem 1946—47 ders yılı başından (not: ya ni Sirer'in Bakanlığı dönemi) itiba ren terkolunmuştur..»

Daha sonra kendisinin hazırlat tığı ve 10.10.1947 de yürürlüğe gi ren 405 sayılı yeni öğretim progra mına değinen Sirer, «Bu türlü ders lerin okutulduğu ve uygulamaların da yapıldığı bir kurumun ancak bir öğretmen okulu olmaktan başka birşey olamıyacağı aşikârdır..» di yor.

Sirer, DP'nin politikasına içten likle yardım etmek isteyen pek ide al bir muhalif olarak ısim değiştir me konusunda DP'li Bakanı da şöy le uyarıyor:

«... Bu kurumların öğretmen si nıflarında şehirli çocuklar bile oku tulsa bu adı muhafaza etmekte za rar yoktur.. Dokunmanın zararların dan birisi şudur ki, bir gün demok rat parti iktidarı devreder de bu kurumlara yine ilk adları verilirse o zaman bu değişikliği yapmış olan lar lüzumsuz ve yanlış bir iş yapmış olmak ihtimali ile incitilirler. Buna ne lüzum var ..»

Öyle ya buna ne lüzum var? Pişmiş aşa su katmanın gereği var mı? En becerikli ellerde yıkma işlemi ta mamlanmışken isim değiştirip de ne diye dikatî çekmeli? Nitekim DP' li Bakanın bu beceriksizliğinden 19 yıl sonra usta politikacı İnönü ya ralanacak ve enstitülerin 1950 den sonra yıkıldığını söyliyecektir .

Bize göre Yücel ve Tonguçun iş başından ayrılmaları ve köy enstitü lerinin yıkılmasıyla ilgili gerçeğin bir yönü özet olarak budur. Biz bu gerçeğin sayın İnönü tarafından a çıklanmasını hiçbir zaman bekle medik, bundan sonra da beklemiyo ruz. Çünkü inancımız odur ki, bir politikacı etkin politika içinde bu lunduğu sürece geçmişteki olayları ve gelişmeleri bugünkü politikası nın gereklerini göz önünde tutma dan açıklıyamaz, anlatamaz. Ama, bu basit vatandaşın zihninde bir yanlışlığı düzeltmek için yeni bir yanlışı yaymayı da mazur göster mez.

Sözlerimize son vermeden had dimiz olmıyarak bir noktaya daha değinmek istiyoruz: Eğer CHP, özel likle CHP nin genç politikacıları köy enstitülerinin kendi iktidarları sırasında kurulmuş olmasını bir şe ref sayıyor ve bunu hâlâ çıkmak iş tiyorlarsa bunun bir tek yolu var dır: CHP'nin iç yapısındaki çelişme ve uyarsızlıkları maskeleme kalka rak bu yapıyı tekdüze göstermeye çalışmak yerine, onu emniyet açı dan belirlemek, toplumbilimsel ana lizini yapmak ve partilerinin tutucu sağ kanadının iktidarda ağırlığını arttırdığı dönemlerdeki gerilemele ri, baltalamaları içtenlikle açıkla mak kmamak, bunların ana ilkele ri ile Kemalizmle uyuşmazlığını be lirtmek. Bunun aksi, yani atılımı ve gerileme dönemlerini birbirinin de vamı olarak göstermek belki bütün bu dönemlere etkin olarak katılma yı politika anlayışlarının gereği say mış eski politikacıların vicdanların da geçici bir hafiflik yaratır ama, gençlere pek de övünç verici olmı yan bazı kararlık dönemlerin so rumluluğunu suçsuz olarak yükle mekten başka bir somuç getirmez.

(1) İ. Hakkı Tonguç'un 28.6.1950 da Denizbaşa verdiği savunmasın dan. Tam metin İmece dergisinin 1. 5.1967 günkü 74. sayısında yayınlan mıştır.

(2) Aynı yazıdan.

(3) Ulus gazetesi, 7.3.1951. (Köy Enstitülerine Dair) başlıklı yazı, ya zan : Reşat Şemsettin Sirer.

Sayın İnönü'nün kamuoyuna açıklanan bir mektubunda Köy Enstitülerine yazık oldu» demesi, basında sert tepkilere yol açtı. İnönü'ye cevap, çeşitli çevrelerden «Siz yazık ettiniz» biçiminde geldi. Bu arada Yücel'in 1955'de bir öğretmene yaz dığı mektup yayınlandı. Yücel, «Köy enstitüleri için söyledik leriniz hakikatin kendisidir. Ne yapayım ki, onu yıkmaya önce benim siyaset arkadaşlarım ve ardıcılarım başladılar.» diyordu.

Bu eleştirîler, CHP Genel Başkanını yaralamış olmalı ki, demeç vererek, kendini savunma ihtiyacını duydu: «Köy enstitüleri, daha evvekî vaadlere rağmen, 1950 seçimlerinden sonra bize rağmen, bizim çabemıza rağmen kanunla kapatılmıştır ve çok yazık olmuştur.»

Aşağıdaki incelemede, polemikten kaçınılarak, bu konuda ki gerçek araştırılmaktadır. İnceleme, İnönü'nün «Köy enstitüle rinin kurucusu ve idarecisi olarak hem bizim eğitim tarihimiz de yaşayacaktır, hem uluslararası eğitim kültüründe önemli bir yer kazanmıştır» diye övdüğü Tonguç'un oğlu ve köy enstitülerî konusunda yakında yayınlanacak etraflı bir araştırmanın sahi bi Dr. Engin Tonguç tarafından hazırlanmıştır.

DEVRİM

ALTMIŞ YIL ÖNCE BUGÜNKÜ ANADOLU

❼ Sağlık işleri

Hükümetteki zayıflığın, garipliğin derecesini açıkla mak için bir örnek: Gediz' de dövme yüzünden öldüğü iddia edilen birinin otopsisi için, o vakit burada beledi ye doktoru bulunmaması dolayısıyle, Simav doktoru gelir. Ameliyatı yapar, ra porunu düzenler, fakat yol luğunu isteyince emir olma dığı için şimdi verilemeyece ği ve sorulacağı cevabı veri lir. Bu cevaptan öfkelenen doktor efendi raporu ilgili daireye vermeksizin Simav' a döner. Iki ilçe mahkeme başkanları yazışmağa başlar. Doktor ısrar eder, öte de sorgu yargıcı ise soruş turma yapabilmek için rapo ru beklemektedir. İntihal ki bu meseleden dolayı tu tuklular da vardır. Lâkin doktor parasını istiyor, hü kümet de şimdi vermiyor. O biçareleri kim düşünür? (s. 33)

DOKTOR OLMAYINCA...

Ayaş'ın bugün en üzücü eksikliği belediye doktoru bulunmamasıdır. Bir çok hastalıkların esiri oldukla rı halde aldırış etmeyen hal kın yüzleri incelenince onla rın doktora ne karar muh taç oldukları anlaşılıyor. Hanıda yattığım odanın ya nındaki odaya kimi zaman yanlarında küçük küçük ço cuklar da olduğu halde bir çok adamların ard arda gi rip çıkmaları merakımı çek ti. Sordum, öğrendim ki, bu odada Halepli bir muhayye doktor oturuyor, bu adam lar da kendilerini, çocuk larını baktırmak, ilâç almak için geliyorlar. Kısa boylu, yuşyuvarlak, mizah gazete lerine iyi bir konu olacak kadar garip tavırlı bir ihti yar olan bu adam her gele ne bakıyor, ilâç veriyor, söy lediğine göre tıpta ve teda vi alanında uzman olmadığı şube yok. Bu hekim taslağı üzerine polisin dikkatini çektim, Polis efendi, «Ne ya pahm, doktor yok, bu adam iyi kötü tedavi ediyor, za rarsız ilâçlar veriyor, biz de onun için ilişmiyoruz» dedi. Doktor bulunmaması nın en büyük zararını Adli ye dairesi çekiyor. Bir çok dövülenler, yaralananlar muayene ettirilemiyor. Böy lece, tabiî ki adalet mahvo luyor. Suçüstü olunca, önem li yaralama meselelerinde işe Beypazarından doktor getiriliyor, ya da yaralının eline bir kâğıt verilerek Beypazarı'na gönderiliyor. Zavallı adam hem yaralı ol sun, hükümetin şefkat ve adaletine sığınsın, hem de o haliyle sekiz onsaatlık yer lerde kendisini muayene et tirmek için doktor aramağa mecbur tutulsun. Bu nasıl adalet?... Doktor'un gelip gitmesi ise günlere muhtaç. Bu bekleme süresi içinde tehlikeli, fakat tıbbî tedavi ile kurtarılabilecek bir ya ralının öldüğü, yaralayanın katil olduğu ve bir anda iki evin birden kapandığı, iki a ile ocağının söndüğü de olu yor. Biraz düşünülüp de bu hallere meydan verenin, ger çek ve manevî katilin kim olduğu anlaşılınca insan tit riyor. Eğer meselenin bu ya nının önemi, Türkiye'de ha yatın değeri yoksa, bu ka dar kalabalık uyruk fazla geliyorsa, bari hiç olmazsa işin maddî yanını düşüne lim. Bu yıl birkaç kere bu raya gelen Beypazarı bele diye doktoru aşağıyukarı i ki bin kuruş kadar yolluk almış ki, bu bir doktorun üç aylık maaşıdır. Şimdiki halde belediyeler bir dokto run aylığını pekâlâ verebilir ler, o bakımdan herhangi bir mazeret yok demektir. Kaymakam bütün bunları kaç kere vilâyete yazdığını, fakat «evet», ya da «hayır» herhangi bir cevap almadı ğını söylüyor. Demek ki vi lâyetin kulakları tıkalı, dert dinlemeğe vakti yok. Bari bu feryadı İstanbul'da ilgi li daire işitse de, hükümete düşen büyük sorumluluğun önünü alsa. Gerçi buraya birkaç ay önce bir doktor gönderilmiş, lâkin bir akşam kaldıktan sonra Ankara'ya, oradan da İstanbul'a kaç mış; buradakileri de «Kız kardeşim hastadır, eczane ise yoktur, Ankara'da teda vi ettirerek ve ilâç alarak döneceğim» diye aldatmış. Zavallı ahalî doktora olan ihtiyaçlarının farkında değil ler ki «Doktor isterizl» diye feryat etsinler. İşte ben bu rada onların ağızlarından çıkamayan feryatlarına, inil tilerine tercüman olmak is tiyorum, ve diliyorum ki bu feryat İstanbul'un şef kat ve merhametini uyarsın. (s. 120 - 122)

KOYLU DOKTORA GITMIYOR

Hassa ilçesinde tehlikeli ve bulaşıcı hastalıkların kol gezdiği işitiliyor. Köylünün bir doktor araması, kendisi ni tedavi ettirmeyi düşün mesi olanağı yok. Bundan dolayı, onların imdadına, hele frengiye yakalananlar için hükümetin koşması ge rekiyor. Oysa livânın ancak iki doktoru var. Bahçe'de oturan doktorun İslahiye ve Hassa kazalarına da bakma sı geçenlerde vali bey tara fından emredilmiş. Bundan dolayı, doktor arada sırada gidiyor ve birkaç gün kalı yormuş. Doktor: «Ben ne ya payım? Gittiğim yerlerde ilâç yok, yanımda bir de ec zane taşıyamam ya. Zaten bir iki memurdan başka, a haliden hiç gelen olmuyor. Köy köy gezerek tedavi edi lecek hasta aramak lâzım. Zaten bu tahammül edile cek bir şey değildir, istifa ile çekişmeği düşünüyo rum.» diyor. Bilhassa ne de rece haklıdır. (s. 295)

MUSKAYLA FRENGI TEDAVISI

Özellikle Haçin ilçesinde frengi hastalığının pek ile ri gittiği söyleniyor. Buna karşı halkın en birinci ilâcı hocalara nefes ettirmek, muska almaktır. Sis'e vilâ yetin frengi doktorunu gör düm. Kim bilir kaç yıl önce okuldan çıkmış, ihtiyar, so kaklarda entariyle gezer bir zattır. Kendisi artık vazife de hizmet edecek çağı aş mıştır, o bakımdan varlığı la yokluğu birdir. Hassa kay makamı hiçbir istifade edil meyecek olan bu zatın gön derilmesi için boş yere uğra şıyor. (s. 310)

Frengi, Haçin'de hiçbir engele rastamaksızın her gün genişliyor, bir çok vü cuları daha zehirliyor. Halk ise buna, karşı son derece aldırışsız. (.....) Hastalık, kaynağından, Kaçin'den et rafa, köylere de yayılıyor. (.....) Köylünün hastalığa karşı yapacağı en büyük ted bir ya hocaya okunmak, ya hut bir taratma bir muska bağlamaktır. Zavallı insan liki Sen cahil oldukça ne kadar biçare ve aşağısın, ne kadar iticisin. Eğer mü balâğa varsa söyleyenlere ait: doktorlar burada nüfusun yüzde sekseninin frengi ye tutulmuş olduğunu söylü yorlar. Ne yazık ki, hastalı ğa karşı ahalî kadar hükû met de aldırış etmiyor. Da ha önce de sözünü ettiğim beceriksiz ve ihtiyar gezici frengi doktorunun elinden Sis'te oturmaktan, kendisi ne başvuran her hastanın eline Türkçe yazılmış bir re çete vererek sulfato tavsiye etmekten başka bir şey gel miyor. (s .329 - 330

SARIKLI BIR UFURUKÇU

Dünkü çarşamba günü bu ranın pazarı olması dolayı sıyle köylüler Karaağaç'ta idi. Sarıklı bir üfürükçü, e linde bir çok sarı kâğıtlar olduğu halde durmadan söylüyor, muskalarının bü yülü etkilerini, bunların sı madan başlayarak en tehli keli hastalıklara devâ oldu ğunu, üzerinde bir muska taşıyana kurşun bile işleme yeceğini aşırı bi rgüvenle i lân ediyordu. Dikkat ettim, üfürükçü, etrafını çeviren kadın, çocuk, genç ak sakal ı ihtiyar köylülerden yarım saat içinde on beş yirmi ka dar müşteri bulmuştu. Altı saatlik köyden getirilip satı lan odunun ya da buna ben zer başka bir şeyin kazan dırdığı iki kuruş, dindarca bir inançla kendisine veri liyor, üfürükçü muskayı musluba içine sararak ve anlaşılmaz bir çok şeyler söyleyerek hiçbirisine oku yup, başına koyduktan, ga rip bazı davranışlarla dikka ti üzerine çektikten sonra müşterisine veriyordu. Bir günlük çalışmasının kazan cına karşılık böyle bir tılsı mı eline geçirmekten büyük bir sevinç duyan ise başka larını da teşvike gidiyordu.

«Serseri Kanunu» şüphe siz bu gibi kişiler hakkında zabıta memurlarının elinde bir silâhtır. Lâkin buralar da gördüğüm memurlar o nu uygulamak değil, ne de mek olduğunu bile anlaya cak halde değildir. Yalnız, bu kanunun hizmeti, taşra larda ve küçük yerlerde ki şisel garezlere vasıta olması dır. Memurların boşuna git meyen, ya da zorba eşrafın çıkarlarına engel olmak iste yenler hakkında bu kanu nun uygulanmasına kalkışıl dığı kaç kere görülmüştür. Hükûmet istediği kadar ka nunlar çıkarsın ve ilân et sin. O kanunları uygulaya cak olan bu cahil, her türlü kötü isteklere ve çıkarlara bilerek ya da bilmeyerek âlet olan memurlar bulun duktan sonra hiçbir fayda elde edilemez. Meselâ, hükû met bu Serseri kanunu'nu ilânla, memurlarının masa larında uyuyan kanunlar a rasına bir tane daha kat maktan başka bir şey yap mamıştır. O, kişisel garezler söz konusu olunca hatırla nan bir tehdit âletidir. (s. 55 . 56)

GELECEK YAZI
MAARİF

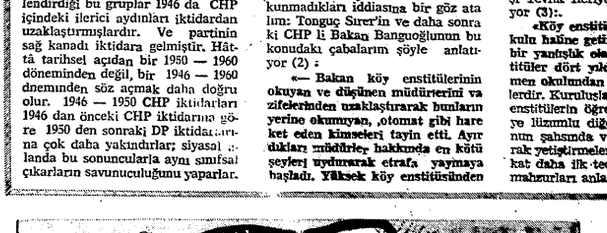

Amerika'da Lozan Tartışmaları

[16. «AMERİKAN ÇIKARLARINI KORUMANIN BUGÜN EN GÜVENİLİR YOLU, ANTLAŞMAYI ONAYLAMAKTIR»

Misyonerler ve bahsetti ğim görevlileri, Antlaşma ge reğince yaşamaya mecbur olacak erkek ve kadınlar dır. İşadamlarının da aynı görüşü savunduğu burada söz konusu edilmiştir. Orada yaşayan, Birleşik Devlet lerin iş, öğretim ve yardım çıkarlarını gözetmekle gö revlendirilmiş olan ve duru mu son yılda Türkiye'de bu lunmamış dışardan birinin anlayamıyacağı kadar iyi an layan kimselerden daha iyi tanık bulabilir mi? Antlaş manın işleyebilir olup olme dığını, Amerikan iş çıkarla rının Antlaşma şartları için de yürütülüp yürütülemiye ceğini bu insanların bilmesi gerektiğini kabul etmek mantıkî değil mi? Bunlar Antlaşmanın onaylanmasını gerektiğini, işlerin yeni şart lar içinde devam edebile ceklerini söylemektedir. Hatta onay işleminin bir an önce yerine getirilmesinin önemi üzerinde ısrar etmek tedirler.

Kapitülâsyonların kaldı rılması yeni birşey değil dir. Siyam kapitülâsyonları yâda imtiyazları kaldırmış tır. İyi hatırlıyorum, birkaç yıl evvel Japonya ile imti yaz şartlarını ilga eden bir antlaşma konusu tartışılır ken birçok kimse Amerika lıların Japonya'daki imtiyaz ları ilga edildiği takdirde korkunç felâketler olacağı nı söylemişti. O sırada ben yüz kadar Amerikalı ile mu habere ediyordum ve Japon mahkemelerinin adil olma yan bir işlemi ya da Japon kanunlarının insafsızlığı hak kında tek bir şikâyet keli mesi duymadım.

Türkiye'deki Amerikalılar Türk Hükûmetinin egemen liği altında yaşamaya, Türk Hükûmeti ve hukukuna gü venmeye hazırdırlar ve işle rine devam edebileceklerin e inanmaktadırlar.

Bir şey daha söylemek is tiyorum Sayın Başkan, Tür kiye dünya milletleri ara sında mevkiini kazanma ça bası içindedir. Lozan'da dip lomatik savaşı hak ederek kazanmıştır. Kısaca egemen liğini kazanmıştır. Lozan'da talep ettiği tek şey egemen liği olmuştur. Verilmediği takdirde uğrunda savaşma ya hazır olduğu tek şeydir bu. Türklere egemenlikleri verilmiştir. Türkiye egemen bir devlettir ve Türkiye dün ya önünde denemeye tâbi tutulduğunu hissetmekte, bil mektedir. Şayet egemen bir devlet olarak başarı kazana mazsa, uluslararası dünyada bir yer kazanmak ve bir ye re sahip olmak için son şan sını kaybedeceği muhakkak tır.

Halifeliğin kaldırılmasına gelince, halifenin kovulması ve halifeliğin ilgası konu sunda Ankara'da cereyan eden tartışmaların bir kısmı nı okumak imkânına sahip oldum. Türkler Lozan'da Müttefiklere ve Birleşik Devletler temsilcilerine Tür kiye'nin din ile devleti ayır dığını, devlet merkezinin Ankara, din merkezini hali fenin şahsında İstanbul ol duğunu söylemiştir. «Ayır ma fiilen tahakkuk etmiştir. Artık devlefin dine dinin devlete karışmadığını» be yan etmişlerdir.

Ankara'ya dönünce, Batı dünyasının kanunları ve uy garlığı ile ahenkli kanunlar yapmaya çalışmışlar, fakat karşılarına her an halifenin temsilcisi çıkmış ve böyle kanunların Peygamberlerin ve Kuran'ın öğrettiklerine ve İslâm geleneklerine aykırı olduğu hakkında fetva vermiştir.

Müslümanlık adına karşı larına çıkarılan engelleri, onların verdikleri sözleri tut maktan alıkoyan engelleri kaldırmak şüretiyledir ki Türkler Lozan'da giriştikle ri taahhütleri yerine getire bilmek, kendi vatanlarını ni zama sokmak ve kanun, mahkeme nizam ve usulleri ni tadil edebilmek imkânını bulmuştur. Bu yüzdendir ki Müslüman dünya, dünyaya yayılmış ikiyüzbin Müslü man üzerindeki geleneksel ve dinî nufuzlarını isteyerek terketmişlerdir. Halifeyi uzaklaştırmakla Müslüman dünya üzerindeki dinî kud retlerinden vazgeçilmişler ve «Dinin nufuzu altında ol mayan bir devlet olacağız» demişlerdir. Böylece halifeli ği kaldırmak ve halifeyi u zaklaştırmak suretiyle Mu hammedin resmî sansürü nün itirazlarıyla engellen meden kanun yapacak duru ma gelmişlerdir.

(Sonu var)

SİNEMA

İKİNCİ ON YIL

Türk sineması, «tiyatrocular» ile «geçiş dönemin»den sonra ,1950'de girdiği «sinemacılar» döneminin ikinci on yılını da doldurdu. Acaba, ilk on yılık (1950—1959) dönem ile ikinci on yılık (1960—1969) dönem arasında ki bir karşılaştırmadan çıkarılabilecek sonuç ne olabilir?. Bu karşılaştırmayı, bir sinemanın ortaya koyabildiği yapıtlar yönünden yapmak en kestirme yoldur; çünkü eninde sonunda, bir sinemanın varoluş nedeni de, bu varlığın ilk ve son belirtisi de, her çağda değerlendir me için baş vurulabilecek tek somut ölçü de bu yapıtlardır.

Sinemamızın ilk on yılık döneminde orta ya koyabildiği başlıca filmler, zaman içinde şöylece sıralanabilir: 1952 : «Kanun namına» (Lütfü Ö. Akad), 1953 : «Altı ölü var» (Akad), 1954: «Öldüren şehir» (Akad), 1955: Beyaz Mendil» (Akad), 1957 : «Gelinin muradı» (Atıf Yılmaz Batıbeki), 1958 : «Üç Arkadaş» «Memduh Ün), «Yaşamak hakkımdır» (Batıbeki), 1959 : «Bu vatanın çocukları» (Batıbeki) «Karacaoğlan'ın Karaevdası» (Batıbeki), «Ateşten damla» (Ün), «Suçlu» (Batıbeki).

İkinci on yılık dönemin başlıca filimleri de şunlardır: 1960 : «Gecelerin ötesi» (Metin Erksan), «Kırık çanaklar» (Memduh Ün), «Namus Uğruna» (Seden), 1961 : «Yasak aşk» (Halit Refiğ), «Dolandırıcılar şahı» (Atıf Yılmaz Batıbeki), 1962 : «Yılanların öcü» (Erksan), 1963 : «Susuz Yaz» (Erksan), «Acı Hayat» (Erksan), «İkimize bir dünya» (Nevzat Pesen), 1965 : «Haremde dört kadın» (Refiğ), «Karanlık ta uyananlar» (Ertem Göreç), 1966 : «Bitme yen yol» (Duygu Sarıoğlu), «Hudutların kanunu» (Lütfü Ö. Akad), 1967 : «İnce Cumali» (Yılmaz Duru), «Kızılırmak — Karakoyun» (Akad), «Ana» (Akad), 1968 : «Seyyit Han» (Yılmaz Güney).

SAYILARIN DİLİ

İkinci on yılık dönemde sözü edilmeye de ğer olan film sayısının, ilk on yıllık dönemin dekinden daha fazla (yaklaşık olarak yüzde 50 fazla) oluşuna bakarak, bu dönemin daha verimli, daha başarılı ,ilerisi için daha umut verici geçtiğine mi karar vermek gerekir? Böyle bir tutum, önce bütün filimleri eşdeğerli saymak, sanat yapıtlarını sayı hesabına, kilo hesabına vurmaya kalkışmak yönünden yanlış olur. Kaldı ki, yalnız sayılara dayanıldığında bile, iki dönem konusunda sunu hatırlatmak ye rinde olur: 1950—59 döneminin 11 filmi, 500 sularındaki filim arasından; 1960—69 döneml nin 17 filmi ise 1600 sularındaki filim arasın dan çıkmıştır.

Bundan dolayı, sayıların dilini gerçeğe da ha yakın konuşturmak için, yüzeyden değil da ha derinden okumak zorunludur. Bunun için de iki dönem arasındaki bazı özelliklerin kısaca. karşılaştırmasını yapmak gerekir.

1950—1959 dönemi, otuzaltı yıllık bir tiyat rosucular döneminin, sonunda, bunun bütün ağır lığı, etkisi dipdiri olduğu sırada, bu ağırlık ve etkiye karşı büyük bir uğraşıyle başlamış ve öyle geçmişti. Hatta «sinemacılar dönemi» dediğimiz dönem, gerçekte 1950'den değil 1952' den başlamaktadır. Oysa İkinci on yıllık dönem ,1960'ta doğrudan doğruya sinemacıların üstünlüğünde. Önceki on yılın kazandırdığı, sağladığı başarıların devamı olarak, hiç kesik siz başlamıştı.

İlk on yılın yönetmen, oyuncu, tenkitçi, kadrosuyla ,İkinci on yılın kadrosu arasında sa yıca, yetenekçe, olanakça ikinciler lehine bü yük bir gelişme vardır. Yukarıda, iki dönemin filimlerini meydana getiren yönetmenlerin lis tesine göz atmak bile bu konuda yeterli bir fikir verebilir. İlk on yıllık dönemin belli başlı filimlerini meydana getiren üç yönetmene kar şılık, İkinci on yıllık dönemde, bunların yerine da sekiz yönetmen daha yer almaktadır. Ger çekten iki dönem arasında filim yapımına karış mış yönetmenler tüm olarak ele alındığı vakit de buna benzer, hatta bundan daha büyük bir orantısızlık göze çarpmaktadır.

Dikkate değer bir yön, İkinci on yıllık dö nemin başarılı filimlerinden beşini meydana getiren yönetmenlerin ilk on yıllık dönemin yönetmenleri oluşudur. İşi, yönetmen kuşağı yönünden ele aldığımız vakit de, İkinci on yıl lık dönemin beş filminin daha, gerçekte ilk on yıllık dönemde yetişmiş olan ve o döneme bağ lı iki yönetmen—Erksan, Seden — tarafından meydana getirildiğini görürüz. Şu halde, 1960' tan sonraki yönetmen kuşağından olanların bu dönemde verdikleri başarılı filim sayısı yarım düzineyi ancak bulmaktadır.

İYİ DEGERLENDİRİLMEMİŞ OLANAKLAR.

Hele, İki dönem arasında, gerek sinema nın kendi içindeki koşullar, gerekse sinema —dışı koşullar (siyasal—toplumsal koşullar) hesaba katıldığında, ilk on yıllık dönemin çok elverişsiz sinema içi ve dışı koşullarına karşı lık, İkinci on yıllık dönemin çok elverişli ko şullarda yer aldığı ve çalıştığı söz götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkar. Örneğin si nema içi koşullar arasında, iki dönem arasın da yönetmen, oyuncu, teknikçi, kadrosu; yetiş miş seyirci sayısı; sinema salonu sayısı; filim giderini karşılayacak seyirci sayısı: sinemacılık yayınlarını ele almak; sinema dışı koşullar arasında ilk on yıllık dönemin kuşağı ile İkinci on yıllık dönemin kuşağı arasındaki gelişme farkını; 1960 devriminden sonra Türk toplumu nun bir bütün olarak gösterdiği gelişmeyi hesa ba katmak, İkinci on yıllık dönemdeki sinema cıların, «öncüler»e göre ne kadar elverişli ko şullar arasında çalıştığını ortaya koymaya ye ter. Bütün sayı fazlalığını, İkinci dönem lehine bir gelişme sayamıyoruz ve ilk dönemi tüm o ele aldığımızda, İkinci on yıllık dönemde, si nemamızın gerilemek değilse bile, bir yerinde saymak durumuna geçtiği kanısına varıyoruz.

Nijat Özön

SANSÜR!..

Ankara Televizyonunda yer alan bir açık oturumda Devlet Bakanı Turhan Bilgin TRT içinde «Oto — kontrol» yapılmadığı için bir takım gereksiz programların yayınlandığından yakındı ve bu gibi programların yayının önlemek üzere, TRT Genel Müdürünün iki defa televizyon stüdyolarına gelmek zorunda kaldığını belirtti, Bakan da ha da ileri giderek Hükümetin «oto — kontrol» sağlamak amacıyla TRT Kanununu değiştirmek istediğini açıkladı.

Turhan Bilgin'in üstünde durduğu «oto — kontrol»den radyo ve televizyon program larının yayından önce TRT içinde denetimi ve dolayısiyle «zararlı» programların önlenmesi kastedilmektedir. Bu oto — kontrol bugün TRT'de fazlasiyle vardır ve yalnız Ankara Televizyonu için uygulanmaktadır. Her ayın orta sına doğru bir ay sonraki televizyon programlarının liste si Genel Müdürlüğe gönderilir. Bu listede programların adları, yayın tarihleri ve saat leri, konuları ve diğer bilgiler belirtilmiştir. Genel Müdürlük kademesindeki uzmanlar bu listeyi büyük bir titizlikle incelerler. Tehlikeli program lar Genel Müdür Yardımcısına ve Genel Müdüre rapor edilir. Genel Müdür ve yar dımcısı bu konuda son dere ce titizdir. Bu denetim yeterli görünmez. Ayrıca bütün prog ramların metinleri de istenir. Genel Müdür Yardımcısı Semih Tuğrul'un emrine göre her sayfayı pogramı yazan, hazırlayan ve yöneten görevli ler imza ederler. İş bununla da bitmez. Yine her sayfaya program müdürü ve televizyon müdürü de imzalarını ko yarlar. Fakat denetim bu ka dar değildir. Bazı programlar da sözlerin metinleri kâğıt üzerinde değil, filmdedir. Me tni olmayan bu konuşmalar ya da demeçler, yine Genel Müdürlük emri üzerine, kâğıda geçirilir ve Genel Müdür lükteki uzmanlara gönderilir. Dünyanın herhangi bir televizyonunda görülmeyen bu denetim, daha doğrusu sansür hâlâ bitmemiştir. Her yayın günü o akşamki yayında yer alan bütün konuşmalar, program metinleri ve diğer bilgiler bir dosya halinde onaylanmak üzere bir kez da ha Genel Müdürlüğe gönderi lir ve Genel Müdür Yardımcısı tarafından denetlenir.

Böylece Ankara Televizyonunun programları üç defa sansür edildikten sonra yayınlanmakta ve elbette bazı programlar da ekrana çıka mamaktadır.

"SINIRDAKİ EV,,

İlber Ortaylı

Ankara Sanat Tiyatrosu son bir iki yıldır sağlam tu tumlu bir tiyatro olma niteliğini kaybetti. Sorumsuz bir dramaturji anlayışı, iyi oyunculuk ve iyi rejisörlük gibi yönleri temelinden yıkıyor. Devrimci bir oyun ve çalışma nın yanılbasında tutucu bir dünya görüşünü getiren başka bir oyun görmemiz olağandır. Bu yıl bu karmaşıklık Sınırdak, Ev adlı oyunla daha çok belli oluyor. Mrozek'in aynı adlı yapıtından Orhan Duru'nun oyunlaştırdığı «Sınırdaki Ev», gerek tiyatro sanatı, gerekse politik görevi olan bir ti yatronun yüklendiği sorumluluk açısından ciddi olarak ele alınması ve eleştirilmesi gereken bir oyun.. Eğer AST bu tutumunda ısrar ederse çok geçmez, Uçurumun Kenarındaki Ev (Ankara Sanat Tiyatrosu) adlı bir oyun daha seyrederiz. Asat Çiyiltepe gibi gerçek devrimci bir tiyat ro adamının yolu herhalde böyle izlenmemelidir.

Oyun tüm büyük devletlerin düşmanlığı, bürokrasi düşmanlığı yaptığı gibi antimilitarist fikirlerin de savunu culuğunu yapıyor. Bu sonuncu tutumun bugün için ülkemiz de nekadar yanlış olduğunu söylemeye gerek yoktur sanıyo ruz. Hem yanlış, hem de tehlikeli. Nerdesiniz, hangi zaman dasınız, kimlerle karşı karşıyasınız?. Ondokuzuncu yüz yıl ütopik Fransız sosyalistlerinin fikirlerini sahneye nasıl çıkartırsınız? İşin ilginç yönü tam bir tutucu görüşle, bü tün büyük devletlerin taşlanmasıdır: Dikkatin içimize gi ren asıl düşmandan kaydırılması için, bu bugün kasten yapıl maktadır. En sonunda ülkemizin somut koşulları içinde gü lünçliliği ve ilüzmsuzluğu açık olan antimilitarist ve savaş düşmanı bir tiradla perde kapanıyor, daha doğrusu kapan mıyor, seyirci bu büyük şeycik karşısında nasıl taşlanıp ka lacak diye açık bırakılıyor ama, seyircinin umurunda mı dünya.. Devrimci olmayan, ütopik özlemlerle yaratılmış bir eserle karşıkarşıyayız. Güçlük bir yazarlık da göze çarpmıyor. Çünkü ortada bir bütünün çerçevesi ve gelişi miyle konulmuş bir olay yok. Ve tiyatro diye seyrettiğimiz şeyin zaman zaman panayırlardaki çadır tiyatrolarını arattığını gördük. Bu nitelikteki bir metnin oyuncular ta rafından benimsenmediği hemen anlaşılıyordu. Ne dialog düzeni, ne olayın serim ve düğümü, ne de bir bütünlük gösteren sıralanma söz konusu değil.. Osman Şengezer'in renkli dekorundan başka göze batan taraf yok...

AST bu yıl Orhan Kemal'in Eskici Dükkanı'nı oynaya rak perdelerini açtı Tutarlı ve antiemperyalist devrimci bir oyun.. Yanılbasında popülist düşüncede fakat güçlü bir oyun Orhan Asena'nın «Şeyh Bedreddin».. Hepsinin üstünde de Sınırdaki Ev.. Bu yıl programda başka sürprizler de var. Meselâ Maksim Gorki. «Bu ne perhiz, bu ne lâhana turşusu!..» diyesi geliyor insanın. Bu AST Devrimci mi, Gişeci mi, Ortanın Göbekçisi mi anlayamadık bir türlü...

Devrim kaçakları

cevdet kudret

«Devrim» gazetesinin 8. sayısın da çıkan **Dil Devrimi Ne Alemde?** başlıklı yazıma, Genel Yazman sayın Ömer Asım Aksoy, «Türk Dili» dergisinin Şubat sayısında alti sahifelik u zun bir cevap vermiş. Atasözleri ve Nasreddin Hoca fıkralarıyle bezenmiş yazıda, beni, **Dil Kurumu'nu baltalamak, herkesin gözünden düşürmek, kötülemek, yermek, lekelemek** ile suçlamış. «İyi niyetli bir üyenin yapacağı iş» değilmiş.

Konuya girmeden önce iki nokta nın açıklığa kavuşturulması gerekir.

DEVLET BEN'İM GÖRÜŞÜ

Birincisi şu: Ben o yazımda «Dil Kurumu»nu değil, Kurum'un amacının gerçekleşmesini savsaklayan «yönetici cler»i eleştirmiştim. Bu yazımda da öyle yapacağım. Anlaşılan, yıllar yılı aynı koltukta oturmağa alışmış yöne ticilerimiz, sonunda, kendilerini kurum saymağa ve kendilerinde yönetilen her eleştirmeyi Kurum'a yöneltilmiş gibi görmeğe başlamışlar .İlden bundan, bu Ortaçağ kalıntısı olan «devlet ben'im» görüşünden kurtulmaları gerekir.

TÜRK DİL KURUMU'NUN RAFLARI.

İkinci nokta, Genel Yazman'ın bir basın toplantısında söylediklerini altı ay sonra, Yönetim Kurulu'nun bir bil dirisini de beş yıl sonra eleştirmem» dikkati çekiyor-mus: «Estetik düşünce mi Kurum'un organları içinde tartışma yarak Kurum dışındaki bir gazetede ya yımlamakta »imişim, »bu davranış. Dil Kurumu'na gerçekten bağlı bir üyeye yakışır mı? »İmiş .Nedenlerini söyle yeyim: **Ben Devrim** gazetesine yazıyo rum. Bu gazete, adından da anlaşılaca ğı üzere, Atatürk devrimlerini ortadan kaldırmağa çalışan, yozlaştıran, engel leyen, en azından savsaklayan kişi, ku rum ve kuruluşlarla savaşmak, devri min gerçekleşmesi için gerekli düşün ce ortamını hazırlamak amacıyla çıkı yor. Öteki devrimler yanında Dil Devrimi'ni de ele alıp amaçlarla sonuçlar arasındaki bağlantıyı gözden geçirmek için eylem ve demeçlerin dökümünü yapmaktan daha doğal ne olabilir? Sa yın Genel Yazman, iliştiğimiz demeç ve bildirileri bugün de benimseyip se vunduğuna göre, zamanaşımı diye bir şey söz konusu olamaz. »Düşünceni Kurum'un organları içinde tartışma» konusuna gelince; Türk Dil Kurumu kendine özgü sırları olan bir tekke de ğildir, bütün Türk ulusuna acık bir ku ruluştur: **Bense** önce Türkiye yurttaşı sonra kurum üyesiyim. Kurumun tüzü ğünde Kurum yöneticilerinin devri mi aksatan tutumlarının dışarda tarti şılmayacağı yolunda bir madde yok tur. Kurum yöneticileri tuttukları yo lun doğru olduğunu sandıklarına, onu hâlâ savunmaya çalıştıklarına göre, tu tup da bir rapor sunsam ne olacak? Kim bilir nice raporların yattığı rafla ra kaldırılacak değil mi? Bense «va rak—» mihr ü vefâ»nın okunup dinlen mesini, **dokunduğum yerden see** gel mesini **yeğlerim.** Nitekim ilk ses gel di. Uyumsuz ve tutarsız da olsa, ses sasstir. Kulak **verelim** bu sese.

GENEL YAZMAN'IN İTİRAFLARI.

Genel Yazman'ın bir basın toplan tısındaki demecine dayanarak, «37 yıl da en çok 1300 sözcük, yani toparlak hesap yılda 35 sözcük» türetilmiş ol duğunu eleştirmiş; Kurum'un, devrim yolunda kendisine verilen görevi yeri ne getirmediğini belirtmiştim. Sayın Genel Yazman, adımı karşı devrimcilerle yan yana andıktan sonra, «tökelere zaman zaman cevap veriyoruz, şimdi de berikinin savlarını **cevaplandırmak** gerekiyor» demiş ve yararlandığım ga zetede «demecin özetlenmiş olduğu» nu, «başka gazetelerin yazdıklarını da okumak» gerektiğini bildirmiş. Bu söz lerden sonra «berikinin» savlarına ve rilen cevapta ne denmesini beklersi niz? «1300 sözcük değil, şu kadar bin sözcük türetilmiştir, bu da yılda şu kadar sözcük eder» denmesini değil mi? Oysa, Genel Yazman yine aynı ra kamları veriyor. Diyor ki: «Türkçe Söz lük'te yeni türetilmiş 1200 — 1300 söz cük bulunması Dil Kurumu'nun (...) başka bir iş yapmamış olduğunu mu göstertir?» Şu halde, «başka gazetele rin yazdıklarını» okumamızı ne diye sa lık veriyor? Kaldı ki önlar da okunmuş ve bu konuya hiç değinmedikleri için söz konusu edilmemiştir. Diyelim ga zeteler demeci özetlerken yanlış bilgi verdiler. En iyisi, Genel Yazmanımızın bu konudaki İmzalı yazılarına baka lım. Kurum'da görevli bir arkadaşın ha zırladığı «Öztürkçe sözcükler ve Te rimler sözlüğü» adlı kitabına yazdığı bir önsözde şöyle diyor:

Dilimizin özleşmesi, sadece türet tiğimiz yeni sözcüklerle mi olуyor? (...) Dilimizin özleşmesi, kazandığımız yeni sözcüklerden çok, kullanagelдiğimiz Arapça ve Farsça sözcükler yerine terden beri dilimizde bulunan Türkçelerin yeğlenmesi yoluyle olmaktadır. (...) Dil Kurumu'nun en büyük hizmeti de topluma bu bilinci aşılama sı olmuştur.

«Sadeleştirme» akımını Türk Dil Kurumu değil, bundan 59 yıl önce Ö mer Seyfettin başlatmış, Ziya Gökalp da, **«Müteradif sözlerden Türkçesini almalı»** diye bir formüle bağlamıştır. Yeni Lisan diye başlatılan ve o gün den beri sürüp gelen bu **«sade dil»** akımının yaygınlaşmasında Dil Kurumu'nun çok yazarlarının sayı vardır. Eğer o kadarı yeterli olsaydı, Atatürk, Dil Devrimi'ni gerekli bulmazdı. Onun Dil Devrimi'ni başlatan cümlesini bir kere daha hatırlayalım:

Ülkesini, yüksek tekniklerini koruma sını bilen Türk milleti, dilini de ya bancı diller boyunduruğundan kurtar malıdır.

O günlerin başta gelen sorunu, dille «müdâhale» edilebilir mi ,edile mez mi? idi. Devrimciler «müdâhale» görüşünü savunuyor ve yeni sözcükler türetiyorlardı .«Özleştirme» işte bu dur, Türk Dil Kurumu da bu hareketi bilimsel yöntemlerle yürütmek ve a maca gerçekleştirmek için kurulmuş tur. Nitekim, Kurum tüzüğünün «amaç maddesi» söyledir:

Madde 4 — Türk Dil Kurumu'nun amacı: Dilimizin özleşmesini ve bilim bilim, teknik ve sanat kavramlarının laşılayacak yolda gelişmesini devrimci bir anlayışla ve bilim metodlarına uy gun olarak sağlamağa çalışmaktır.

DEVRİM KAÇAKLIĞI

37 yılda ancak 1200 sözcük yaratılmasını mazur göstermek için özleşme terimini asıl anlamından saptermek, bir çeşit devrim kaçaklığıdır. Sayın Aksoy'un sayıp döktüğü kitap adları, eser çeşidi, seçimi vb. yi bir ya na bırakıyorum — devrimin gerçekleş mesi için yapılması gereken yan çalış malardır; onlar «bilim»dir, «devrim» ise, tüzüğün amaç maddesinde belirtildiği üzere, **Dilimizin özleşmesini (...) sağlamağa çalışmaktır.**

DEVRİM KAÇAKLIĞININ SONUCU

Geçen yazımda da söylediğim gi bi, aradan 37 yıl geçtiği halde, bu ram buram Arapça kokan «itiraf», nüha, manevi, resmî..» vb. gibi sözlerin hâlâ karşılığı bulunmamış. Örnekleri çoğaltmak isterseniz, son günlerde sık sık geçmeğe başlayan **«mütevelli»** sözünü de bunlara ekleyebilirsiniz. Genel Yazman'ın hesabına göre, yazı dilimizde Türkçe sözler son yıllarda % 70 — 80 oranına yükselmiş. Bu ora nı tutturmak için yazarlarımızın neler çektiğini, kalemlerinin ucuna takılan yabancı sözcüklerden kurtulmak için bulaklarını asıl arkadan göstermek zorunda kaldıklarını biliyor musunuz?. 37 yıl sonra dahi yöneticilerimiz hâlâ süreden söz edıyorlar. Dil konusunda tutucu olduğunu bildiğimiz sayın Mu harrem Ergin de, Kurum'un düzenledi ği bir açık oturumda »...hızlandırılmış bir değişikliğe gidersek, bu dil yeni hazırlanmış Osmanlıca bir sözlüktür, orada yabancı sözcüklerin çok olması doğaldır; içine eklenen Türkçe sözcük ler ise çok eksiktir; sözgelimi, konuş ma dilimizde eskiden beri var olan takımı sözlüğünü orada bulamazsınız. Şemseddin Sami'den sonra yürütülen çalışmalarla, konuşma dilimizdeki Türkçe sözcükler derlenerek sayı yük selmiştir. Sayın Aksoy karşılaştırma için Kamus—i Türkî yerine, sözgelimi Vefik Paşanın **Lehce—i Osmanî** adlı sözlüğünün yalnız yabancı sözcükler den birleşik İkinci bölümüne başvur saydı, Dil Kurumu sözlüğünde Türkçe sözlerin % 100 oranında fazla; fakat yalnız Türkçe sözcüklerden birleşik bi rinci bölümüne başvursaydı, bu sefer de Lehce—i Osmanî'deki Türkçe söz cüklerin % 100 oranında fazla olduğu nu görecekti. Demek istiyorum ki, Dil Kurumu kendi türettiği sözcük sayısın dan sorumludur, zaten var olan Türk çe sözcükleri bunlara katarak sayıyı kabarık göstermesi yersizdir.

«ÖZLEŞME» BAŞKA, «SADELEŞME» BAŞKA

Genel Yazmanımızın yanılması, «özleşme» terimiyle **«sadeleşme»** teri mini birbirine karıştırmasından doğu yor .Diyor ki:

Dilimizin özleşmesi, sadece türet tiğimiz yeni sözcüklerle mi oluyor? (...) Dilimizin özleşmesi, kazandığımız yeni sözcüklerden çok, kullanagelдiğimiz Arapça ve Farsça sözcükler yeri ne teriden beri dilimizde bulunan Türkçelerin yeğlenmesi yoluyle olmaktadır. (...) Dil Kurumu'nun en büyük hizmeti de topluma bu bilinci aşılama sı olmuştur.

«Sadeleştirme» akımını Türk Dil Kurumu değil, bundan 59 yıl önce Ö mer Seyfettin başlatmış, Ziya Gökalp da, **«Müteradif sözlerden Türkçesini almalı»** diye bir formüle bağlamıştır. Yeni Lisan diye başlatılan ve o gün den beri sürüp gelen bu **«sade dil»** akımının yaygınlaşmasında Dil Kurumu'nun çok yazarlarının sayı vardır. Eğer o kadarı yeterli olsaydı, Atatürk, Dil Devrimi'ni gerekli bulmazdı. Onun Dil Devrimi'ni başlatan cümlesini bir kere daha hatırlayalım:

Ülkesini, yüksek tekniklerini koruma sını bilen Türk milleti, dilini de ya bancı diller boyunduruğundan kurtar malıdır.

O günlerin başta gelen sorunu, dille «müdâhale» edilebilir mi ,edile mez mi? idi. Devrimciler «müdâhale» görüşünü savunuyor ve yeni sözcükler türetiyorlardı .«Özleştirme» işte bu dur, Türk Dil Kurumu da bu hareketi bilimsel yöntemlerle yürütmek ve a maca gerçekleştirmek için kurulmuş tur. Nitekim, Kurum tüzüğünün «amaç maddesi» söyledir:

Madde 4 — Türk Dil Kurumu'nun amacı: Dilimizin özleşmesini ve bilim bilim, teknik ve sanat kavramlarının laşılayacak yolda gelişmesini devrimci bir anlayışla ve bilim metodlarına uy gun olarak sağlamağa çalışmaktır.

DEVRİM KAÇAKLIĞININ SONUCU

Geçen yazımda da söylediğim gi bi, aradan 37 yıl geçtiği halde, bu ram buram Arapça kokan «itiraf», nüha, manevi, resmî..» vb. gibi sözlerin hâlâ karşılığı bulunmamış. Örnekleri çoğaltmak isterseniz, son günlerde sık sık geçmeğe başlayan **«mütevelli»** sözünü de bunlara ekleyebilirsiniz. Genel Yazman'ın hesabına göre, yazı dilimizde Türkçe sözler son yıllarda % 70 — 80 oranına yükselmiş. Bu ora nı tutturmak için yazarlarımızın neler çektiğini, kalemlerinin ucuna takılan yabancı sözcüklerden kurtulmak için bulaklarını asıl arkadan göstermek zorunda kaldıklarını biliyor musunuz?. 37 yıl sonra dahi yöneticilerimiz hâlâ süreden söz edıyorlar. Dil konusunda tutucu olduğunu bildiğimiz sayın Mu harrem Ergin de, Kurum'un düzenledi ği bir açık oturumda »...hızlandırılmış bir değişikliğe gidersek, bu dil yeni bir Osmanlıcadan başka bir şey ola maz» demişti; Dil Kurumu yöneticileri de 37 yılda türetilebilen 1200 — 1300 sözcüğü yeterli görüyorlar. Genel yazmanın yazısından öğrendiğimi ze göre, Türkçe Sözlük'te 10.300 ya bancı sözcük varmış. Bunların Türkçe leştirilmesi işi, yılda 35 sözcük hesa biyle, ancak 294 yılda tamamlanabilir. Devrim kaçaklığının sonucu işte bu dur. Demek Türk ulusu 294 yıl daha mütevelli heyeti demek zorunda kala cak.

ALIŞKANLIKLARIN YENİLMESİ

Alışılmış 900 yıllık koskoca Divan edebiyatını 15 — 20 yıl içinde yıkan edebiyat devrimini ve 3 ayda gerçekleşen Harf Devrimi'ni örnek göstererek, Dil Devrimi'nin de kısa süre içinde gerçekleştirilmesi gerektiğini ileriye sürmemize karşılık, Genel Yazman, **«Harf devrimi için kanun çıkarılabilir, (...) dil devrimi için kanun çıkarılabilir mi?»** diyor. Edebiyat devrimleri için kanun çıkarılmadığı gibi, Dil Devrimi için de kanun gerekli değildir. Nitekim, «sade dil» akımını **Yeni Lisan** makalesiyle başlatan (Nisan 1911) Ömer Seyfettin ölüdüğü zaman (Mart 1920[bu akım 9 yıl içinde tutunmuş ve yayılmıştı, Hem de Ömer Seyfettin'ne karşı çıkanlar, Süleyman Nazif ve Cenap Şahabettin gibi, devrin en güç lü ve etkili yazarlarıydı; Dil Devrimi'ne karşı çıkan Adnan Ötüken ve ben zerleri gibi, sanat ve düşünce alanın da «esâmisi okunmaz» kişiler değil di.

DEVRİMİ SAVSAKLAMANIN MANEVİ CEZASI.

Atatürk, Harf Devrimi'nin kısa sü rede gerçekleştirilmesini laterken, ge rekçe olarak, **«Arada bir harp olur, bir iç buhran olur, bir tarslık elde me hemen terk olunurerir»** demişti. Nitekim, Dil Devrimci konusunda o tarslık olmuş, zamanında yapılıp, okullara sokulamayan birçok terimler Millî Eğitim Bakanlığı'nın tere tutumu yüzünden, okullara girme olanağını kaybetmiş, eskiden eczane camekânlarını süslemek için kullanılan kavanozlarda ki düşük çocuklar gibi, Türk Dil Kurumu'nun rafl arında saklanmaktan başka bir işe yaramaz olmuştur.

MERAK BU YA..

Sayın Aksoy, «bir şeyi merak et miş», soruyor: **«Sizden bildiğimiz Cevdet Kudret, Halk diline girmiş yahut ei kalmıslar Türkçe sayılır, diyenler demiştir.** Ne zamandan beri Dil Kurumu nu geride bırakmak ölçüde geniş Türk çeleştirme yanılsı oldu?». Meraktım hemen gideraym: Türk Dil Kurumu'nun 1962'de İstanbul'da düzenlediği bir açık oturumda, sayın Aksoy'un **«Halk diline mal olmuş, Türkçeleşmiş sözcükler verdir. Bunlar da ilk ağızda özleştirilmesi gereken şeyler değildir.** demesinden dört beş yıl önce, O ta rihte dostlarım Ataç ve Melih Cevdet Anday'la giriştiğim tartışmalarda, hal ka mal olmuş baba, kây, kâhve, take, viçne, .vb, gibi sözcüklerin değiştirile meyeceğini ileriye sürmüş, bunların bir de listesini yayınlamıştım. O tar tışmalar, konuşmuz dilne girmeyen ya bancı sözcüklerin Türkçeleştirilmeme si gerektiği konusunda değil, Türkçe leştirilirken nasıl bir yol tutulması ge rektiği üzerine idi. Benim Ziya Gökalp'tan alarak benimsediğim **«Türkçe leşmiş Türkçedir»** görüşünü sayın Aksoy, demek ki, «yabancı sözcükler de ğiştirilmesin »anlarında kullanmış: doğrusu bunda da, 37 yılda ancak 1200 sözcük türetenler arasında uzun yıl lar çalışarak, üstün başarı göstermiş.

DEVRİMCİ ÖDÜN VERMEZ.

Hiç istemediğim halde yazı uzan dı. Şimdi toparlayalım:

Sayın Genel Yazman, «dilimizin özleşmesini, nesiller arasında uçurum açıldı yaygarasıyle kötülemeyc çalışan lar»a verdiği «susturucu cevap»ta bu güne değin «sadece 1200 sözcük» ya pıldığını açıklayarak, Atatürk'ün Kurum'me bıraktığı mirası peyma göz diken, onunla gerici bir «Lisan Akademisi» kurmayı düşünen karşı devrimcilere «cevap» değil «ödün» (taviz) vermeğe çalışıyor. Oysa, devrimci ödün ver mez.. Eğer verirse, verdiğiyle kalır Adamlar akıllarına koymuşlar bir kere, hükümet programına da almışlar Siz istediğiniz kadar ödün verin, belki ö zel kanun çıkarak, belki de kanunsuz olarak alacaklar Bugün tartışmaya gi riştiğimiz yöneticilerimizle o zaman yine omuz omuza savaşacağız: onlar parayı kurtarmak, biz dili kurtarmak i çin...

Haberler

SOVYETLER BİRLİĞİNDE TÜRKİYE HAKKINDA KİTAP

Sovyet yazarlarından Vladimir I. Danilof «Çağdaş Türkiye'nin Siyasal Hayatın da Küçük Burjuvazi» adlı Rusça bir kitap yazmıştır.

Kitapta 27 Mayıs Devrimi, devrimin nedenleri ve getirdikleri incelenmekte, ayrıca Türk ordusunun sosyal yapısı ve devrimciliği konusu araştırılmaktadır. Yazara göre, subaylar Türk küçük burjuvazisinde büyük bir ağırlık meydana getirmektedirler ve 27 Mayıs'tan sonra her ne kadar ordu kışlaya döndü denilmekte se de, ülkenin siyasal hayatın da etkili olmakta devam etmektedir. Yazar küçük burjuvazinin görüşlerini ve hayal kırıklıklarını yansıtan güçler içinde en önemli rolü subayların oynadığına da işaret etmektedir.

TROÇKİ SAHNEDE.

Hem Batı, hem de Doğu Almanya'da Brecht'in ölümünden sonra ortaya çıkan en iyi tiyatro yazarı olarak kabul edilen Peter Weiss'in yeni oyunu Troçki ile ilgili Düsstdorf'da oynamağa başlanan «Sürgündeki Troçki» adlı eserde Weiss, Troçki'yi Lenin ve Stalinden daha uzak görüşlü bir devrimci olarak tanıtıyor. Oyle ki Troçki, Yirminci Yüzyılda zgelişmiş ülkelerin durumlarının ne olacağını önceden tahmin etmiş. Ayrıca bu dönemde ihtilâl yapmanın zor olacağını ve komünizmin yozlaşacağını iddia etmiş.

Peter Weiss politik görüşleri bakımından soJdadır ve oyunları hem Batı, hem de Doğu Almanya'da oynanmaktadır. Ancak büyük yapılara düşen Troçki'yi yeni den diriltmekle bazı hayranlarını şaşırtmıştır.

IONESCO

Eugene Ionesco, Fransız Akademisine üye seçilmiştir. Yerleşmiş değerlerle a- etmesiyle ünlü Ionesco, Fransız Akademisi üyeliğine adaylığını koyduğunda, birçokları Ionesco'nun kendisine yeni bir olay konusu çıkartmak istediğini sanmışlardı. Ancak, Akademi üyelerinin düşünceleri herhalde böyle değildi ki ilk oyla mada çoğunlukla Ionesco' yu üye seçmişlerdir.

Ionesco bugünlerde Daniel Defoe'nin «Veba Yılı» adlı eserinden esinlenerek yazdığı «Şehirdeki Salgın» adlı oyunun açılışı için Almanya'da bulunmaktadır. Yazar, bu oyununda «ülüm de nilen skandalı» açıklandığını söylemektedir.

MERAY'IN SERGİSİ

Genç karikatürcülerden Meray Ulgen, son eserlerini Beyoğlu'ndaki Şehir Galerisinde sergiledi. «Closet» karikatürlerini bir araya getiren sergi 24 Şubat 1970'e ka dar açık kalacak.

STRAVİNSKY, MÜZİK VE POLİTİKA

Yaşayan en ünlü besteci lerden biri olan Stravinsky müziği matematiğe, orkestra yönetmenliğini ise politikaya benzetiyor. Altı cildi kapsayan anılarının son cildinde Stravinsky, «Orkestra yönetmek politika gibidir, ender zekâların ilgisini çekmez.

Bu alan tıpkı politika gibi sağlam ve disiplinli bir alan değildir. Yine politika gibi, bir meslek edinmiş olmak için seçilir ve kişiliklerin bozulmasına sebep olur» demektedir.

YILIN FİLMLERİ

New York'un en büyük gazetesi Times ve The News için seçtiriciler 1969 yılının en iyi 10 filmini seçmişlerdir İngiliz filmi «If» ile Fransız yapıtı «Z» ve Amerikan filmi «Alice's Restaurant» her iki gazetede seçilen en iyi on film arasındadır. «Hello Dolly», «Ne güzel bir savaş»da The News gazetesinin seçtiği on film arasında.

Almanya ve Avrupanın Güverliği : III

Çözüme Doğru

1969 yılındayız..

Artık «Coexistence» (İki ideolojik kampın barış içinde yanyana varolabilmesi), Avrupa'da bir slogan olmaktan çıkmış, bir yaşantı olarak belirmeye başlamıştır.

5 Ağustos 1963 de nükleer deneme leri (yeraltında olanlar hariç) dur duran antlaşmanın imzalanmasından sonra, 1966 Aralığında fezanın askeri amaçlar için kullanılamıyacağına dair sözleşme olmuş, aynı yıl, uzun çabalar dan sonra 1968 de imzalanacak olan «Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen Antlaşma» üzerinde ilk çalışma lar başlamıştır.

«ATLANTİKTEN URALLARA»

Avrupa'da, iki blok büyük siyasi sorunlarını halledememiş olmasına rağ men, bir barış havası sürmekte. Doğu — Batı ticareti bir rönesans dönemi ya şamaktadır. En önemlisi, Coexistence' ın yararına olmak üzere doğal bir me kanizma yürürlüktedir .Bu, her iki blok' da da görülen «Depolarisation» (kutup lardan kopma), yani küçük devletlerin süper devletler uyduluğundan kurtul maları hareketidir. 1963 de ,temel ne denlerinden biri Sovyetlerin «Coexis tence »politikası olan Çin — Sovyet' an laşmazlığı kesin çizgisine girmiş ve sosyalist devletler dünyasında Yugos lavya'dan sonra ikinci bir ideolojik merkez meydana gelmişti. Bu bölünme yı 1966 yılında, bir üçte Latin Ameri ka'daki köylü—aydın gerilla hareketle rinin yaratıcısı Küba ile, diğer üçte Latin Amerika Komünist partilerinin Ortodoks ve statükocu politikalarının destekleyicisi Moskova arasındaki an laşmazlık izledi. Avrupa Kıt'asında ise, ideolojik nedenlerden çok politik ne denlerle kopma halinde olan Romanya, ekonomik geleceğine istediği gibi yön vermesini sağlayan Comecon'daki zaferinden sonra 1964'te Parti Merkez Komitesi deklarasyonu ile Çin—Sovyet anlaşmazlığında tarafsızlığını ilân etmiş ve 1966'da da bir yıl sonra Batı Alman ya'nın tanınması ile sonuçlanacak po litik özgürlüğünün temellerini atmış tı.

Batı'da «Depolarisation», Nato'nun temel üyelerinden Fransa'nın Mart 1966 da askeri teşkilattan çekilmesiy le, büyük bir patlama şeklinde oldu. 7 Martta De Gaülle'ün Johnson'a mek tubundan sonra, 14 Martta, Fransız Hü kümeti Nato'nun diğer 14 üyesine ka rarını ve buna ilişkin isteklerini bildir di. Fransa bir yıl içinde topraklarında ki tüm Nato kumandanlıklarının çekil mesini ve tüm Nato üslerinin boşaltıl masını istiyordu. Fransa'nın davranışı genel olarak üç nedene dayanıyordu: 1) Avrupa'da Sovyet tehdidi kalkmış tı. 2) Oysa, Nato'nun kaynaşık askeri sistemi Fransa'yı otomatik olarak çıkar ları ve çıkar alanı dışında bir çatışma ya sürükleyebilecek nitelikte idi. Nite kim, 1962 Küba krizinde Fransız toprak larındaki Amerikan kuvvetleri Fransız yetkililerinin bilgisi dışında had ölçü de alarma geçirilmişti (1). 3) 1960 la rın başındanberi Amerikalıların Nato'da gayrıresmi olarak uyguladıkları ve Av rupa'yı Amerika'nın stratejik nükleer gücünü harekete getirmeden, bir sa vaş alanı haline sokabilecek yeni Es nek Mukabele Stratejisi, bu durumu da ha da ciddileştirmekteydi. 1967 başların da Fransa'nın Nato'dan çekilme işlemi tamamlandı. Bu arada Haziran 1966 da De Gaulle Moskova.ya gitmiş, «Atlan tik'ten Urallara» parolası ile Fransa'. nın yeni Doğu Politikası yürürlüğe gir mişti.

Bu gelişmelere paralel olarak, Sov yetlerde önemli bir iktidar değişik liği oldu ve 5 Ekim 1964 de Kruşçev, Sovyet Komünist Partisi Merkez Komi tesi'nin olağanüstü toplantısı sonunda düşürüldü, yönetim kolektif olarak Brejnev — Kosigin — Podgorni üçlüsü ne geçti. Bu üçlü, Kruşçef'in «Coexis tence» politikasını, eski liderin tutar sızlıklarından ve kopmalarından arınmış olarak daha düz ve dikkatli bir çizgi i çinde yürütmeye çalıştı. Ancak bu dik katli politika, zaman zaman bir güçsüz lüğe dönüşüyordu. Nitekim ,1965 de Amerikalılar Kuzey Vietnam'ı bombar dıman etmeye ve Güney'e yoğun çıkart ma yapmaya başlamışlar. 1966 kışında da bombardımanı Hanoi'ye kadar yay mışlardı. Oysa yeni Sovyet yönetimi, 1967 de Tarafsızların ve Üçüncü Dün ya'nın ağır eleştirilerini doğurarak pa sif bir tutuma girmişti. İşte, son yazı mızda söz ettiğimiz Avrupa güvenliği ile ilgili Bükreş Deklarasyonu ,Sovyet politikasının bu en yumuşak anında ve Avrupa'da ortamın yukarda gördüğü müz olumlu aşamasına vardığı sırada, Varşova Paktı Devletleri parti birinci sekreterleri, başbakanları, dışişleri ba kanları ve savunma bakanlarının katıl dığı bir zirve toplantısı sonunda, 5 Temmuz 1966'da yayınlandı.

AVRUPA GÜVENLİĞİNE DOĞRU İLK ADIM: BÜKREŞ DEKLARASYONU..

14 bölten sayfası uzunluğundaki deklarasyonda, Avrupa'da Soğuk Savaş ın son esintilerini de kesecek ve Av rupa güvenliği sorununu kesin sonuca bağlayacak çözümler ileri sürülmektey di. Deklarasyon, kıtadaki problemlerin çözümü, için, Nato ve Varşova Paktı devletlerinin blok olarak temasları ya rısıra, devletlerin ayrı ayrı, ikili ilişkilerle anlaşma zemini aramalarını tekl lif etmekteydi. Bu, Varşova Paktı dev letlerine tanınan özgürlük ve Avrupa'da doğuracağı sonuçlar bakımından, çok önemliydi. Deklarasyon bu iyi niyet gösterisinden başka somut önerme ler de getirmekteydi. Bunların ağırlık noktası her iki askeri paktın dağıtıl ması teklifiydi. Buna ,hazırlayıcı tedbirlerle, aşamalarla varılacaktı: askeri üsler ve yığınaklar adım adım kaldırı lacak ,nükleer silahlardan arınmış böl geler kurulacak ve iki Almanya silah sızlandırılacaktı. Deklarasyon bu nokta da Almanya meselesine geçmekte ve mevcut hudutların (özellikle Oder — Neisse hattı'nın) kesin olarak kabul e dilmesi ve Doğu Almanya'nın tanınma sı şartiyle, iki silahsızlandırılmış hü kümran Almanya'nın bir konfederasyon halinde birleşmelerinin mümkün olaca ğı yolundaki eski Doğu tezini tekrarla maktaydı. Nihayet deklarasyon, bütün bu meselelerin görüşülebilmesi için, gerekirse Avrupa'daki tarafsızların da çağırılabilecekleri bir Pan — Avrupa Konferansı teklif etmekteydi.

Bükreş çağırısının en can alıcı noktalarından biri, bugün de günün ko nusu olan Avrupa Güvenlik Konferansı idi. Aynı yıl Kosigin'in yaptığı bir ge zi sonunda, bu konferansın gereği ge rek Paris, gerek Roma'da yayınlanan ortak bildirilerde yer aldı. Ancak Nato'dan, Nato olarak, iher hangi olumlu bir tepki gelmedi. Tersine ,Amerika o arada, gerek nükleer silahların yayılma sını önleyen antlaşma tasarısına B. Al manya'nın da faydalanacağı özel mad deler koydurtmak, gerek B. Almanya'nın da dahil edileceği Polaris füzeli su üstü gemilerinden kurulu çok taraf lı nükleer kuvvet «M.L.F.» projesini gerçekleştirmek çabaları ile bu ülkeyi dolaylı yollardan atom gücüne ortak etmeye çalışıyordu. Yâni, Batı Alman ya'yı silâhlandırarak Potsdam Antlaş masını çiğnedikten sonra, şimdi de Ba tı Almanya'yı Nato'ya sokan 1954 Paris Antlaşmalarını ihlâle yeltenİyordu. Amerika'nın niyetleri Batı'daki ortkala rının direnmeleri sonunda gerçekleş medi. Nükeler silahların yayılmasını ön leyen antlaşma istediği gibi çıkmadı ve M.L.F. kurulmadı. Ancak Amerika nın tutumu en azından, Nato'nun Bük reş'ten gelen sese kulaklarını tıkaması na yaradı.

BATI'DAKİ TEPKİ BUNALIM YILLARI.

1966 yılı sonunda Batı'da bir kı pırdama oldu. Nato Arafık toplantısın da Belçika Dışişleri Bakanı Harmel, Avrupa'daki gelişmeler göz önünde tu tularak yeni bir Nato politikası çizilme si gerektiğini sürdü. Bu konuda bir rapor hazırlamak üzere bir komite ku ruldu. Bir alt komite Batı—Doğu ilişki lerini inceliyecekti. Ne var ki, komite nin raporu ancak bir yıl sonraki toplan tıda (Aralık 1967) görüşülebildi. Üste lik, onaylanarak Nato bildirisine alınan raporda Bükreş Deklarasyonu'na so mut bir cevap yoktu. Raporda Doğu Bloku politikasında bir yumuşama ol duğu kabul ediliyor, üyelere, Atlantik Paktı'nı bölmemek amtiyle Doğu Blo ku Devletleriyle ikili temaslar yapma ları salık veriliyordu. Nato Avrupa güvendiği meselesine enerjik şekilde eğilmemesi bir yana ,üyelerine hareket serbestliği tammak bakımından Varşo va Paktı'na nazaran daha çekingen gö rünüyordu.

Nisan 1967 de Karlovi Vari'de Var şova Paktı Devletlerinin yeni bir teşeb büsü oldu. Ancak değişik ve beklenme dik gelişmeleriyle 1967 ve 1968 yılla rı gelip çattığı, Avrupa güvenliği me selesi ikinci plâna düşmüştü. 1967 yı lı, Orta Doğu'da savaş yılı ve daha ön ceki yazılarımızda da gördüğümüz gi bi, Sovyetlerin Üçüncü Dünya'da Ame rika'ya karşı tepki göstermeye başladı ğı, bu bölgelerde yeni bir stratejik dengenin kurulduğu yıldır .1968 yılı Vi etnam milletinin zafer yılı, Pax Ameri cana'da ricat yılı ve tüm dünyada dev rimci gençlik hareketleriyle yenilenme yılıdır. Ancak, Ortodoks ve merkeziyet çi bir rejimi ekonomik ve dolayısiyle politik olarak daha işler hale getirmek üzere Çekoslovakya'da başlatılan re formlar bu ülkenin çok karmaşık koşul lar altında Sovyetler ve bazı Varşova Paktı Devletleri tarafından işgali ile ne ticelendi. Bu işgal bir sosyalist rejimin diğer bir sosyalist rejime, bir dev letin diğer bir devlete isteklerini zorla kabul ettirmesi gibi affedilmez bir ha rekat olmakla kalmamış, yan etkileriy le dünyadaki tüm ileri hareketlere çelme takılması için vesileler yaratmış tı.

PEŞTE TOPLANTISI : ÇEKOSLOVAKYA'YA RAĞMEN COEXİSTENCE

Ne var ki, Çekoslovakya'nın işga li, tekrar tekrar belirttiğimiz gibi, Av rupa statüsünü hiç bir şekilde zorla mayan blok içi bir hareketti. Batı'da bu gerçek bazı gerici çevreler ve Na to'nun Amerika'ya yakın azgelişmiş üyeleri dışında, genellikle kabul edil miş ve Avrupa'da «Coexistence» meka nizmasının çarkı dönmeye devam et miştir. Bunun en belirli işareti ,17 Mart 1969 da Peşte'de yapılan Varşova Pak tı zirve toplantısında Avrupa Konferan sı teklifi tekrar ortaya atıldığı zaman, kıtanın her yanından olumlu tepkiler, gelmesiydi. Nitekim, Peşte toplantısın dan iki hafta kadar sonra; 5 Mayıs'da, Finlandiya Hükümeti, ilgili devletlere Avrupa Güvenlik Konferansının Helsin ki'de toplanmasını teklif eden notalar göndermiş ve 31 Ekim tarihli Le Mon de'un yazdığına göre, 22 olumlu cevap almıştı. «Batı Avrupa Birliği» konferans fikrini benimsemiş, Nato bi le, bir açıklamada bulunmamakla be raber, sözkonusu konferans için geçi ci bir gündem hazırlatılmıştı. 31 Ekim tarihli Le Monde'un yazdığına göre Nato üyesi İtalya, Danimarka ve Nor veç'in konferans fikri karşısındaki tep kileri «Aktif bir sempati» şeklinde belirmişti. Finlandiya'nın yanı sıra Avusturya da Avrupa Güvenlik Konfe ransı'nın toplanması yolunda faaliyet gösteriyordu. Bir taraftan başkent Viya na'da 26 Avrupa ülkesinden parlamen to üyesi gazeteci ve bilim adamı 300 delegenin katılacağı Avrupa Güvenliği ve Avrupa Konferansı konulu bir toplan tının hazırlıkları yapılırken, (Toplantı 29 Kasım'da oldu), diğer taraftan Avusturya Birleşmiş Milletler temsilci si, Avrupada farklı rejimler arasında iş birliğini sağlamak üzere 1965 de kurul muş eski bir B.M. grubunu Avrupa Gü venliği Konferans fikri etrafında hare kete geçiriyordu.»

PRAG ÇAĞRISI : MOSKOVA TEBLİĞİ.

Bu olumlu tepki, biraz da Peşte Bildirisinin redaksiyonundaki yumuşak lıktan ileri geliyordu. Varşova Devletle ri ilk kez Amerikan emperyalizmi ile Batı Almanya intikamcılığına değgin sloganları kullanmamışlardı. Ayrıca bil diride, Çekoslovakya işgalini destekler bir atıf yoktu. Bu Romanya'nın başarısı idi. (2) Çekoslovakya'dan sonra Roman ya'nın da işgale uğrayacağını ilân eden «uzak görüşlü» yorumcular için ilgi çe kici bir noktadır bu. 7 ay sonra Doğu Bloku Devletleri, Almanya'da Sosyal Demokratların iktidara gelmesiyle da ha da yumuşamaya yüz tutan Avrupa ortamına uyarak, 30—31 Ekim 1969 da Prag'da bir araya gelen dışişleri ba kanları ağzıyle taviz — hem de ö nemli—daha verdiler: Yayınlanan bildiri de, Avrupa Güvenlik Konferansı'nın, «ilgili devletler»in ikili veya fazla te maslarıyle, hazırlayıcı bir ön safhası olabileceği kabul ediliyordu. Bu şekil de, Konferansın bir hazırlığa dayanması ve Amerika ve Kanadanın da katılma sı yolunda Batı'da belirtilen arzular o lumlu olarak cevaplandırılmış oluyordu. Bu da, bu hususların ilk olarak son Türk — Sovyet Ortak Bildirisinde dile getirildiğini iddia eden yorumcuların zı ilgilendiracak bir noktadır. Prag Bil dirisi ayrıca, Güvenlik Konferansı soru nunu daha somut bir plana oturtarak, konferans yeri olarak Helsinki'yi, tarih olarak 1970'in ilk yarısını ve gündem olarak, 1 — Avrupa ülkeleri arası ilişkilerinde kuvvet kullanılması veya kul lanılma tehdidinin reddi, 2 — Avrupa devletleri arasında ticari, ekonomik, teknik ve bilimsel ilişkilerin genişletil mesi konularını teklif ediyordu.

Doğu Bloku burada da kalmadı ve Nato'nun son Bakanlar Toplantısından bir gün önce, 3 Aralık 1969 da Mosko va'da düzenlediği toplantıda, Avrupa Güvenlik Konferansı fikrini bir kez da ha öne sürerken, Batı Almanya'ya doğ ru keskin ve manalı bir açılış yaptı. Moskova bildirisinde, Alman İntikamcı lığından söz açmamak bir yana, Batı Almanya hakkında ilk defa olumlu bir dil kullanılıyor, bir önceki iktidarın di renmesine karşılık Brandt Hükümetinin Nükleer Silâhların Yayılmasını Önleyen Antlaşmayı imzalamış olması takdirle karşılanıyordu .Doğu Blok'u Almanya ve tüm Avrupa sorununda bir sonuca var makta ısrarlı görünüyordu.

Gelecek hafta konuyu Türkiye açı sından değerlendirmelerle kapateace ğız.

ibrahim çamlı

(1) Başbakan Pompidou'nun Paris mentodaki 20 Nisan 1966 tarihli konuşması. «Le Documentation Française», 29 Nisan 1967.

(2) Keesing's Contemporary Archi ves» A 23261.

IRAK: Ammaş'ın ani Ankara ziyareti...

Irak İhtilâl Kumandanlığı Konseyi üyesi, Başbakan Yar dımcısı ve İçişleri Bakanı Or general Salih Mehdi Ammaş' ın geçen haftanın ortasında ani bir ziyaretle Ankara'ya ge lişi, dikkatleri üzerine çekti. Ammaş, Sunay'a Irak Cum huibaşkanı Hasan El Bekr' den sözlü bir mesaj getirdiği ni söyledi. Ammaş, «Mesaj muhakkak ki, Orta Doğu'da ki durumu ilgilendirir ve ay nı zamanda iki dost memle ket, Irak ve Türkiye arasında ki ilişkileri ilgilendirir» de mekle yetindi. Görünüşe gö re, ziyaretin Iran'ın Irak sını rında önemli ölçüde yığınak yapmasıyla yakın ilgisi vardı. Iran, 10 tümenlik ordusunun 6 tümeninj Irak sınırına y.ğ mıştır. Uçaklar, Irak üzerin de uçarak kuvvet gösterisi yapmaktadır.

Nitekim Kâhire'de yapılacak ufak Arap Zirve Toplantısına katılamayışının mazereti ola rak El Bekr, Nâsır'a şunu ya ziyordu: **«Iran'ın Irak sınırın da önemli ölçüde yığınak yap ması rütbeli Irak'lı yetkilile rin ülke dışına çıkmamaları nı zorunlu kılmaktadır.»**

Ammaş'ın ziyaretinden son ra Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Eralp'in Tahran'a gidişi, bu görüşler doğrultu sunda yorumlandı. Eralp'ın Tahran'dan sonra Bağdat'a gitmesi beklenmektedir. Irak çevrelerine göre, Bağdat'ın Barzani ile anlaşma ihtimali Tahran'ı fena halde rahatsız etmektedir. Anlaşmayı önle me amacıyla, Barzaniye yap tıkları yardım, 35 milyon Di nardan 50 milyon dolara çı karmayı teklif etmişlerdir.

Tahmin edilir ki, Barzani sorunu da Ankara görüşmele rinde önemli bir rol oynadı. Barzani'nin baş desteği Iran idi. Başta Israil yardımları olmak üzere, Barzani'ye des tek, Iran yoluyla sağlanmak taydı. Şah, Iranlı Kürtleri eği tip ve silâhlandırıp Irak'a yol lamaktaydı. Irak'taki son dar bir teşebbüsünde de Iran'ın desteği açıktı. Bağdat Hükü meti ise, Barzani ile anlaş mak üzereydi. Iran ve Israil, böyle bir anlaşmanın aleyhin deydi. Yakın zamanlara ka dar Türk Hükümetleri de, Barzani'ye geniş muhtariyet sağlayan bir uzlaşmayı endi şeyle karşılamaktaydı.

Irak çevrelerine göre, Am maş'ın ziyareti sırasında Kürt sorununa hiç dokunulmamış tır. Esas konu Iran'ın tutumu olmuştur. Ayrıca Türk — I rak ekonomik ilişkisi görüşül müştür. Tabii gaz konusu ele alınmıştır, ama projenin mali yeti konusunda Türk ve Irak uzmanları arasında büyük gö rüş farkları vardır. Ayrıca I rak finansman bakımından, Batı kredileri bulma işinin Türkiye'ye düştüğünü söyle mektedir. Irak, daha çok, Türk hafif sanayi mallarının Orta Doğu'da satışına yardım cı olacaktır. Irak, Türkiye'den geçen yıl 3500 buzdolabı al mıştır. Basra Körfezinde ku rulacak serbest limanda Türk mallarının satılmasına yar dımcı olmaya hazırdır. Demi rel Hükümeti, bu ticari neden lerle, gittikçe sola kayan ve Barzani ile anlaşmaya yöne len Irak rejimiyle iyi geçinme ye dikkat etmekte, Tahran — Bağdat çatışmasını yumu şatmayı denemektedir.

Öte yandan Irak yöneticileri Javits'in Ankara ve Tahran ziyaretlerinden büyük endişe duymuşlardır. Hatta yönetici ler, Javits ziyareti ile Irak'ta ki darbe teşebbüsü arasında bir bağlantı kurmaktadırlar. Javits, Türkiye'nin de Israil'e daha yakın bir politika izle mesini, hatta sınır komşusu ilerici Arap reçimlerini «etki lemesini» istemişti. Nitekim Türkiye, 1957 ve 1958 yılların da, Amerikan telkinleriyle, «Komünist oldular» diye Su riye ve Irak'a yürümeye kal kışmıştı. Tabii ki, şimdi şart lar çok değişmiştir, fakat Ba tı'da egemen siyonist kanat, Türkiye'yi eski politikaya çek me arzusundadır. Ammaş'ın ziyareti, bütün bu endişelerle ilgili olsa gerektir.

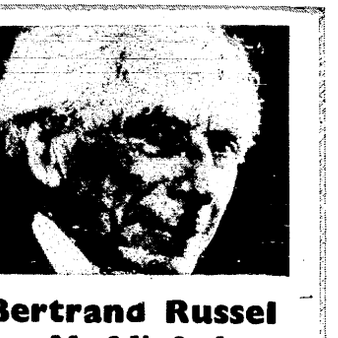

Bertrand Russel ve M. Ali Aybar

Ajanslar, 98 yaşındaki genç savaşçının ölüm haberini bil dirirken, AP ve GP temsilcilerinin de katıldığı Kahire'deki Par lamenterler Uluslararası Konferansında, Russel'in mesajı okun maktaydı. Ölümünden 48 saat önce kaleme aldığı mesajda, ne marksist ve ne de komünist olan, Batı'nın ender namuslu liberallerinden Russel şöyle diyordu:

«İsrail'in Birleşik Arap Cumhuriyeti arazisinde, derinleme sine giriştiği hava akınları, bir hesap hatasıdır. Çünkü bu, Mı sır halkının teslim olmasına değil, direnme azminin güçlenme sine yol açacaktır.»

«İsrail'in tutumu affedilmez. Bugün giriştiği terörü haklı göstermek için geçmişte uğradığı zulmü hatırlatmak, kaba bir riyakârlıktır.»

«Orta Doğu durumunun kötüye gitmesi çok tehlikelidir. İs rail hava akınları, bütün dünya tarafından kınanmalıdır.»

Öte yandan Vietnam'daki savaş suçlarından dolayı John son'u yargılayan «Mahkema» üyelerinden Yugoslav yazarı De dijer, Russel'in ölümünden biraz önce, «Mahkeme»yi genişlet mek kararı aldığını açıkladı: «Mahkeme», «Savaş Suçları Ulus lararası Mahkemesi» adını alacak, yeni bir statüye kavuşturu lacak ve yeryüzünde işlenen her türlü savaş suçlarıyla ilgile necekti. Dediğer, Russel'in bu teşebbüsünü, Sartre'in ele alıp gerçekleştireceğine inandığını söylemiştir.

Russel hakkında Türkiye'de konuşan tek kişi, Vietnam Mahkemesinin üyesi eski TİP Genel Başkanı Aybar oldu. Ay bar, «Savaşçıydı.. Savaşa karşı savaşçıydı.. Barış için, İnsanlık için savaşan bir kişiydi» diyor ve derin üzüntüsünü belirtiyor du. Aybar, Russel hakkındaki düşüncelerini anlatırken ciddi bir kalp krizi geçirdi ve hastahaneye kaldırıldı.

Russel'in İnsanlık için büyük bir kayıp olduğunu belirtir ken, Aybar'ın tezelden sağlığına kavuşmasını dileriz.

Her Türk ailesi, yılda 275 lira dış borç ödüyor

(Başı S. 1'de)

milyar 587 milyon lira iken, 1969 yılı sonunda 41 milyar 744 milyon liraya yükselmiş tir. Demek ki, son dört yılda 15 — 16 milyar lira borç ya pılmıştır.»

Millî gelir artışları yetersiydi. Hele tarım sektöründe ye rinde sayılmaktayda. Plân, tarımda yüzde 4,1 gelişme ön görmüşken, gelişme, 1967'de yüzde 0,9, 1968'de yüzde 1,9 ve 1969'da yüzde 1 idi. Bu, hava şartlarıyla açıklanamazdı. Zi ra Türkiye'nin normal iklim şartları böyleydi.

Başarısız tarım poplitikası yüzünden, son zamanlarda her yıl 350 bin ton kadar buğday ithal edilirken, bu yıl 500 bin ton buğday ithali karar laştırılmıştı. 1968'de 327 bin ton, 1969'da 250 bin ton buğ day stokumuz vardı. «Türk ulusu, olaganüstü bir durum la karşıkarşıya kaldığı zaman, imkânlarını ve ihtiyaçlarını karşılayacak bir stoktan yok sundu. Allah Türk ulusunun yardımcısı olsun, demekten başka söyleyecek söz yoktu.»

TÜREDİ ÖZEL SEKTÖR

Teşvik tedbirleri ile, «AP ik tidarının prototipi» bir özel sektör yaratılmaktaydı : «Bunlar, Planlama Teşkilâtın dan aldıkları teşvik belgeleri ni, bir nevi nakdi sermaye olarak kullanmakta, piyasa nın rakipsiz bir özel sınıfını teşkil etmektedir. Bu türedi özel sektörün, gerçekte ne ö zel sanayi, ne de teşebbüs faa liyeti ile bir fikir akrabalığı vardır. Fakat yüksek seviye de zevat ile hısımlıkları var dır. Ne sanayici, ne de müte şebbis olan bu türedi özel sektör, elde ettikleri teşvik belgesini geçer akçe olarak kullanmakta, katma değer oranı düşük, ithal payı yüksek tüketime dönük gayri millî sanayi kollarında üretime ka tılmaktadır.»

Kamu iktisadî teşebbüsleri de, gayri millî sanayi hâline getirilme yolundadır. Etibank in elindeki bütün bakır işlet meleri ve bakır rezervleri, bir Amerikan firmasıyla iliş ki kuran bir şirkete devredil miştir. Makina Kimya Sana yiinin liderliğinde kurulması mümkün olan motör sanayii, yüzde 51 hisse üzerinden bir yabancı ortaklığa verilmiştir

Yabancı sermaye, az serma ye getirip iç kaynaklarımız dan yararlanmaktadır. Banka lar, yabancı sermayeye bü yük kolaylık göstermektedir. Örneğin İş Bankası firmayla altışar milyon lira koyarak ortaklık kurmuş ve bu firma ya ayrıca 12 milyon lira kre di açmıştır.

85 MİLYON DOLARIN HİKAYESİ

İlk Beş Yıllık Plâna göre, 1965 yılından itibaren yassı mamül ithali son bulacak ve Demir — Çelik tesislerinin kapasitesi genişletilecekti. Bu yapılmadı. «İthalatçı firmala rın menfaatleri açısından eko nomimiz demir — çelik spe külasyonu içinde dar boğaz lara sürüklendi.» Bu, 35 mil yon dolarlık bir ithalât demek ti. Gübrede de, bunu en kısa zamanda yurdumuzda üretec ek bir politika izlenmediğin den 50 milyon dolarlık gübre ithal edilmekteydi. Bu rakam lar, nasıl israfçı bir sanayi politikası yürüttüldüğünü göstermekteydi. 1963 — 1964 yıllarında motorin ve fuel — oil ihraç etme durumuna gel miştik. Başbakan Demirel'in yanlış enerji politikasıyla iş ler tersine dönmüştü : «Büyük enerji tesisleri, fuel — oil'le işler şekilde. İhraç etti ğimiz fuel — oil Amerikalı uz man ve işadamlarına kurdu rulmuş bu tesislere harcand ığı gibi, ayrıca ithalât zorun luğu doğmuştu. Bugün fuel — oil ithalâtında bir gecikme, Ambarlı santralının durması na sebep olmakta ve maalesef bu santral, 15 — 20 günlik bir stokla çalışmaktadır. Elbistan ve Maraş dolaylarında dünyanın en zengin kömür damarları bulunduğu halde, enerjinin ham meddesinin ithalâta dayanırılması hakkında Amerikan telkinlerine mu kavemet eden bir meydana çıkmamış, aksine Demirel'in fuel—oil projesini savunan bir elektrik mühendisi, Plan lama Teşkilâtına müsteşar tâyin edilmiştir. 1969 yılında 450 bin ton motorin ve 25 bin ton fuel — oil ithali planlanmıştır.

Oysa, yeni borçlar yapılmasa dahi, 1972 yılında doğan borçlar, 42 yaşına basacaklarında 2014 yılına kadar, dış ülke lere borç ödeme durumundaydılar. Bugün her Türk ailesi, yabancı ülkelere yılda 275 lira borç ödemekteydi.

İşte Suphi Gürsoytrak'ın çizdiği ekonomik tablo, kısaca bundan ibaretti.

Demirel'in düzeltileceğini söylediği 13 anlaşma

(Başı S. 1'de)

tevfikan Hava Teknik Anlaşması (6 Aralık 1954).

2— Türk Hava Kuvvetleri — ABD Kuvvetleri müşterek talimatı (6 Aralık 1954)

3 — Esenboğa'dan istifade (3 Temmuz 1956).

4 — Amerikan destek eşyasının liman, tahmil ve tahliye işleri, nakliye ve masraflarının ödenmesi uygulama talimatı (31 Ocak 1956).

5 — Türk ve Amerikan Garnizon Komutanları için müşterek talimat.

6 — Askeri Kolaylıklar Anlaşmasına ek Muhabere — Elektronik Teknik Anlaşması (5 Mart 1957).

7 — Muhabere — Elektronik Anlaşma Muhtırası (20 Şubat 1962).

8 — Türk ve ABD Deniz Kuvvetlerine mahsus müşterek talimat (6 Aralık 1954).

9 — Türkiye'de tesis olunacak Amerikan F/S sistemine ait teknik anlaşma (25 Mayıs 1962).

10 — ABD Deniz Kuvvetlerine ait RA 3 B uçaklarının Türkiye'de foto görevleriyle ilgili protokol (7 Temmuz 1964).

11 — Çiğli meydanının Türk — Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından kullanılması hakkındaki Türk — Amerikan Teknik Anlaşması (25 Ağustos 1964).

12 — Kuvvetler Statüsü Sözleşmesini tamamlar mahiyette nota teatisi (23 Haziran 1954).

13 — Adli tahkikatlarda işbirliği yapılmasına dair nota teatisi (5 Mart 1956).

Bu 13 anlaşmanın dışında atom stoku ve başlık desteği ile ilgili olarak yapılan anlaşmalar ve Askeri Kolaylıklar Anlaşması na dayanmayan daha birçok anlaşmalar bulunmaktadır. Demirel, bunların sayısının 14 olduğunu söylemektedir. Demirel'e göre bunlar, «Nato ittifakı içinde alınan kararlar gereğince yapılan anlaşmalardır. Bun lar şekilen ikili olmakla beraber, Nato çok taraflı tertiplerinin Türk ye'deki uygulamasına taallûk eden anlaşmalardır.»

Demirel'in «şekilen ikili» dediği, aslın da Amerika'nın kullanma kararını kimseye bıraktığı ve paylaşmaya yanaşmadığı atom silâhlarıyla ilgili anlaşmalar da öteki anlaşmalar gibi gözden geçirilecek midir? Demirel, bu konuda birşey söylemekten dikkatle kaçınmıştır. Bu husus, esasen ikiliin deyip, Nato'ya maledilen 14 ikili anlaşmaya dokunulmıyacağı anlamına gelmektedir.

ODTÜ: MÜTEVELLİ SİSTEMİ İFLAS ETTİ

Geride bıraktığımız haftanın sonuna doğru, Meclis'te konuşan talihsiz Eğitim Bakanı, «Rektörü seçimle iş başına getirirsek, klâsik üniversite tipine yönelmiş oluruz. Şimdi yapmak istediğimiz reformun gerisine düşeriz» diyordu. Reformu, Menderes ve Celâl Yardımcı yaparak, Amerikalıların telkinleriyle müteselli sistemini getirmişlerdi. Turhan Feyzioğlu'nun ısrarlı çabalarıyla da, müteselli sistemin yeni Anayasa ile kalıcılması engellenmişti.

Kamuoyu sanır ki, Menderes ve Celâl Yardımcı müteselli sistemini kabul etmiştir, ama karşılığında geniş Amerikan yardımı sağlamıştır. Gerçekte bu ,milyarlık kuruluşta Amerikan yardımı yok gibidir. Üniversite, Türk parasıyla kurulmuştur ve Türk parasıyla işlemektedir. Müteselli sistemi ise, Amerikan hediyesidir. Ne var ki, bu sistem, ilkel yarı sömürge kapitalizminin sürdürdüğü sınıflı yapılarda ister istemez kapitalizmin etkisindeki ilk tidarlar, bir kısım kapitalistleri ve hizmet arzeden bir ikinci profesörü «müteselli heyeti» diye görevlendirmektedir. Bunlar rektör seçecekler ve hem de kaynayan bir üniversiteyi yönetecekler. Bir Ameri kancı komikliği anlamak için, müteselli sistemine göre bir göz atmak bile ye tercihtir. Eski İşveren Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu, yeni İşveren Konfederasyonu Başkanı Vehbi Koç, Javits, Türkiye'nin de İsrail'e daha yakın bir politika izlemesini, hatta sınır komşusu ilerici Arap reçimlerini «etkilemesini» istemişti. Nitekim Türkiye, 1957 ve 1958 yılların da, Amerikan telkinleriyle, «Komünist oldular» diye Suriye ve Irak'a yürümeye kalkışmıştı. Tabii ki, şimdi şartlar çok değişmiştir, fakat Batı'da egemen siyonist kanat, Türkiye'yi eski politikaya çek me arzusundadır. Ammaş'ın ziyareti, bütün bu endişelerle ilgili olsa gerektir.

Bayarla Çankaya'da altı ay

(Başı S. 8'de)

ladığım Başyâverin 25 Mayıs günü tutulmuş notları, bu kuşkunun yersiz olmadığını göstermektedir. Bayar ve arkadaşları, 25 Mayıs günü, ihtilâl olacağını ve Muhafız Alayının da ihtilâle katılacağını öğrenmiş ve tedbir düşünmüşlerdi. Jandarma Taburu komutanı altında bulunan Başyâver Tayyar, Bayar'a «Muharebe ederiz» demişti.

Planın bu güçlüklerine rağmen, kolaylık arzeden tarafları da vardı:

— Celâl Bayar'ı, komitacılık iddialarına rağmen, durumu tam kavrıyacak ve derhal harekete geçecek yetenekte görmüyorduk. Kısır düşünceye sahipti. Psikolojik baskı altında tutulabilmesi ve hareketsiz bırakılması mümkündü.

— Türk Ordusunun bir parçası olan Jandarma Muhafız Taburunun duruma agah olur olmaz Türk Silahlı Kuvvetlerinin hareketine ayak uydurması kuvvetli bir ihtimaldi.

Güçlüklerine rağmen, planın başarıya ulaşacağına ve tek kurşun patlamadan Bayarı tereyağından kıl çeker gibi kolayca teslim alacağımıza inancımı tamdı. Nitekim öyle oldu.

(1) DEVRİM'in notu: Büyük bir cesaret örneği göstererek, 8 subay arkadaşıyla birlikte Çankaya'ya Bayar'ı teslim almaya gelen General Burhanettin Uluç grubunun ihtilâlden hemen sonra hazırladığı raporda şu sözler yazılıdır: «Teşebbüsün muvaffakiyeti, bu işi planlayan Muhafız Alay Kumandanı Kur. Alb. Osman Köksal ve arkadaşlarının hayatlarını bu uğurda risk etmeleri ile mümkün olmuştur. Aksi takdirde ne Köşk harekâtı muvaffak olur ve ne de oraya giden tek şahsı geri dönmek imkânına kavuşurdu.»

İhtilâlcilerden Orhan Erkanlı da, yurt dışında bulunduğu günler de, 13 Temmuz 1962 tarihli Milliyet gazetesinde, Köşk planlarını şöyle değerlendirmektedir: «Osman Köksal, bir kuyumcu itinası ve kurmay titizliği ile kafasındaki sayısız planları ve bunlara temel olan faraziyeleri geliştirerek uyanık bekliyordu. Alayı mukabil bir hareketten alıkoymak ve şüpheyi çekmeden Bayar'ı tuzağa düşürmek için çok dikkatli ve soğukkanlı olmak şarttı.»

Gelecek yazı :
ÇANKAYA'DA 26/27 MAYIS GECESİ

SALİH ÇOŞKUN'UN AÇIKLAMASI

Gazetenizin 20 Ocak 1970 tarih ve 14 sa yılı nüshesinde eski Muhafız Alayı Komutanı Albay Osman Köksal'ın «Celâl Bayar'la Çankaya'da Altı Ay» adlı yazı serisinde şahsımı ilgilendiren hususların gerçekle ilgisi olmadığından ,aşağıdaki açıklamanın gazeteniz in ilk çıkacak nüshasında yayınlanmasını rica ederim:

1 — 27 Nisan günü uçağa Sayın Orgene ral Cevdet Sunay'la birlikte bindik ve yanya na oturduk .Bizden iki sıra ötede zannım, Cumhurbaşkanı ve arkamızdaki sırada Baş yâverle Muhafız Alayı Komutanı oturmak taydılar.

2 — Başyâverin bize verdiği bilgi üzeri ne noktai nazarımı söyledim. O da Cumhur başkanına bildirdi ve beni çağırttı.

3 — Zamanın Cumhurbaşkanına durumu izah ettim. Kısacası şudur: «General ve bü yük rütbeli subayların çoğu ile küçük rütbe li subayların hemen hepsi bugünkü iktidar dan memnun değildir. Orduının müdahalesi ni icap ettirecek bir karara varırsanız, bu nu yaptıramazsınız ,kanaatindeyim.» Sebebi ni sordu, izah ettim. Bu husus, bütün tefer ruatıyla Yassıada mahkemeleri tanıklığım sırasında açıklanmıştır. Zabıtlarda mevcut tur. Tekrar yerime döndüm ve Sayın Orgeneral Sunay'ın yanındaki yerime oturdum.

4 — Ben Reisicumhur ile görüşürken Muhafız Alayı Komutanı çağırılmamıştır. O, eski yerinde, Başyâverle birlikte oturmaktaydı.

5 — Benim, muhtelif kademelerde bulunmuş olarak, Ankara'daki subayların herhangi bir partiye intisaplarını düşünmem ve binlerce subayın yerlerinin değiştirilmesini teklif etmem muhal olduğu gibi, ayrıca çok gerilerdeki yerinden Başyâverle birlikte oturmakta olan kendisinin bunu işitmesi de mümkün değildir. Essasen böyle bir teklif yapmadım.

Bu hususun çok daha önemli bir yanı i se, bir orgeneralin mütalâasını söylerken Reisicumhur'un bir albayı çağırıp, «Sen ne dersin?» demesi, Devlet ve Askerlik otorite ve mantık ölçüleriyle bağdaştırılamıyacağıdır.

Saygılarımla
Emekli Orgeneral
Salih Çoşkun

OSMAN KÖKSAL'IN NOTU : Üzerinde durmayı anlamsız saydığım teferruat bir yana bırakılırsa, Orgeneral Salih Çoşkun, 27 Mayıs öncesine değilse de 27 Mayıs sonrasına uygun bir dille, benim söylediklerimi özünde doğrulamaktadır. Orgeneral, Bayar'a söyle dediğini ileri sürmektedir: «Genefaj ve büyük rütbeli subayların çoğu ile küçük rütbeli subayların hemen hepsi, Bugünkü iktidardan memnun değildir. Orduının müdahele ni icap ettirecek bir karara varırsanız, bunu yaptıramazsınız kanaatindeyim.»

Bu çok doğru ve isabetli sözler, 27 Mayıs öncesi günlerde, Bayar ve arkadaşlarına gerçekten ulaştırılabilseydi, belki de onlar kendilerine bir parça çeki düzen verme ihtiyacını duyabilirlerdi. Örneğin, Erdelinun ve Çoşkun, DP yöneticilerinin çok güvendikleri iki orgeneraldi. Uyarıları çok etkili olabilirdi. Ama birisi, «Ordu emrinizdedir» demiş tir, öteki «Ordu sizden hoşnut değildir. Orduyu kullanamazsınız» gerçeğini dile getirmek yerine «CHP tahriklerinden ve CHP'li subayların tasfiyesinden» söz etmiştir. Böyle sözler işitince, o günlerin Genelkurmay İkinci Başkanını; dahi tanıyamıyacak kadar Ordudan habersiz yöneticileri, bir orgeneralin yanında, Muhafız Alayı Komutanı Albay'a «Siz ne dersiniz?» diye sorabiliyorlardı. Sormamalarını ben de arzuladım ama, özür dileyerek söyliyeyim, sorabiliyorlardı. Suba yı, bir partinin âleti göstererek bu tutumla rıyla, lâubalilik saydıkları davranışlarını teş vikçisi oluyorlardı.

O günlerde iktidara gerçeği olduğu gibi duyurabilecek generaller pek yoktu. Bu ce sareti gösterecek generaller, seslerini işittirme olanağından yoksundular. Seslerini işitti rebilecek durumda olanlar ise yine örfi idareyle söyliyeyim, nabza göre şerbet ver mekteydiler. Nitekim Celâl Bayar hâlâ, 29 subay olayını sıkı tutsaydık, 27 Mayıs ol mazdı» diyebilmektedir.

Millî Güvenlik Kurulu, bir ölçüde bu ih tiyaçtan doğmuştur. Kurul, generallerimiz Ordunun sesini politikacıya iletebilsin diye kurulmuştur. Bilmiyoruz bu görev, ne ölçü de yerine getirilmektedir. Ama 27 Mayıs ön cesi günlerde, iktidarlara «Ordu sizden hoşnut değildir» demek cesaret ve olanağına sahip generallerimiz bulunsaydı, Millî Güvenlik Kurulları teşkilline herhalde ihtiyaç kalmazdı.

O.K.

Demirel Washington'a gidebilecek mi?

(Başı S. 1'de)

dardan düşürmeye çalışıyorlar» diye ba...k ...maktadır. Ecevit ,bu işte kime sözü İsmet Paşa'nın söyleyeceğini unutarak, «AP. ile koalisyon yapma yız» demektedir. Basın, Sunay'ın Bilgiç, Menderes ve Asal'la ayrı ayrı görüştüğünü ve AP.'li muhaliflerin Demirel düşerse. Hükümet buh rını uzamasın diye, Başbadayı olarak Bozbeyli, Çağlayangil ve Mehmet Turgut'un isimlerini verdiklerini yazmaktadır Demirel'e yakın bir milletvekili, bezginlik içinde Ulus muhabirine şöyle konuşmaktadır: «Bütçeye kırmızı oy vereceklermiş, versinler, Zaten artık Sayın Demirel'in gırtlağına kadar geldi. Siz bi liyor musunuz ki, her gün yeni bir yolsuzluk, usulsüzlük olayı karşımıza çıkmaktadır. Kirli çamaşırlar dosyası gün begün artmaktadır.»

Demirel muhalifleri, kırmızı oy verebilecekler midir?. Bu, henüz belli değildir. Kırmızı oy vermek kadar, oya katılmayıp Demirel'i azınlıkta bırakma fikri ileri sürülmektedir. Bu iki ihtimali de reddedip ,beyaz oy kullanmayı ileri süren muhalifler de mevcuttur.

Muhalif gruptaki bu tereddütlere rağmen Demirel AP.'nin iktidardan düşmesini, partinin ikiye bölünmesini ve CHP ile bir koalisyon zorunluluğu doğmasını adeta arzulamış gibi uzlaşmaz bir tutum takınmaktadır. İhraç me kanizmasını fütursuzca işlet mektedir. «Böyle hükümetin.» diyen Ekrem Dikmen'i «atım keratayı» diye, Vedat Ünsal ile birlikte giyotine vermiştir 22 Şubat ve 21 Mayıs günlerin de birçok yönetici sıâhmeti Ankara dışına çıkmakta bulunken, AP Genel Merkezini bekleyen emektar kapıcı Mehmet Ağa'yı bile «Bilgiçci» diye kovmuştur.

Bu uzlaşmaz tutumu, 1963 yılında Bayar'ın aşırı taşkınlıkları üzerine, AP. Genel Merkezi zinde güçlerin taarruzuna uğrayınca, şapkasını alıp sivi şan ve istifasını basan Demirel'in «iktidar bıkkınlığı» için de bulunduğu iddialarını doğrulamaktadır. Nitekim seçim lerî kazandığından beri Demirel ,devamlı 1969 — 1973 dönemin güçlüklerinden söz etmektedir. Genelkurmay Başkanına «Bu, benim son başbakanlığım olabilir» demiştir.

Demirel'in bu uzlaşmaz tutumunun, «Büyük Paşaların hoşnut etmekle ilgili olduğu da ileri sürülmektedir. Yaşar Tunagür'ün koruyucusu Demirel, ihraçlardan önce Millî Güvenlik Kurulunda, partiyi gerici unsurlardan temizleye ceğini, İnönü'nün de muta bık olduğunu söylemiştir. İstanbul'da istihbaratçıların da katıldığı bir subay toplantısında, Demirelci bir görevli şöyle konuşmuştur: «Başbakan, gericiler temizlendi, diyor. Gerçek budur. Bugün ik tidarda Atatürkçü bir başbakan ve onun hükümeti var dır. Bunları desteklemek lâzımdır.»

Bir general, bu aldatmacayı «Söylenenler gerçeğe uygun değil. Gerici oldukları ileri sü rülen kişilerin bir kısmı, namuslu adamlardır ve gerici likle ilgileri yoktur» diyerek gözler önüne sermiştir.

Demirel'in dünü kadar hükümette sağ kolu olan bugün kü muhalif arkadaşları, Demirel'in uzlaşmaz tutumunu şöy le değerlendirmektedirler : «Demirel, iktidardan korkmaktadır. Âdeta bir iktidar fobisi ve bıkkınlığı içindedir. Demirel, iktidardan bir müddet hale ile uzaklaşacağı korkusu içinde bulunmaktadır. Partide geniş ihraçlar yaparak, ya da bazı kişileri istifa zorunda bırakarak, Parlâmento'da AP. sandalyelerini azaltmak ve böylece iktidarı terketmek istemektedir. Bu olmadığı takdirde, bir koalisyon hükümetini son çare olarak görmektedir. Koalisyona katılacak parti ya da kişiler araçlığıyla Demirel, bazı ilîli sokak hareketlerini önleyeceği, ni, müesseselerin allerjisini üzerinden uzaklaşıracağını ummaktadır.»

AP.'li muhalefet liderlerinin iddiası budur. İddia, Demirel'i çok küçültmüştür. Demirel, «karnından konuşmalar» dan söz etmiştir. AP. Genel Başkanının yeminli yardımcılarından Tekinel, «Demirel'in iktidara gelmek istemediği idi dası, demokrasi için tehlike lidir» demiştir. Ama Demirel, 2 milyar lira vergiden başlayıp devalüasyona kadar gidecek olan tedbirlerin, zinde güçlerin sabırsızlandığı bir ülkede, iktidarı nasıl bir ateş ten gömlek haline getirdiğini iyi değerlendiren bir kişidir. Seçimlerden önce, İran'daki Ramsar toplantısından dönünce, Demirel'in yakın arkadaşlarına söylediği şu sözler, iktidarın başının kafasını çok kurcalayan bir sorunu yansıtmaktadır : «Pakistan'da Eyüp Han büyük işler yapmıştır. Fakat Pakistan, iktisaden az gelişmiş bir memleket tir. İktisaden az gelişmiş bir memleketin meselelerinin hepsini haletmeye imkân yok tur. Eyüp Han, büyük işler yapmasına rağmen birçok meseleyi de halledememiştir. Yığılan meselelerin altında kaldığını gören Eyüp Han, çareyi Ordunun başında bulan Yahya Han'a devlet idare sini teslim etmekte mutlu tur.»

Ne var ki, meselelerin altında kaldığını görenlerin» Eyüp Han kolaylığı ile iktidardan çekilebilmesi her zaman ko lay değildir. Türkiye'de bir Yahya Han ve böyle bir for mülün İsmet Paşa'nın vizesin den geçmesi mümkün değil dir. Bu nedenlerle, Demirel, sırtındaki ateşten gömlekten kolayca sıyrılamıyacağa benzemektedir. Bir ihtimalle Parlâmento'da çoğunluğu yitirse dahi, alternatif ya CHP ile koalisyona gitmek ya da uygun zamanlarda yapılacak seçimlere kadar, ama muhalefetin desteği ile iktidarda kal maktır.

Tabiî ki bütün bu ihtimaller, AP içindeki muhalefetin Demirel'in uzlaşmaz tutumu karşısında çözülmeyip, milca delesini sürdürmesine bağlıdır .Demirel, hasımlarını tasfiyede kararlıdır; muhalifle rin ise direnme gücü henüz kesinlikle belli değildir.

Armatörler Mafia'sının Savaşı

(Başı S. 1'de)

Para'ya gittiğini açıkladı.

Bu arada İstanbul Savcısının tutumu da dikkati çekti. Savcı Bey, polisi bir yana iterek, hemen olaya el koydu ve katili karakoldan aldı. Bu nedenle, İstanbul Emniyet Müdürü Muzeffer Çağlar, kapalı bir dille, Savcılığı suçlayabildi : «Hâdisenin olduğu andan çok değil, yarım saat sonra Savcı iktan bir telefon aldım. Telefonda doğrudan doğruya Savcılığın ilgileneceği bildirildi. Ve bildiğiniz gibi, Savcı Bey hemen gelerek katili karakoldan aldı.» Bu sözler le, İstanbul Emniyet Müdürü, «Biz bu işin üstesinden gelirdik, ama Savcılık engel ledi» demek istemekteydi...

Savcılık, derhal katan'ın yakalanması emrini verece ği yerde — ki görevi delilleri kaybolmasın diye bunu yapmaktı — tevkif emrini vermekte gecikti. Deliller iyi toplanamadı.

Polis laboratuvarı, Manioğlu'nun vücudundan çıkan kurşunların, kiralık katilin üzerinde bulunan tabancadan atılmadığını bildirdi. Cinayette başka bir tabanca kullanılmıştı. Savcılık, polis laboratuarının raporuyla yetinmedi. Adlî Tıbba başvurdu. Adlî Tıp, cinayetin katiljin üzerinde çıkan tabancayla işlendiği sonucuna vardı! Matematik bir kesinlikle kolayca tesbit edilebilecek bir konuda, iki zıt ra por ortaya çıkmaktaydı! Bu nunla birlikte görgü tanıkları, cinayetin tek bir kişi tarafından işlenmediğini or taya koymaktaydı. Bir defa, kiralık katil, Manioğlu'nu hiç tanımıyordu. Galeri 53 personelinden Zahari'ye göre, karşı kaldırımda duran meçhul bir kişiden «İşte beklediğimiz adam» anlamı na gelen bir işaret aldıktan sonra cinayeti işlemişti. Osman Kotan yakalanabilseydi, bu konu da belki bir aydınlığa kavuşulabilecekti. Fakat Kotan yakalanamadı ve öldürüldü. Şimdi ortada bir kiralık katil Niyazi vardı. Onun dahi öldürülebileceği ileri sürülmekteydi. Katil Niyazi, İstanbul Cumhuriyet Savcılığının Yargıtay'dan aldığı bir kararla, Osman Kotan'ın öldürülmesi üzerine, Malatya Cezaevine gönderildi. Soruşturma evrakı Malatya Sorgu Hâkimliğine devredildi. Yargıtay, İstanbul Savcılığının talebi üzerine, «Maktul tarafının zengin ve müfuzlu olması sebebiyle, amme emniyetinin sağlanması ve sanığın gerek cezavinde iken gerekse de adliyeye gö türülüşü sırasında çıkması muhtemel müessif olayları önlemek» gerekçesiyle, bu kararı almaktaydı. Bu karar üzerine, Manioğlu'nun bir akrabası, gazetecilere, «Göreceksiniz, Niyazi Terlemeyi de öldürecekler. Herhalde Malatya Cezaevi, Sağ malcılar Cezavcinden daha emin değil» diyordu. Gerçekten maktul ailesi zengin ve nüfuzlu idi. Manioğlu'nun katiline azmettirenlerin daha az zengin ve nüfuzlu olduğu peşinen iddia edilemezdi. Başka türlü olsa, cinayet olayı bu kadar karışık bir hâle gelmezdi.

Öte yandan Malatya'ya nakil, avukatların dâvâyı takibini güçleştirmekteydi.

TÜRKİYE'NİN ONASİS'İ

Öldürüldüğü tarihte, Akşam gazetesine göre, 60 milyon liralık serveti tesbit edilmişti. Büyük kapitalistlerimizin çoğu gibi, Manioğlu da tatlı kârlar sağlamak ta ve hovardaca para harca maktaydı. Meselâ en son, karısı Mesadet'e 3 milyon liraya tek taş pırlanta yüzük almıştı.

Manioğlu'nun marifeti, devlet ihalelerinde gösterdi ği başarıydı. Armatörler Birliği Başkanı Manioğlu, rakiplerini pek çok ihalede alt etmesini bilmekteydi. Armatörlerin baş kazanç kaynağını teşkil eyleyen Zonguldak'tan kömür taşıma işini, Manioğlu tekeli altına almıştı. Manioğlu, 1966'da Kömür Tevzi ve Satış Müessesesinin ihalesini kazanmıştı. 1969'da Kömür Tevzi ve Satış Müessesesi, bir ara taşıma işini yeniden ihaleye çıkarmış, fakat son ra cayarak Manioğlu ile mu kavelesini dört yıl daha uzatmıştı.

İşte bu, deniz nakliyeciliği işlerini iyi bilenlere göre, bardağı taşıran damla olmuştu. Manioğlu tekelinden mağdur olan armatörler, aralarında bir birlik kurarak örgütlenmişlerdi. İktidar ları etkilemek amacıyla, bu büyük çıkar koalisyonuna «Motörlü ve Yelkenli Gemiler Armatörleri Kooperatifi» adını vermişlerdi. Ama bu, Ecevit'in hayal ettiği bi çimde küçük adamlar kooperatifi değil... kooperatif maskeli bir büyük kapitalistler koalisyonuydu. Kooperatifin kralları, Ziya Kalkavan, Kaptanoğlu kardeşler ve Manioğlu'nun eski ortağı Ziya Sönmez gibi büyük armatörlerdi. Bu armatörler, Manioğlu'nun Kömür Tevzi ve Satış Müesse sesince uzatılan mukavelesini bozmak için çok uğraş mışlardı. Ankara'ya heyet ler göndermişler, fakat Manioğlu mukavelesinin uzatılması usulüne uygun bulunmuştu, 23 Ağustos 1969 tarihli Milliyet gazetesinin yazdığına göre, Ziya Kalkavan, sağda solda «Sevket Bey bu işi bırakırsa hakkında hayırlı olur» diye konuşmaya başlamıştı, Manioğlu, devamlı tehdit mektupları yağmuru na tutulmuştu. Ona, «Bu işi bırak git, yoksa öldürürüz» denmişti. Manioğlu, not defterine, «Devamlı ölümle teh dit ediliyorum» kaydını düş müştü. Ölmeden önce de hastahanede armatör arkadaşı Ferit Inal'a «Ben deme dim mi Ferit, bu adamlar gözü dönmüş katil... Herşe yi yaparlar» diye yakınmıştı. 29 Ocak 1970 tarihli Tercüman gazetesi de Manioğlu ailesi tarafından kanıt olarak Savcılığa teslim edilen mektuplarda da Türkiye'nin Onasis'inin iş rekabetinden dolayı devamlı suret te tehdit edildiğini, rakip firmaları kastederek, «Ben öldükten sonra onlar devleti soyacaklar» diye yazdığını ileri sürmekteydi.

Bütün bu iddialar arasın da kesin olan, Şevket öldük ten sonra Manioğlu firması nın Zonguldak'tan İstanbul'a kömür nakli işini kay bettiğidir. İhaleyi Ziya Kalkavan, Kaptanoğlu kardeşler ve Ziya Sönmez egemenliğindeki «Motörlü ve Yelkenli Gemiler Armatörleri Kooperatifi» kazanmıştır... Bu, asgarî 25 — 30 milyon liralık bir iştir.

AP iktidarı, ihaleyi bozmakla kamuoyunda «Mafiaya prim vermiş gibi bir izlenim yarattı. İhaleyi kalkavan grubunun kazanması bu izlenimi kuvvetlen dirdi.

Cinayet olayı, kamuoyun da peşin hükümler uyandırmıştır. Ama suçlular yakalanabilecek ve cezalandırılabilecek midir? Bunu, iyimser bir deyimle, zaman göstercecektir.

YOLSUZLUK... YOLSUZLUK...

(Başı S. 1'de)

lar Bakanlığının, Sayıştay Başkanlığına itirazı uygun karşılanmamış, bu cins mukavele ve sözleşmelerin tasfiyesinin adlî kazaya ait olduğu bildirilmiştir.

CHP'liler, işlemin kanunsuz olduğunu ileri sürmektedirler. Bakanlar Kurulu, bu konuda iki büyük usulsüzlük yapmıştır: Danıştay'ın müteâlâsını alması gerekirken almamıştır. Daha önemlisi, söz leşmeleri tâdil yetkisi Bakanlar Kuruluna ait iken, bu yet kiyi bir kararname ile Devler Su İşlerine devretmiştir. Neticede müteahhitlere 300 milyon lira çıkar sağlanmıştır.

Tabii ki, Demirel'in tekzipçibaşıları, «Eğer bu kararna meyi çıkarmasaydık, hariç yatırımlar yarıda kalacaktı. Bunları tamamlatmak için milyarlar ödemek gerekecekti. Biz çıkardığımız kararna meyle, devleti 300 milyon lira zarara sokmadık, devlete 3 milyar lira kazandırdık» diye Devrim'e yalanlamalar göndereceklerdir, fakat bizi değil. kendilerini yalanlayacaklardır.

«YURDA KAÇAK SOKULAN FABRİKA»

Akşam gazetesi de, yurda kaçak sokulan fabrika diye bilinen olayın içyüzünü açık lamıştır. Bir firma, 22 adet kadın çorabı, naylon iplik ve örme makinalarını, makina akşamı olarak gösterip çok az bir vergi ile yurda kaçak olarak sokmuştur. Müfettişler, olayın farkına varmışlardır. Buraya kadar herşey normaldir. Ne var ki, kaçak çılık olayına el koyan başmüfettişe Bakanlıktan üstüste telgraflar çekilerek ve mektup'ar yazılarak, soruşturma nın Bakanlığa bırakılması istenmiştir. Bu ısrar üzerine, başmüfettiş, soruşturmayı bitirmeden dosyayı merkeze devretmiştir. Dosya bir yıl sonra, « af kanununun kapsamına girıyor» diye takipsizlik kararı verilmesi isteğiyle adlî makamlara geçirilmiştir. Edirne Savcılığı, isteği yerin de görerek takipsizlik kararı vermiştir.

Başmüfettiş bunu öğrenince, Edirne Savcılığına başvurmuş, Savcılık dosyayı yeniden incelemiş ve Ağırceza Mahkemesinde dâvâ açmıştır Savcılık iddianamesinde bazı bakanlık yetkililerini suçlamakladır. Dâvâ devam etmektedir. Bu arada, bir sendikada örgütlenen müfettişler, mücadeleye yılmadan devam edeceklerini bildirirken, müsteşar görevlisi ve genel müdür seviyesindeki yönetici lere şiddetle çatmışlardır. Mücadelenin en kızıştığı bir sırada, Bakanlık yetkilileri, kaçakçılık soruşturmasını yürüten başmüfettişe hiçbir dosyanın verilmemesini, hatta o an için bile inceletilmemesini, teşkilâta gönderdikleri gizli bir emirle istemişlerdir.

Şimdi Demirel'in tekzipçibaşıları, «Ne var bunda, işe adli makamlar el koymuş» diyecekler, yolsuzluğu ortaya çıkarmak isteyen müfettişlere reva görülen baskıyı ve bakanlık kodamanlarının kaçakçılık olayını örtbas etme çabalarını görmezlikten geleceklerdir. Zira Demirel demokrasisinde herşey açıktır ve hiçbir yolsuzluk olması mümkün değildir.

BİR YOLSUZLUK İDDİASI DAHA

İzmir Ticaret gazetesi, Polonya ve Yugoslavya'dan yapılacak gemi ithali konusunda büyük oyunlar döndüğünü ileri sürüyor. Gazeteye göre, ilgili bakanlıktaki bir genel müdür tarafından desteklenen resmî aracı iki müflis şirketin sahibidir. Bu kişi ve şirketleri, bir özel bankaya sırtlarını dayamışlardır. Banka, geçmiş alacaklarını kurtarmak ümidiyle, bu kişi ve şirketleri desteklemektedir. Ara cı kişi ve şirketleri, satıcı firmalardan anlaşma imza edilir edilmez 20 milyon liralık bir yüzde 4 «ekstra» komisyon alınışlardır.

—o—

Devalüasyon

(Başı S. 1'de)

ra Temsilcisi de, Hükümet çevrelerindeki istihbaratına dayanarak, devalüasyonun yakın olduğunu ileri sürmek tedir.

Devalüasyon, pek yakın ol masa dahi, en geç Ağustos ayına kadar gerçekleşeceğe benzemektedir.

—o—

YABANCI SERMAYENİN BİLANÇOSU

AP iktidarının Sanayi Bakanı Selahattin Kılıç konuşuyor: «Türkiye'ye 1966 — 1969 döneminde 218 milyon 800 bin liralık yabancı sermaye girmiştir. Buna karşılık aynı dönemde, yabancı sermayedarlar 257 milyon 400 bin liralık kârı dışarı ya transfer etmişlerdir.» Gelen 218, giden 257 milyon! Yabancı sermayenin bütün kârını hemen transfer etme diği hesaba katılırsa, durumun çok daha kötü olduğu anlaşılır. Özellikle son yıllarda kâr transferleri artış göstermekte. 1967'de 68 milyon lira gelmiş, 79 milyon lira gitmiş. 1968 yılında ise 9,9 milyon lira girmiş 68,6 milyon lira gitmiş.

DEMİREL NEYİ SAVUNUYOR?

(Başı S. 1'de)

beğinde faaliyet göstermektedir.

Demirel'e göre, yalnızca Amerikan çıkarları göz önünde tutularak kurulmuş bu tesislerin hiçbir kışkırtıcı yanı yoktur. ABD kudretli radarlarla, bizim güvenliğimizi ilgilendirmeyen konularda, Rusya'nın derinliklerine kadar uzanan istihbarat yapacaktır, İncirlik'te nükleer başlıklarla donatılmış Amerikan uçakları bulunduracaktır, ama bunla kışkırtıcılık sayılmıyacaktır. Oysa, yine Demirel, Nato Avrupa Başkomutanı olan Amerikalı generale bağlı bulunduğunu söylediği İncirlik'te ki Amerikan uçaklarının başımıza dert açabileceği, Türkiye'yi bir nükleer karşı darbeye maruz bırakabileceği iddialarını dolaylı yoldan kabul etmektedir. Demirel'e göre, Avrupa'daki Nato Başkomutanının, Nato Konseyini hiçe sayarak, İncirlik'teki Amerikan uçaklarıyla nükleer bir savaşı başlatması mümkündür. Ama Demirel, kendi başının da derde girmesi ihtimali olduğu için, Amerika'nın bunu yapmıyacağına inanmaktadır. Demirel'in gerekçesi şöyle dir: «Amerika'nın Türkiye'nin başını belâya sokmak mak sadıyla kendi başını belâya sokmak istemesi düşünülemez.» Bu sözler, ABD, Türkiye'yi ilgilendirmeyen bir konu da Rusya'ya nükleer bir darbe indirmeye karar verdiği zaman, Türkiye'nin başının îradesi dışında derde gireceği nin itirafıdır. Zira İncirlik'teki nükleer silâhlarla donatılmış uçakları ,istediği gibi kullanabilecektir. Rusya da, Türkiye dışındaki bir yerden darbe yese dahi, İncirlik'teki Amerikan uçaklarının her an harekete geçebileceği ihtimalini hesaplayarak, önce davranmak istiyebilecek ve Ada na'yı nükleer silâh yağmuruna tutabilecektir.

Öte yandan yine Demirel'in belirttiği üzere, olağanüstü hallerde, Nato Konseyinde görüşülüp ortak bir karar almadan, Nato Başkomutanı Amerikalı general harekete geçebilecek ve Türk Hükümetinin ve Türk Genelkurmayının haberi dahi olmadan, Türk pilotlarının yönetiminde ki nükleer silâhlarla yüklü uçaklara hedeflerine doğru uçuş emri verebilecektir.

Türk kamuoyu, Başbakandan bu tehlikeleri ortadan kaldırmasını beklemekteydi. Başbakan ise, bu tehlikeli durumun savunuculuğunu yapmaktadır.

Başbakan ve NATO

(Başı S. 1'de)

göstermekte kusur etmedi.

Demirel, gerçekleri istediği gibi değiştirmekte sakınca görmedi. Rahatlıkla bir kez daha «üs yok, tesis var» de di. DEVRİM'in geçen sayısındaki belgelere dayanan göp ve kanalizasyon hikâyesini fütursuzca yalanladı. Bu konuda bir gazeteci ile Demirel arasında şu konuşma geçti:

— Amerikalıların ait göp ve kanalizasyonların Türk askerleri tarafından yok edilmesi hangi tür anlaşma ya girer?

— Böyle birşey mevcut değil...

— Belgeler basında geçen hafta açıklandı?.

— Tekzip edildi.

Geçen hafta Stern dergisi, ABD'nin Nato'dan habersiz, işgal edilmiş Nato ülkelerini nükleer silahlarla bombalama planlarını belgeleriyle yayınlandı. Türkiye'deki nükleer silâhların da — eğer ABD müsaade ederse — düşmanın ilerlemesinden sonra, bu ilerleyen düşmana ve onun ikmal yollarına karşı kullanılacağı, düşmanın da Türkiye üzerinde aynı silâhlarla mukabele edebileceği herkesin bildiği bir gerçektir. Ama Demirel bu konuda ki bir soruya şu cevabı vere bilmekteydi: «Bunlar düşman kuvvetlerine karşı kullanılacaktır. Türkiye'nin kendisine karşı kullanılacak silâhlar değildir. Türkiye'yi bunların tahrip etmesi key fiyetini düşünmek mümkün değildir.»

Demirel'in Libya'daki Wheelus üssündeki uçakların bir kısmının İncirlik'e geldiği iddialarını yalanlaması da aynı biçimde inandırıcı olmadı: «Libya'daki uçakların İncirlik tesisine geldiği yolundaki söylentiler yanlıştır. İncirlik'teki uçakların sayısı Nato tarafından tesbit edilmiştir. Bu sayı zaman zaman artar, zaman zaman azalır. Yâni seviyenin altına düşer, üstüne çıkar.» Görülüşe göre, bu yakında İncirlik'teki Amerikan uçakları seviyenin hayli üstüne çıkmıştı.

İNÖNÜ'YE CEVAPLAR

Demirel'in 1 saat 45 dakikalık cevapları da, yıllardır ileri sürülen ve en son İnönü tarafından da tekrarlanan Nato'yla ilgili ciddi endişeleri, kilise sözlerle geçiştirmekten öteye gitmedi. Demirel'e göre, Nato'da merkez ve kanat ayrımı yoktu .Oysa 1956 yılından beri, Nato'da merkez — kanat ayrımı yapıldığı, bölgesel harp doktrinlerinin geliştirildiği bütün askerlerin bildiği açık bir gerçekti. Kanatların güvenliği, Merkezi Avrupa'ya göre çok daha zayıftı .Esnek mukabele stratejisi, İnönü'nün de belirttiği üzere, kanattaki Türkiye'nin güvenliğini iyice zayıflatmıştı. Ama Demirel, yeni stratejinin ülkenin güvenliğini artırdığı iddiasındaydı .Türkiye'nin jeopolitik özellikleri, memleketimize karşı yapılacak bir saldırının dar bir alan içinde kalmasına imkân vermediğinden, Amerika bütün nükleer silâhlarını harekete geçire cekti.

Nato antlaşmasına göre, İnönü'nün Meclis'te belirttiği üzere, müttefiklerin otomatik bir yardım taahhüdü yoktu. İsterlerse, bir protesto ile daha yetinebilirler di. Ama Demirel, bırakamazlar ,diyordu. Çevik kuvvet sayesinde müttefiklerin bizi yalnız bırakmıyacağı iddia sındaydı. Çevik Kuvvet, Devrim okuyucularının çok iyi bildiği üzere, kanatlaki ülkelere bir nevi sükûnet ola rak kurulmuş sembolik bir güçtü. Demirel bunu «canlı teminat ve rehine» saymaktaydı. Oysa bu sembolik kuvvet, hükümetlerince her an geri çekilebilirdi. Bütün bu bilinen gerçekleri dahi, Başbakan, yok sayıyor, Nato'nun bizi yalnız bırakmıyacağını, Türkiye için nükleer bir savaşı göze alacağını kanıtlamaya çabalıyordu. Oysa John son, çok daha içten davranarak 1964 Kıbrıs olayları arasında «Nato Türkiye'yi korumaz» demişti. Demirel ise, kraldan fazla kralcı bir tutumla Nato'yu savunmaktaydı. Bu nedenle, basın toplantısı kamuoyunu aydınlatmış olmadı; Esasen amaç, aydınlatmak değil, zihinleri bulandırmaktı.

—o—

Y.G.Ö.'den Gocunanlar

(Başı S. 1'de)

değil, tüzel kişiliği, Üniversite özerkliğini, bilimin onurunu, Devlet malını, yurt yaralarını savunuyor, hukuka saygı bekliyorum. Davalarda karşı laştığım meslektaşlarımdan gocunmam, çekinmem.

Küfür benim uzağımdadır. Kalemim/kiralık değildir. Hiç Hiç sapmadım. Gençlerin ve gençlik kuruluşlarının çoğunun vekiliyim, ateş püskürmem. Yazılarımda gerçek Atatürkçülüğü, dış etkilerden uzak devrimciliği, demokrasiyi, Anayasa ve adaleti savunuyor, komünizme, irticaa, satılmışlığa iki yüzlülüğe, ahlâksızlığa, sömürülere, anarşiye çatıyorum. Bundan yarası olan gocunur.

Komünist olmadığımı söyle diğinden beş davada savundu ğum yazışileri müdürünüz Uluç Gürkan, benden gocunanların gönderdiği anlaşılan haberi yayımlamadan bana sorsaydı, gerçeği öğrenip duyururdu. Kızılay'da dağıtılan bil diriyi yayımından öğrendim. Aşağılıkların da karşısındayım.

Gerçeklerden ayrılmadan, kişiliklere saygılı olarak, kış kırtıcılığa düşmeden yazı ve haber yayınlamaktan ayrılmamanız gerekir.

Avukat Yekta
Güngör ÖZDEN
(Y. G. O.)

KÖŞKÜN ARALIK 1959
26 MAYIS 1960 DURUMU

MUHAFIZ ALAYININ İHTİLÂLCİ KOMUTANI OSMAN KÖKSAL AÇIKLIYOR

CELÂL BAYAR ile Çankaya'da altı ay

4

Köşk'teki adamı kan dökülmeden ve «canlı olarak» ele geçirme plânı

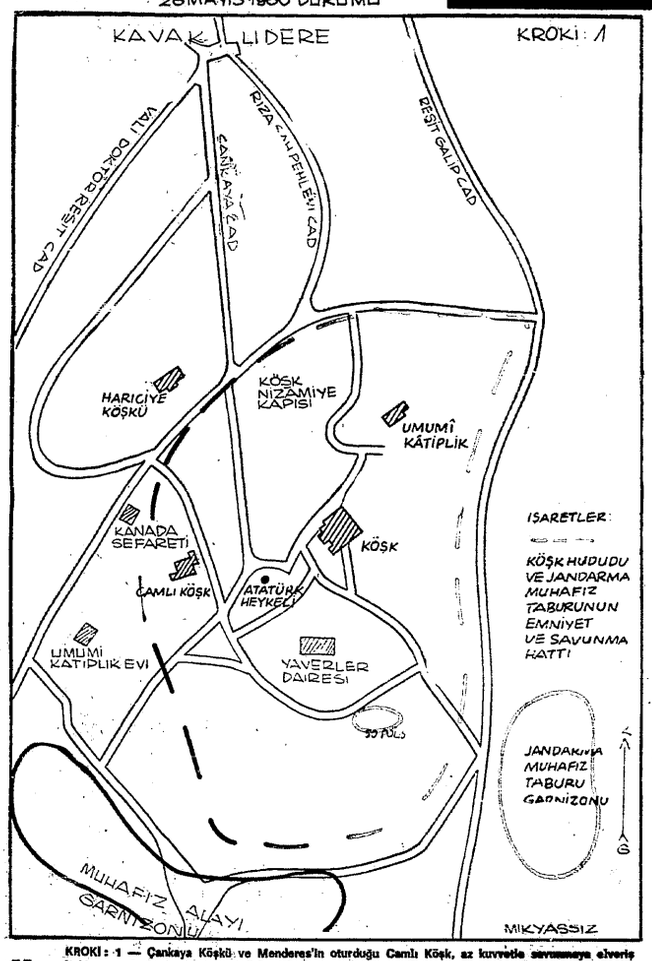

KROKİ: 1 — Çankaya Köşkü ve Menderes'in oturduğu Camlı Köşk, az kuvvetle savunmaya elverişli bir tepe üzerindeydi. Burayı güzide bir Jandarma Muhafız Taburu savunmaktaydı, Ayrıca 50 kişilik bir polis kuvveti vardı. Jandarma Muhafız Taburunun, Muhafız Alayı ile bir ilgisi yoktu. Tabur, Celâl Bayar'ın Başyâverine bağlıydı. 700—800 mevcutlu Jandarma Taburu, İhtilâlden haberdâr değildi.

ÖNCELİK TANINMIYAN PLÂN

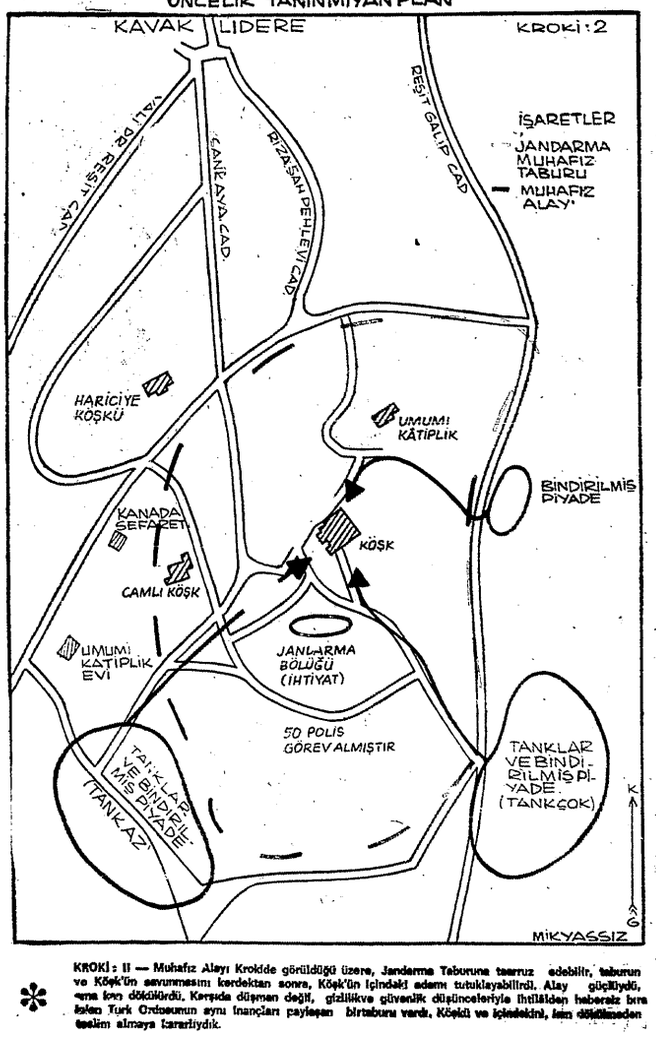

KROKİ: II — Muhafız Alayı Krokide görüldüğü üzere, Jandarma Taburuna taarruz edebilir, taburun ve Köşk'ün savunmasını kerdeksan sonra, Köşk'ün içindeki adamı tutuklayabilirdi. Alay güçliydü, «ama ben dökülürdü. Karşıda düşman değil, gizlilikve güvenlik düşünceleriyle ihtilâlden haberâiz bıra kılan Türk Ordusunun aynı inançları paylaşan birtaburu vardı. Köşkü ve içindekini, kan dökülmeden teslim almaya kararlıydık.

İhtilâlde Muhafız Alayının esas vazifesi, Bayar ve Menderes'i canlı olarak Harbiye'ye göndermek ve Ankara içinde bir sıkışma o lursa, yardım etmekti.

Muhafız Alayı görevini nasıl yerine getir di?. Bu konuda şimdiye kadar çok şey yazıl dı, ama yazılanlarda büyük yanlışlıklar var. Celâl Bayar dahi, son günlerde, Çankaya olay ları hakkında tamamen hayal mahsulü beyan larda bulunuyor.

İhtilâlin Çankaya'daki görevlisiydim, a ma bu konuda şimdiye kadar hiçbir şey söy lemedim. Celâl Bayar'ın hayal mahsulü be yanları üzerine ilk kez konuşuyorum. Konuş mam, Bayar ve Köşk'le sınırlı. 1956 yılından beri kurucuları arasında bulunduğum İhtilâl hareketiyle ilgili hatıratımı ilerde en geniş biçimde yazmak ve Harp Tarihi arşivlerine tevdi etmek niyetindeyim.

Bu kısa açıklamadan sonra, tekrar Mu hafız Alayının ihtilâldeki görevine dönelim: Çankaya Köşkü ile Menderes'in oturduğu Camlı Köşk, 250 metre kadar aralıkla, Çan kaya tepesi üzerinde bulunmaktadır. Çanka ya tepesi civarına hâkim, az kuvvetle savun maya elverişli bir yerdir.

Köşk'ü çepçevre savunmakta 700—800 mevcutlu, takviye görmiş seçkin bir jandar ma Muhafız Taburu görevliydi. Ayrıca 50 ki şilik bir polis kuvveti mevcuttu. Jandarma Muhafız Taburu, Jandarma Muhafız Alayı nın bir birliği idi. İkmal bakımından alayına bağlı olmakla birlikte ,emir ve kumanda ba kımından Başyâvere bağlı idi. Basında bu lunduğum Muhafız Alayının, Jandarma Mu hafız Taburu ile hiçbir surette ilişkisi yok tu. Muhafız Alayı, Jandarma Muhafız Tabu runun kurduğu emniyet ve savunma çemberi dışında (yâni köşk alanı dışında) eğitim ile meşguldü. Tek bir eriyle dahi, Köşk'ün emni yet ve savunmasına katılmıyordu. Çok kişi, Köşk'ün emniyet ve savunmasını Muhafız A layının yaptığı, Jandarma Muhafız Taburu nun Alayın bir birliği olduğunu sanır ki, bu yanlıştır.

27 Mayıs öncesi günlerde, gençlik hare ketlerinin başlamasıyla, Jandarma Muhafız Taburu, Köşk tarafından takviye edilmeye ve güçlendirilmeye başlamıştı. İhtilâl yönün den, gizlilik ve emniyet düşünceleriyle, bu tabur üzerinde 27 Mayıs'ta hareket başlayın caya kadar bir çalışma yapılması uygun gö rülmemişti. Yani 27 Mayıs'ta harekete geçil diği anda, bu tabur ihtilâl için hazır değildi. Ayrıca gerek Muhafız Alayının, gerek Jandar ma Taburunun içinde Köşk'ün korkunç ha ber alma kaynakları vardı.

ALAY KÖŞK'E TAARRUZ ETMELİ MİYDİ?.

Bu şartlarda Muhafız Alayı görevini na sıl yerine getirebilirdi? Akla ilk gelen, Alay' la Tabur'a taarruz edilip, Taburun ve Köşk' ün etkisiz kılınmasıydı. Muhafız Alayı, çok güçlü bir kuvvetti, bu görevi kolayca yapabi lirdi. Böyle bir planı düşünmek için asker olmaya dahi lüzum yoktu. Ama biz, kesin başarı sağlayacağını bildiğimiz halde böyle bir plânı kesinlikle reddettik. Bunun neden leri açıktır: İki taraf da az ve çok sayıda za yiat verecekti. Atatürk'ün tarihi Köşkü, yan gından çıkmış bir mermiyle bütünecekti, Irak ihtilâlinde görüldüğü üzere, Köşkün i çinde canlı bulmak mümkün olmayabilirdi. taburu değildi; Türk ordusunun şerefli bir En önemlisi, taarruz edilecek tabur dilsman taburu idi. Bayar ve arkadaşları, taburu bir «hassa» birliği yapmaya çalışmışlarsa da, bun da başarı sağlamış değillerdi. Yalnızca emni yet ve gizlilik bakımından, tabur, 27 Mayıs gününe kadar uyarılmamıştı. Ama o günkü ortamda, Ordunun düşünüş, anlayış ve ha rekatı dışında kalamıyacağı aşikar olan Ta burun, 27 Mayıs hareketi başladıktan bir sü re sonra bizim safımıza geçeceğine inanıyor duk. Bunun için iyi planlanmış bir psikolo jik taarruz yeterli olabilirdi. O halde Jandar ma Taburuna silâhlarla taarruz düşünülemez di. Bir ara akılımıza şöyle bir fikir geldi: Ba yar,a diyebilirdim ki, «Muhafız Alayı komuta nı olarak size şu kadar mühlet tanıyorum. Bu mühletin sonunda siz ve Jandarma Tabu ru teslim olmadığı takdirde, Alayımla Köşk' e taarruz edeceğim.»

Bu fikrî dahi, riskolu saydık. Karşı taraf ültimatoma «hayır» diyebilirdi. O takdirde jandarma taburu ile Muhafız Alayının çatış masından başka bir çare kalmıyordu. Buna kesinlikle karşıydık. Öte yandan bu tip bir ültimatom, insiyatifi karşı tarafa vermek de mekti. Biz, insiyatifi karşı tarafa kaptırmak niyetinde değildik.

BAYAR'A KARŞI PSİKOLOJİK SAVAŞ

Biz dedik ki, Köşk'teki adamı alabil mek için önce Jandarma Taburunu yumu şatmak, savunmasını bıraktırmak gerekir, Bu nun için de, ben dahil 5—6 subay, iyi donatıl mış, bize yönetilebilecek hareketleri önleyebi lecek şekilde hazırlanmış bir komando man gasıyla birlikte Köşk'e girelim. Celâl Bayar'a karşı psikolojik bir savaş verelim. Çeşitli taktiklerle onu baskı altına alalım, Tabura muharebe için emir vermesini önleyelim. Bu arada da Jandarma Taburuna durumu anla tarak ,mukavemeti bırakmasını sağlayalım. Psikolojik savaşı kazanacağımıza ve Bayar' ın mukavemetini kıracağımıza inanıyorduk. Böylece Bayar, kıldan yağ çeker gibi canlı olarak teslim alınacak ve Harbiye'ye götürü lecekti,

Bayar'ın bir mukavemet göstermesine dahi meydan vermemek gerekti. Zora başvur sak ,bağırıp çağırabilir, polisleri, yâverini imdada çağırabilirdi. Silâhlar patlayabilirdi. Unutmamak gerekir ki, 5—6 subay, «Vazife miz Bayar'ı korumak» diye eğitilmiş 700—800 kişilik bir kuvvetin içinde bulunacaktık. Bu psikoloji içinde bize ateş edebilirlerdi. Bir tek silahın patlaması dahi, bütün plan ları altüst edebilirdi. Muharebelerde teori beyle görmüşümdür ki, tesadüfen patlayan tek bir kurşun, beklenmedik büyük kargaşa lıklara yol açabilir. Planlarımızın başarıya ulaşması için tek kurşunun dahi patlamama sı, hayatî bir sorundu. Bu nedenle, 26 Ma yıs günü subaylarıma «Benim emrim olma dan hiç kimse ateş açtırmıyacak» demiştim. Daha önce sözünü ettiğim C planına da «A teş, ancak Alay Kumandanının emriyle açı lacaktır» talimatını koymuştum.

Planı bu ana fikre göre yaptık. 27 Ma yısta uygulanan plan budur. Sami Küçük, Sezai Okan ve Suphi Karaman planı anahat larıyla bilirlerdi. Öteki arkadaşlarıma anlat maya kalktığım zaman,

— Çankaya sana ait. Planları sen daha iyi yaparsın, gibi sözlerle güven beyan eder ler ve dinlemezlerdi.

Sözde Köşk'ü korumak için hazırlanan C planı ,bu psikolojik planın tamamlayıcısıy di. Gerçekten Köşk'ü savunmak isteyen bir Alay, Kavaklıdere'den Köşk'e giden yolları, i leri bir noktada keserdi. Bir tabur kuvvet, bu yolları tutmaya yeterliydi. Oysa, C planına göre, en kuvvetli birlikler Köşk'ün gerisine konmuştu. Alay Karargahını da, Bayar'ı psikolojik baskı altında tutabilme olanağını elde edebilmek için, Köşk'ün içine yerleştir miştim. Aslında Kumandan, kuvvetlerinin başında bulunurdu. Köşkle irtibatını telsiz le sağlayabilirdi. Ama Bayar'ın mukaveme tini kırmak ve Jandarma Taburuna muhare be emrini vermesini önlemek için benim ve arkadaşlarımın Köşk'te bulunması gerekliy di. (1).

KÖŞKTE ÖLDÜRÜLEBİLİRDİK

Planın güçlük ve kolaylık arzeden taraf ları vardı. Güçlükler şunlardı:

— Muhafız Alayı, ihtilâle iyi hazırlanmış tı. Yalnız zayıf tarafları da vardı. Bu zafiyet Muhafız Alayının bünyesinden ileri geliyor du. Zayıf taraflarını tamamiyle gidermek mümkün değildi. Planda, kuvvetleri yerleşti rirken bu zafiyetleri zararsız hâle getirmeye çalıştık.

— 5—6 kişilik bir subay grubu ve bir komando mangasıyla Köşk'ün içine girebil mek güçlük gösteriyordu. Bunu şöyle çöz miştim: Mayıs ayı başlarından itibaren ka rışık bir durum olursa, karargahımı (Ben, personel subayı, harekat subayı, Alay Ka rargâh Birlik Kumandanı, bir subay ve ka mando mangası) Köşk'te açacağımı Köşk'e bildirmiş ve kabul ettirmiştim.

— 5—6 kişilik bir subay grubu ile Köşk'e girdiğimiz zaman, öldürülebileceğimizi ya da tevkif edilebileceğimizi bir ihtimal olarak düşünmüştük. Hatta bazı subaylarım bu ih timali ve kumandan olduğumu düşünerek, benim içeri girmemi istemediler. Arkadaşla rımı güçlükle ikna ettim.

— Bayar, Jandarma Muhafız Taburuna, tabur daha durumu öğrenmeden muharebe emri vermeye kalkışabilirdi. Bu ihtimal üze rinde çok duruyorduk. 27 Mayıs'a yakın gün lerde Köşk'ün böyle bir hazırlık içinde oldu ğunu sezmiyorduk. Nitekim daha önce açık

(Sonu S. 7'de)

C PLÂNI : 27 MAYIS SABAHI DURUMU

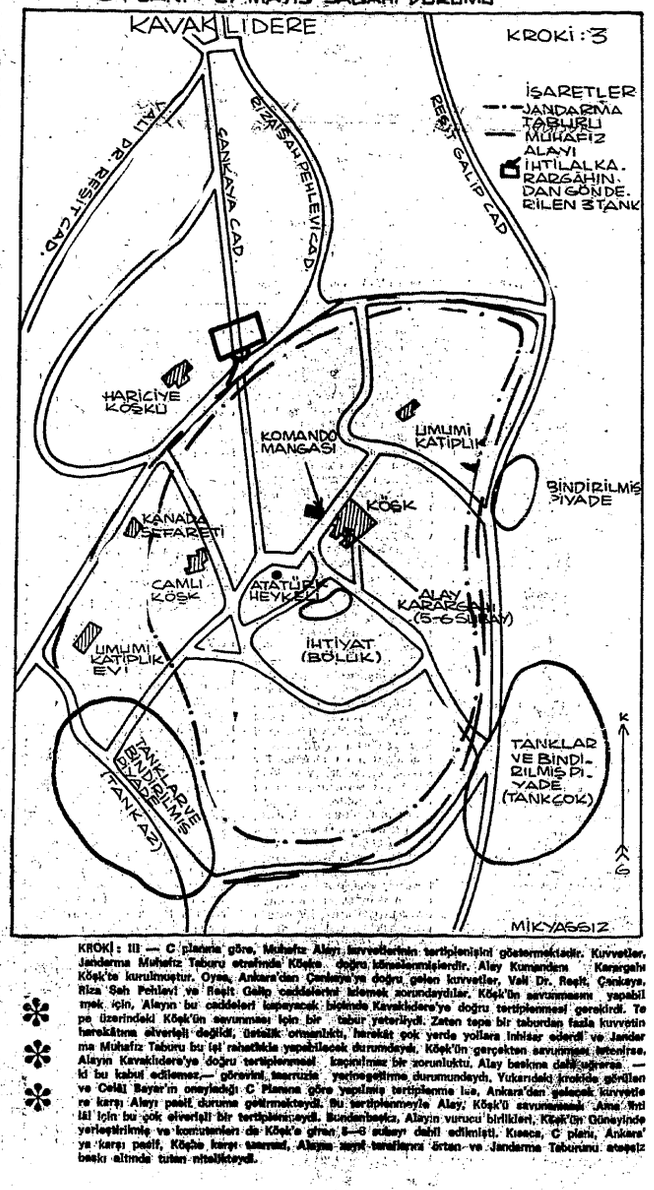

KROKİ: III — C planına göre, Muhafız Alayı kuvvetlerinin tertibiniini göstermektedir. Kuvvetler, Jandarma Muhafız Taburu etrafında Köşke doğru hücumbeklemektedir. Alay Kumandanı Karargahı Köşk'te kurulmuştur. Oysa, Ankara'dan Çankaya'ya doğru gelen kuvvetler, Vali Dr. Reşit, Çankaya, Rıza Şah Pehlevi ve Reşit Galip caddelerini hâkimiyet altındaydılar. Köşk'ün savunmasını yapabil mek için, Alayın bu caddeleri kapıyacak bölümde Kavaklıdere'ye doğru tertiplenmesi gerekirdi. Te pe üzerindeki Köşk'ün savunması için bir tabur yeterliydi. Zaten tepe bir taburdan fazla kuvvetin harekâtına elverişli değildi, Gerçekten ortmenikti, harekat çok yerde yollara inhisar ederdi ve Jandar ma Muhafız Taburu bu işi rahatlıkla yapabilecek durumdaydı. Köşk'ün gerçekten savunması istenirse, Alayın Kavaklıdere'ye doğru tertiplenmesi kaçınılmaz bir zorunluktu. Alay başkını dahi, diğerleri bu kabul edilemez,— görüşünü taarruzla yerleşmeme durumundaydı. Yukarıdaki krokide görülen ve Celâl Bayar'ın onayladığı C Planına göre yapılmış tertiplenme ise, Ankara'dan gelecek kuvvetle re karşı Alayı pasif durumu göstermekteydi. Bu tertiplenmeyle Alay; Köşk'ü savunmak ,Ama ihtilâl için bu çok elverişli bir tertiplenmeydi. Bundanbaşka, Alayın vurucu birlikleri, Köşk'ün Güneyinde yerleştirilmiş ve komutanları da Köşk'e gitmiş, 5—6 subayı dahil edilmişti. Kısaca, C planı, Ankara' ya karşı pasif, Köşke karşı taarruzi, Alayın asıl taraflarını ortası ve Jandarma Taburunu etkisiz baskı altında tutan nitelikteydi.